

YEKBÛN Genel Sekreteri E. Serdar Dilan:

96'ya Sosyalist Birlik'le girelim

Bütün sosyalist akımlar devrimi ve sosyalizmi kendi içlerinde tartışıyorlar. Bu gerçeklik ortada iken, biz neden bu tartışmaları, birleşik bir sosyalist partinin içinde yapmıyoruz? Yani hem mücadelede, hem tartışma aynı oluşumla yapılabilir. Evet, bizim temel hareket noktamız budur.

Biz bugünün değişen dünya dengeleri içinde Kürt sorununa uluslararası bir boyut kazandıracak. sorunun çözümü yönünde, ilgili devletler üzerinde baskı unsuru olabilecek her türlü gikişimi, başka halklara zarar vermemesi kaydıyla destekleriz. Önerdikleri çözüm biçimine ve yaklaşıma katılmamakla birlikte, sayın Öcalan'ın mektup girişimini de, bu anlayış doğrultusunda olumlu buluyoruz.

■ Sf. 12-15

Kürt sosyalistlerinin
birlik çabalarının
yeni bir
aşamada

Bila zilma te zêde bibe

Nivîsa Yaşar Kemal a buyer afirandibû, wergera wê ya Kurdî bi tevahî pêşkêşî xwendevanên xwe dikin.

■ R. 9-11

Cephe çalışmaları durduruldu diyalog ve işbirliği sürecek ■ Sf. 5

**YEKBÛN YK üyesi Sîdar Eren
KUDCP'nin dağılması ve
"Sürgün Parlamentosu"
konusundaki sorularımızı yanıtladı:**

Cephe fonksiyonel olmalıdır

■ Sf. 5

Hevpeyvîn
Serokê KNC'ê Dr. Nejmeddîn Kerîm:

Pêwîstî bi yekîtiyek netewî heye

■ R. 8

İsveçli parlamenterlerin
kirli savaşa tepkisi:

Türkiye kirli çamaşırlarını
temizlemelidir

■ Sf. 17

☐ Medya Gündemi	3
☐ Bawerî, cesaret ü xwedîtî	4
☐ Çözüm: Kendimizle barışmak.....	6
☐ "Resmî dil" Kürtçe eğitime engel mi?	6
☐ Nereye kadar savaş	7
☐ Tarihimize sağduyulu ve nesnel yaklaşmalıyız.....	18-19
☐ Prisk: Du nûçe û rastiyek..	19
☐ Muzaffer Şafii: Kürt tiyatrosunun gelişimi ifade özgürlüğüne bağlıdır.....	24

MEDYA GÜNEŞİ

ÇARÇIRA Basın ve Yayıncılık
Ltd. Şti. adına
• Sahibi ve Yazışmaları Müdürü:
Nesih Çılgin
• Genel Yayın Yönetmeni:
Mahmut Metin

* * *

Ortadoğu Temsilcisi:
• Ahmet Cemal
Güney Kürdistan Temsilcisi:
• Azad Şatehi
• Avrupa Temsilcisi: Halim Can

* * *

Muhabirler:
• Bavê Azad (Krefeld)
• Mahmudê Malazgirtî (Hamburg)
• Sinan Alabay (Köln)
• Ali Karaaslan (Giessen)
• Cumali Gökalp (Hollanda)
• Bavê Zerdest (Danimarka)
• Seyda Alpeşen (İngiltere)
• Halis Kınalı (İsviçre)
• A. Kadir Bozyl (Norveç)
• Seyid Şahin (Fransa)
• Rojen Adar (Rusya)
• Baran Jıyan (Yunanistan)
• Genco Hasan (Bulgaristan)

* * *

• Yönetim Yeri: İnebey Mah. Valide
Camii Sok. No: 50, Kat:4 Aksaray-İST.
Tel: 530 68 31 Fax: 586 22 31
• Diyarbakır Bürosu: Şair Sırrı Hanım
Sk. Maruf Apt. Kat:1 Ofis-Diyarbakır
Tel-fax:(412) 221 80 74
• Antep Bürosu: Karagöz Cad.
Gözen İşhanı Kat 4 No: 45
Tel.: (342) 234 59 31
• İzmir Bürosu: 859. Sk. Saray İşhanı
Kat:2 No:3/203 B. Blok Konak
Tel: (232) 445 46 50
• Adana Bürosu: Ali Münif Cad. Büyük
Adana İşhanı Kat:4/30
Tel-Fax: (322)359 94 92
• Mersin Bürosu: İstiklal Cad. Camii
Şerif Mah. 29. Sok. No: 5/6
Tel:(324)2370477
• Ankara Bürosu:Konur Sk. 9/13 Kızılay
Tel.: 417 75 54

Avrupa İlişki Adresleri:

• H. Can Box:15216, 161 15
Bromma-Sweden
• M. Malazgirtî, Amande Str.58,
2000 HH 56 Germany
Almanya Hesap No: M. Ali Karaaslan
Dresdner Bank Giessen
Konto: 08 838 847 00
BLZ: 513 800 40

Abone Koşulları:

Yurtiçi:
1 Yıllık:250 000 TL;
6 Aylık:120 000 TL;
Yurtdışı: 1 Yıllık: 75 DM, 50 \$

• Yurtdışı Fiyat/ İsveç: 15 SKR, Da-
nimarka: 15 DKR, Norveç: 15 NKR, Al-
manya: 5 DM, Fransa: 15 FF, İngiltere: 2
Pound, İsviçre: 4 SFr, Hollanda: 3 Florin.
• Hesap No: Nusrettin Yüksekaya, Yapı
Kredi Bankası, İstanbul Aksaray Şubesi,
0076859-8 Nolu Hesap
• Baskı Serler

YEKBÛN Avrupa Örgütü 2. Kongresi'ni gerçekleştirdi

ALMANYA (Medya Güneşi)-
Kürdistan Birleşik Halk Partisi
(YEKBÛN) Avrupa örgütünün,
Ocak 1995'te 2. kongresini topladığı,
Avrupa'daki faaliyetlerine ilişkin ka-
rarlar aldığı ve Avrupa örgütünün
özgül koşullarına denk düşen bir
tüziük hazırladığı bildirildi.
6 Şubat 1995 tarihinde yayınlanan
Kongre Sonuç Bildirisi'nde; Kuzey
Kürdistan'ın, Türkiye Cum-
huriyeti'nin kurulduğu dönemden bu
yana en kötü koşullarını yaşadığı
ifade edilerek, 2 binden fazla köyün
tamamen, binlerce köyün ise kısmen
boşaltıldığı, 3 milyon insanın yer-
leşim yerini değiştirdiği, faili meçhul
cinayetler, gazete ve parti bi-
nalarının bombalanması gibi ey-
lemlerle Türk devletinin halkımız
üzerindeki zulüm ve baskılarının
barbarlık sınırlarını çoktan aştığı ileri
sürüldü.

Sonuç bildirisinde devletin bu uy-
gulamalarının "veni dünya dü-
zeni"nde büyük yankı bulmadığı, Av-
rupa Parlamentosu, Avrupa Birliği
ve ABD Kongresi'nin kimi ka-
rarlarının olumlu olmakla birlikte
Türk devletinin uygulamaları kar-
şısında cılız kaldığı, devletin tanklı-
toplu yarım milyonluk askeri bir-
likleriyle, savunmasız bir halka karşı
yürüttüğü topyekün saldırıları dur-
durmaya yetmediği vurgulanarak,

KURDISCHES NEUJAHRSFEST

25. 3. 1995

AUDIMAX
VON-MELLE-PARK 4
2000 HAMBURG 13

BEGINN: 18:00 UHR

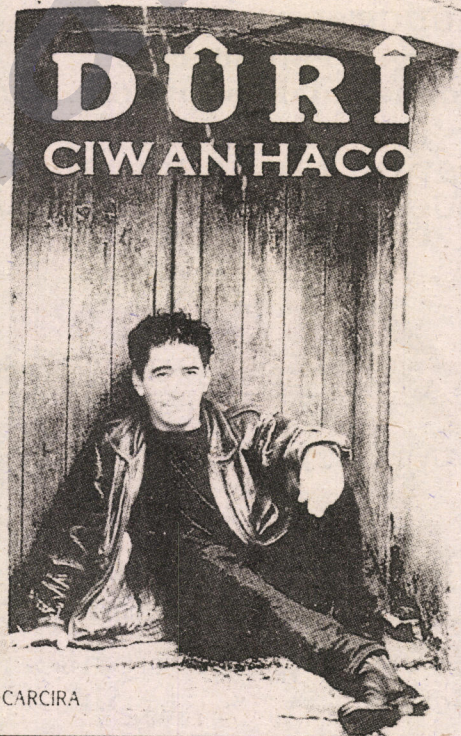
- * TEHSİN TAHA
- * DİMOQRAT TAHAGRUPPE
- * CIWAN HACO
- * NÜZAN
- * DELAL
- * DİLŞAD
- * HADEP'ten bir konuşmacı
- * EREN KESKİN (İHD'den bir avukat)
- * TİYATRO GRUBU (THEATERGRUPP)
- * HALK OYUNLARI (FOKLORE)
- * DİAS

HEVKAR (HEVGIRTINA KOMELÊN KARKERÊN KUR-
DISTAN, (FEDRATION DER ARBETTER VERENIE AUS
KURDISTAN e. V), MALA GELE KURDISTAN JIYANA
NÛ (NEUS LEBEN ZEITUNG)

bu uygulamalar ve Avrupa'nın umur-
sazamazlığı karşısında Avrupa'daki
Kürt topluluğunun daha aktif bir şe-
kilde mücadeleye katılması gerektiği
görüşüne yer verildi. Tüm de-
mokratik örgüt, dernek ve toplumsal
inisiyatiflere Kürt halkının ulusal de-
mokratik hakları temelinde Türk
devletini protesto etmeye ve bir
bütün olarak Avrupa kamuoyu ha-
rekete geçmeye çağrıldı.

Ayrıca kongrede, Türk savaş eko-
nomisini zayıflatmak amacıyla Türk
turizmine karşı güçlü bir kampanya
başlatma, Kürt hak ve özgürlüklerini
savunmayı yayın politikalarının mer-

kezine koyan Kürdistan Heute, Kür-
distan Focus, Kürdistan NYTT vb.
gibi Avrupa dillerinde çıkan dergilere
önem verme, sosyal faaliyetler ala-
nında Kürt topluluğunun ör-
gütlenmesi, Avrupa'nın her il-
kesinde Kürt dernekleri
federasyonlarının kurulması için
çaba sarfedilmesi, öğrenci, işçi, sa-
natçı ve yazarların ulusal ku-
rumlarını oluşturmaları için ör-
gütlenme çalışmalarına destek
olunması gibi konularla ilgili yapılan
tartışmalardan sonra, bu konularda
da çeşitli kararlar alındığı belirtildi.

CARCIRA

İsteme adresi:
Ses Plakçılık, İMÇ 6. Blok No: 6410
UNKAPANI-İSTANBUL
Tel.: 0212 - 527 52 61
Faks: 0212 - 513 50 87

© Bu kasetin yayın hakları Çarçıra Basın ve Yayıncılık Limited Şirketi'ne aittir.
Kasete alınmış eserlerin kopyası yasaktır.

**Ulusal ve
kültürel
değerlerimizi
müziğin
evrensel
birikimiyle
harmanlayan**

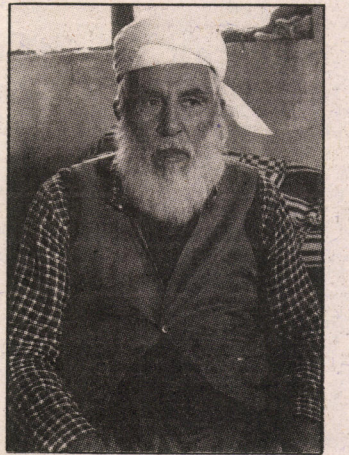
**CIWAN
HACO'nun
son kaseti
(ve CD'si)**

ÇIKTI

aldınız mı?

Avrupa İsteme Adresi:
Postfach: 100 950, 35 390
GIESSEN-DEUTSCHLAND
Tel.: 01726588218
Faks: 0641 78 620

Ülkemizde ilk Kürçe CD

Mele Abdullah'e Timoqê (1897-1992)

Sensin koca çınar,
dağlarda, ovalarda
Kürdün ayak izlerini bırakan
Sensin, 70'inden sonra dağa çıkan
Sensin, Kürdün yılmaz savaşçısı
Sensin Kürdün efsanesi
Asırlık koca çınar:

**Bir tarih olan mücadele dolu ya-
şamını mücadelemizde yaşatacağız.**

Ailesi ve dostları adına
Murat Yeşilirmak

*Medya'ya
abone ol.
abone bul!
Oku, oku!*

Ulusal birlik sürecine sosyalist müdahale

Sosyalistlerin birliği sürecinde son birkaç ayda meydana gelen gelişmeler, sosyalist hareketin, Kürt siyasetinde dengeleyici, dönüştürücü ve giderek yol açıcı bir dinamik olma şansını artırmaktadır. Birleşik sosyalist hareketin, etkin bir siyasal özne olarak kendini varedebilmesinin belki de en önemli sonuçlarından biri; ulusal birlik sürecine yapacağı somut etki ile, birlik söyleminin ulus nezdinde sarsılmış olan inandırıcılığının yeniden kurulması ve kültürel dokumuzdaki birlik motifini geliştirmesi olacaktır.

Toplumsal ve siyasal tarihimizle ilgili veriler, Kürtler'in "birlik" olmasını engelleyen çok çeşitli nesnel ve öznel faktörlerden oluşan bir "vasat"ın bütün tarihimiz boyunca varlığını koruduğunu göstermektedir. Toplumsal yaşamda ve yaşayan kültürümüzde, bu "vasat"ın çok belirgin yansımaları bulunmaktadır. Tarih boyunca toplum olarak bağımızda taşıdığımız birliği engelleyen dinamiklerin üzerinde "çatışmacı" bir siyaset geleneği de oluşmuştur. Kürt halkı, bu geleneğin belirlediği bir siyasal iklimde, yıllar boyunca siyasal odakların kendi aralarındaki hasmâne rekabetini izlemek ve ceremesini çekmek durumunda bırakılmıştır.

Güney Kürdistan'da, on yıllardır süren bir savaşın ve ödenen ağır bedellerin sonunda yakalanan devletleşme fırsatının ve şansının, inanılır gibi değil ama bir kardeş kavgasıyla gölgelediğine tanık oluyoruz.

Kuzey'de; devletin her bakımdan tarihinin en ağır bunalımını yaşadığı, Kürdistan'da yürüttüğü kirli savaş ve insan hakları ihlalleri nedeniyle diplomatik tecride maruz kaldığı bir süreçte, ulusal bir cephe oluşturmak üzere '93 Haziran'ından beri çalışma yürüten ulusal demokratik güçler, "bazı görüş farklılıkları ve güven ortamının yeterince oluşmamış olması" gerekçesiyle Kuzey Kürdistan Ulusal Demokratik Cephe Platformu'nu dağıttılar.

Cephe de meclis de "ulusal" olmalı

Kürt halkının siyasal temsilcilerinin, mücadelenin hangi yol ve yöntemlerle ortak bir zeminde nasıl yürütüleceği konusunda anlaşamamaları, kendi aralarında karşılıklı anlayışa ve saygıya dayalı bir ilişki düzeni içinde birlikte yürümenin koşulları yaratamamaları, karşısında mücadele yürütülen güçlerle ulus adına muhatap olmanın olanaklarının da tepilmesi anlamına gelmektedir.

Güney'de bütün çabalara rağmen durdurulamayan kardeş kavgası ile Kuzey'de KUDCP'nin dağıtılmış olması; ulusal demokratik kamuoyunun siyasal güçlerimizden beklentileri ve somut ihtiyaçlar açısından bir talihsizlik, daha doğrusu tarihsel talihsizliğimizin bir zaman daha süregideceği anlamına gelmektedir.

Ülkemizde ve ulusal mücadelemizin politik seyrinde, son bir-iki yıldır yaşanan olumsuz sürecin, bu gelişmelerle birleşerek halkımızın ulusal bilincinde ve ulusal değerlere bağlılığında yarattığı yaratacağı aşınma ve çöküntünün ciddi bir güvensizliğe dönüşmesini görmek istemiyorsak, devam edeceği açıklanan ulusal diyalog ve işbirliği sürecine en

kısa zamanda kurumsal bir somutluk kazandırılmalıdır.

Ulusal demokratik güçlerin ulusal bir cephe çatısı altında bir arada olamamalarının, halkımızın ikna olabileceği hiçbir gerekçesi yoktur. Ancak, ihtiyaç duyulan ve sürece denk düşen birlik düzeyi ulusal bir cephe olmakla birlikte; ulusal güçler arasındaki diyalog, güven ve ilişki düzeyi buna elvermiyorsa, iş ve güçbirliğini ifade edebilecek bir başka zeminde, ama mutlaka kurumsal ve işlevsel bir anlamı olacak şekilde yeni bir inisiyatif oluşturulmalıdır.

Koşulların gerektirdiği politik adımların atılması ve kurumlaşma düzeyinin geliştirilmesi için, bıçağın kemiğe dayanmasını beklemek yerine, politikada başarının önkoşulu olan öngürülü bir yaklaşımla hesaplı hareket etmek zorundayız.

Ulusal diyalog ve işbirliği sürecinin, '93 Mart'ında PKK tarafında yapılan tek taraflı ateşkesle birlikte gündeme gelmesi, bu sürecin bir cephe çalışmasına dönüşmesi ve ateşkesin bozulmasından sonra sürüncemede bırakılan cephe girişiminin en sonunda dağılması, ulusal birliğin bazı örgütsel hesaplara malzeme yapıldığını; aynı anlayışın, birliği ulusal bir gereksinim olarak saptamak yerine, o gün için bir "ulusal birlik görüntüsü"ne ihtiyaç duyduğunu gösteriyor.

Benzeri bir yaklaşımın; usulüne uygun ve gerekleri yerine getirilerek yapılması durumunda büyük bir boşluğu dolduracak ve ciddi bir uluslararası muhatap olarak kabul göreceği olan "Ulusal Meclis" konusunda da sergilendiğini görüyoruz. Enine boyuna düşünülüp tartışılmadan ve geniş bir konsensüs aranmadan grupsal ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan bir girişimin, bir oldu bittiyle kimseye kabul ettirilemeyeceği; grupsal bir iskelete de ulusal bir kimlik kazandırılmayacağı ve bu anlamda da oluşacak yapının fonksiyonel olamayacağı açık değil midir?

Kürt halkının bütün kesimlerinin katılımını sağlayacak mekanizmaların yokluğunda, bunun koşulları oluşuncaya dek, "ulusal politikalar"ın oluşturulmasının tek bir yolu vardır: İrili ufaklı, ulusun örgütlü bütün unsurlarının katılımına açık, diyaloga ve uzlaşmaya dayalı kurumlaşma...

Görev budur; yol bellidir. Gerisi, siyasal güçlerimizden ferasetine ve di-rayetlerine kalmıştır.

Sosyalist Birlik Dinamiği

Yukarıda ifade edilen ve Kürt siyasal yaşamının temel karakteristiklerinden biri olan "çatışmacı siyaset geleneği"nin, karşıt bir siyasal-kültürel dinamikte dengelenmesi ve süreç içinde dö-

nüştürülmesi konusunda, Kuzey'de nisbeten uygun bir sosyal altyapı mevcuttur. Kürt toplumunun modernleştirici temel dinamiklerinin başında gelen sosyalist hareket içinde son yıllarda gelişen "uzlaşmacı" ve "birlikçi" tutum, söz-konusu sosyal zeminin siyasal bir karşılığının da oluşacağını müj-delemektedir.

Sosyalistlerin birliği sürecinde son birkaç ayda meydana gelen gelişmeler, sosyalist hareketin, Kürt siyasetinde dengeleyici, dönüştürücü ve giderek yol açıcı bir dinamik olma şansını artırmaktadır.

Kürt sosyalistlerinin bu şansı kullanabilmelerinin ilk koşulu, örgütsel ve siyasal birliği kalıcılaştırarak toplumumuzdaki sosyalist potansiyeli açığa çıkarmaları ve toparlamalarıdır.

Birincisinin de sıkı sıkıya bağlı olduğu ikinci koşul; siyasetin tıkanan bütün kanallarına, bütünlüklü bir yaklaşım içinde yeni bir vaklasım getirecek müdahalelerin zamanında ve güçlü bir şekilde örgütlenmesidir.

Üçüncüsü ise; düşünsel-ideolojik ve politik eylem süreçleri bakımından yeniliğe açık olunması; sosyalist teori ve politikanın ülkemize özgülenmesinde yaratıcı davranılması ve ulusal kurtuluş mücadelesi bir sosyalist hareket olarak, ulusun bütününe hitap edebilecek politik esnekliğe ve ufka sahip olunmasıdır.

Güçlü müdahale

Birleşik sosyalist hareketin bu tarihsel fırsatı değerlendirebilmesi durumunda -ki aksi için ciddi bir neden bulunmamaktadır-, toplumsal ve siyasal yaşamın birçok boyutunda kapsamlı gelişmelere yol açılacaktır.

Güçlü bir siyasal odağın gelişmesi; yıllardır varolan siyasal tekelciliğin aşılacak olması nedeniyle politik yaşamı canlandırarak; dostluk temelinde ortaya çıkacak olan politik rekabet, "yerleşik zaafiyetler"in tedavisine zemin oluşturacaktır.

Birleşik sosyalist hareketin, etkin bir siyasal özne olarak kendini varedebilmesinin belki de en önemli sonuçlarından biri; ulusal birlik sürecine yapacağı somut etki ile, birlik söyleminin ulus nezdinde sarsılmış olan inandırıcılığının yeniden kurulması ve kültürel dokumuzdaki birlik motifini geliştirmesi olacaktır.

Sosyalist birlik sürecinin bir eylem tarzında örgütlenmesi, ulusal birlik sürecine güçlü bir müdahale anlamına gelecektir.

Bu sürecin, bugünden, yaşamın her alanında örgütlenmesi için, Kürt sosyalistleri görev başına!

Bawerî, Cesaret û Xwedîtî

• Arjen Ronahî

Dema meriv got ezê tiştê bikim; divê bike. Ji bo ku gotina xwe pêk bîne, çî ji destên wî/wê tê, divê tixsîr neke. Heger di jiyane de, gellek xwestin, armanc, gotin û biryarên meriv pêk nehati be, ev yeka dê baweriya meriv jî bişkîne. Wê baweriya wî bi xwe jî nemîne. Başe, ji bo çî, meriv tiştên datîne ber xwe pêk nayîne? Divê em sedemên herî girîng di meriv xwe de bigerin.

Di jiyana şexsî jî de, di ya civakî jî de, di ya siyasî jî de, eve; divê ji meriv re bibe taybetiyeke şexsî: Piştî ku armancek tesbît bû, êdî jî wê pê ve, divê ji bo wê programek çê bibe û li gor wê jî imkan peyda bibin. Berî her tiştî divê em hesabê xwe li ser xwe bikin. Çunkî yên vî karî bikin em in; ne tu kesên din in. Heger em bi

Bi ya min, merivên ku xwe xwediyê malê dihesibînin, divê terciha xwe bikin. Yan erê ye, yan jî, na! Îro bes ev herdu rê he ne. Divê em xwe nekin wekî marê nivkuştî. Yan emê, ew watiniyên gelê me, welatê me, têkoşîna me, daniye ser milên me, pêk binin; ji bo ku kar bimeşe, emê jî yek bi yek xwe "hemal"ê vî karî bibin in. Yan jî divê em baş bizanibin ku, bi vî awayî ne mumkune em demeke dirêj, karibin xwe veşêrin

xwe bawer in, qeneeta me jî pê tê, divê em dest û piyên xwe hildin û dest bi kar bikin. Na, heger em pê ne bawer in ku, emê vî karî bimeşin in; divê di destpêkê de em li gor wê helwest bigirin.

Lê em çî dikin? Bi seetan, bi rojan, bi mehan em serê hevdu diêşînin, hem hevdu bi her awayî gêj û jîj dikin, em hinek armanc tesbît dikin, û di domahîkê de jî em biryaran distînin. Lê, paşê? Paşê jî, ew armancan, bê xwedî, li erdê dimînin. Hemû bar, li ser piştê çend "heval"an dimînin. Ji ber ku, gellek giran e, ne karê çend merivan e jî, kar bi leza kûsî dimeşe. Li der û dora me, meriv diçin hêvê; di nava bajêr de jî êdî helikopteran bikartînin. Em hîna jî bi "kûsî"ti dixwazin bi gihêjin armancên xwe. Ma weha dibe?

Rûn he ye, ard he ye, av he ye, merivê bistirê jî he ye; lê, çî mixabin, ji ber ku şekir tune ye, em nikarin helawa xwe çê bikin. Destên me di bin çengên me de em li çavên hevdu dinîhêrin. Giş dibêjin "weleh, şekir he be, wê helaw çê bibe." Başe, hevalê heja, ji bo ku meriv bizanibe "şekir hebe, wê helaw jî çê bibe", ma hewce ye ku em ew çend serê xwe bi êşînin, bikin ax û wax? Ma her tişt ne eşkere ye? Mesele ewe ku, em giş, di nava xwe de wezîfeyê par bikin û di demeke kurt de, em bi karibin şekir peyda bikin. Û bila em baş bizanibin ku, şekir li vî welatî ne xelas ne bûye. Heta, ez bawer im ku, li mala me giş jî he ye. Lê, ez dibêjim "ma ezê çîma bidim", tu dibêji "ma ezê çîma bidim", yên din dibêje "ma emê çîma bidim." Yan jî, kes bi xwe re nabîne ku her e li şekir bigere. Ji ber vî yekê jî, helawa me çê nabe, ard û rûnê me li erdê dimînin. Şekir, dema ku meriv bixwaze, meriv serê xwe li çî tahtî

dixe wê bixe, lê peyda dibe...

Ez tiştêki bipirsim: Şeva ku law an keça we nexweş be, hûn çî dikin? Wekî dê û bav, wê şevê xew dikeve çavên we? Ji bo ku hûn dermanekî peyda bikin, ji bo ku hûn lawê/keça xwe bibin doxtorekê, heger pereyê we tune be, ji destên we bê, hûnê diziyê jî, nekin? Heger pereyê we tune be, bi çî awayî bibe bila bibe, hûnê neçin pere peyda nekin? Ez baş dizanim ku hûnê peyda bikin. Başe, ji bo nexweşiyên "zarokê"vî welatî jî hûnê ew çend hewl bidin? Hûn, ew çend hewl didin?

Bi ya min, merivên ku xwe xwediyê malê dihesibînin, divê terciha xwe bikin. Yan erê ye, yan jî, na! Îro bes ev herdu bes ev herdu rê he ne. Divê em xwe nekin wekî marê nivkuştî. Yan emê, ew watiniyên gelê me, welatê me, têkoşîna me, daniye ser milên me, pêk binin; ji bo ku kar bimeşe, emê jî yek bi yek xwe "hemal"ê vî karî bibin in. Yan jî divê em baş bizanibin ku, bi vî awayî ne mumkune em demeke dirêj, karibin xwe veşêrin. Dibe ku em bikaribin xwe bi xapîn in; lê em nikarin hevalê xwe, gelê xwe, welatê xwe bixapîn in. Çunkî bi xapandinê sal na qedîn. Û xapandin, benzîna wê heta demekê ye.

Heger ez, xwe jî tiştêki mehrûm nekim: Heta ku jî destên min bê, ez cilên herî xweşik li xwe bikim. Ji mala xwe re, televizyon makîna ciluştîne, ya firax şuştîne, wîdeo, teyp, radyo, qoltix, maseya xwarinê, kutupxane, şofben û hezar tiştên din bixwazim û bikirim jî... Bi deyn û tixsîta be jî, ez jî xwe re xaniyekî û, tirimbêlekê bikarim. Lê, dema ku, kar bê ser alikariye kê, bê ser çareserkirina pirsgrêkên giştî; ez xwe lê nekin xwedî... Ma weha dibe- Ez nabêjim tiştên pêwîst in, bila neyên kirin. Lê belê, divê em ji bo hevalên xwe jî, ji bo pêwîstiyên giştî jî, bikaribin têkevin bin hinek riskan; divê em bikaribin hinek fedekariyan ji bo der û dora xwe jî bikin.

Bi rastî jî heyf e. Divê em heşê xwe binin serê xwe. Ew çend ked û xebat, divê vala neçe. Em li vî welatî ne mêvan in. Rehên me, di her bihosteka axa vî welatî he ne. Li benda, ji nû ve şîn bûne ne. Û bes av jê re dîve? Ew av jî, ancax em bigihêjin ê. Divê em gişt vî sistayîyê jî ser xwe bavêjin. Xwe bi hejin in. Baweriya xwe, berî her tiştî, divê em bi xwe re binin. Li der û dora xwe binîhêrin. Li her erdî torên me he ne. Divê em van tovan nerizîn in.

Bê tirs, bê du dili, bê tereddut, divê em xwe lê biqewimînin. Dema ku me bawer kirîbe, tu tişt nikare jî me re bibe asteng. Yek, du, sê; wê muhekak çerx bizivire. Cihê xebata bi can û dil lê hebe; ne mumkun e ku, serkeftin çê ne be.

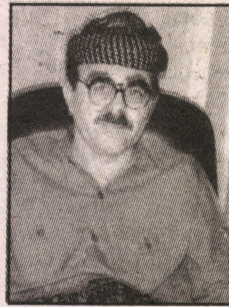
Divê em bawerî û cesaretê bikin yek. Divê bi me re bi hevalên me re, bi gelê me re baweriya me he be. Bi cesaret, divê gavên nuh, bi ruhekî nuh em bavêjin in.

Heger em giş xwe xwediyê kar bibînin ez bawerim ku, emê di demeke kurt de helaweke xweş jî bikaribin bixwin.

■ PYS 'ê, bi sadema Kurd kuji yê ji berpirsiyarên Kurdistanê Azad re nameyek şand:

Hêviya gelê Kurd neşkinin

Navenda Nûçeyan- PYS (Platforma Yekîtiya Sosyalîst), ji Serokê Perlementoya Kurdistanê Federe Namik Cewher, Endamên Parlementoyê, Pêşvanê PDK ê Mesud Berzanî û Pêşvanê YNK'ê Celal Telabanî re bi daxwaziya şerê Kurd kuji yê bête rawestandin, di 22. 1.1995'an de nameyek şand.

Kurdistan Parlamento
Başkanî Namik Cewher

Platforma Yekîtiya Sosyalîstên Kurdistan (KAWA, RNK/KUK, TS, TSK, YEKBUN), di nameya ku ji berpirsiyarên Kurdistanê

Mesud Barzani

Celal Talabani

azad re şandin de, pêşber şerê birakuji, Kurd kuji û xwe kuji yê dîlgirtin û xemgîniya xwe anîn ziman û bal kêşandin ser ku, ev hawê Kurd kuji yê bidomîne, dê Kurdistanê azad bekevê xeteriyê û wê hêviya gelê Kurd jî bişkê.

Em wê nameya PYS'ê pêşkeşî xwendevanên xwe dikin:

"Em bi vî şerê Kurd kuji yê gelek xemgîn û diltengin û mat û bêcarene. Tirsê me ewe ku vî şerê Kurd kujiyê wan pêngawên bi destê gelê Kurd ketî ye, ew ronahîya ku dilê gelê me vekirîye, goşek ji axa Kurdistanê a pîroz

ku ji potînen leşkerên mêtinkar rizgar buye bi tevayî jî holê rake, hêviya gelê Kurd bişkîne

Em di wê baweriyê de ne ku tu sedem nabe egerê şerê wêha. Tu pirs girêk, tu neheqî tu kiryar heq nade destê tu rêxistînek (ku ew rêxistin bixwe xwe li hember doza Kurd û Kurdistanê berpirsiyar dibînin) ku gelê Kurd û federasyona azad tixê talûkê û jî nû de bibe sedemê dagirkirina Kurdistanê.

Ew berxwedana we ku hun li ser navê Parlamento ya Kurd ya Federe li hember vî şerê xwe kujiyê didin nîşandan hinek dilê me hênîk dike, hêviyek bi mere peyda dike. Em

hêvîdarin ku vî tekoşîna we di nav gelê Kurdistanê a Başûr de bingeh bigre da ku hun karibin berpirsiyariya xwe binin çî. Ji ber ku Parlamento ya Kurd ya Federe berpirsiyarê Kurdistanê ya Fermî ye. Em dixwazin bidin diyar kirin ku di vî warî de vatiniyek têkeve ser milên me, em amadene.

Em Platforma Yekîtiya Sosyalîstên Kurdistan (KAWA, RNK/KUK, TS, TSK, YEKBUN) bi silaven xwe yê birafî ve pêştgêrî, hevalbendîtiya xwe ji we re pêşkêşî dikin, serfirazî û serkeftina we dixwazin."

Buca'da tutsaklar kazandı

□ Tutsak yakınlarının Mersin HADEP il binasında ki açlık grevi geniş katımlı bir toplantı ile sona erdi.

Haber Merkezi- Buca cezaevinde siyasi tutsaklar tarafından 21 Aralık'ta başlatılan açlık grevi, idarenin, tutsakların taleplerini kabul etmesi üzerine 5 Şubat'ta sona erdi.

Cezaevi idaresinin avukat ve aile görüşlerine sınırlama getirmesi koşullar arası ilişkileri engellemesi, hastahaneye gidiş gelişlerde tutsakların taciz edilmesi, sevk işlemlerinde yapılan usulsüzlükler daha bir çok konuda tutsakların haklarına getirilen sınırlamalar üzerine başlayan açlık grevinin 48. gününde cezaevi idaresi ve Aydın cumhuriyet başsavcısı ile tutsakları temsilen oluşturulan heyet arasında yapılan görüşmelerde anlaşma sağlandı. 26 maddeden oluşan anlaşma metninde tutsakların taleplerinin önemli bir bölümü kabul edildi.

48 gün süren açlık grevine katılan 89 tutsakların durumlarının bozulduğu, bazı tutsakların durumunun ise ciddi olduğu öğrenildi.

Tutsak yakınları: hak vrilmedi, alındı

Buca Cezaevindeki tutsakların açlık grevinin desteklemek amacıyla tutsak yakınları tarafından İzmir ve Mersin'de başlatılan açlık grevleri de, tutsakların taleplerinin kabul edilmesi üzerine sona erdi.

Tutsak yakınlarının Mersin HADEP il binasında ki açlık grevi geniş katımlı bir toplantı ile sona erdi. Toplantıda, tutsak yakınları tarafından yapılan basın açıklamasında, yapılan açlık grevi eylemlerinin başarıyla sonuçlanmasının "hak verilmez alınır" şiarı bir kere daha doğruladığı vurgulandı. Toplantıya katılarak bir konuşma yapan HADEP parti meclisi üyesi Enver Karahan ise, devletin Kürt halkına ve demokratik kişi vekurumlara yönelik saldırılarının had safhaya ulaştığını, devletin 10 yıldır sürdürdüğü kirli savaşın faturasını Kürt halkına ve emekçi yığınlarına çıkarmayı çalıştığını ve bu doğrultuda özellikle faili meçhul cinayetlere ve kitleye dönük saldırılarla halkı sindirmeye hedeflediğini vurgulayarak cezaevlerinde ki tutsaklarında dünem dünem yoğunlaşan saldırılarla teslim olunmaya çalışıldığını ancak tutsakların ağır bedeller ödeyerek elde ettikleri haklara sahip çıkmayı başardıklarını belirtti. Konuşmasında HADEP'e yönelik saldırılara da değinen Karahan şöyle dedi: Gün geçtikçe yenilerine başvuru kirli savaş yöntemleri ile, demokratik kitle örgütlerine, devrimci sosyalist ve yurtsever basına yönelik saldırılar artmaktadır. Özellikle partimize karşı yoğun bir baskı ve sindirme politikası geliştirilmektedir.

Faili meçhul cinayetlerin kürdistan'dan sonra en çok yoğunlaştığı Çukurova bölgesinde, özellikle de Adana'da bu saldırılarla 6 arkadaşımız şehit olmuş bir o kadarı da yaralanmıştır. Bu tür saldırılara karşı kitlemiz uyumlu olmalı ve örgütlülük bilinciyle hareket etmelidir.

● YEKBÜN Yürütme Komitesi Üyesi Sidar Eren:

"Cephe Fonksiyonel olmalıdır"

Kuzey Kürdistan Ulusal Demokratik Cephe Platformu'nun çalışmalarını durdurduğuna ilişkin 2 Şubat tarihli açıklamasının ardından, gazeteminin Avrupa Temsilcisi Halim Can, YEKBÜN (Kürdistan Birleşik Halk Partisi) Yürütme Kurulu üyesi Sidar Eren'le görüşti.

Sidar Eren, Cephe çalışmasının bir sonuca ulaşmadan dağılmasının nedeni ile ilgili sorumuza verdiği yanıtta, Cephe Platformu tarafından yapılan açıklamada ulusal diyalog ve işbirliği sürecinin devam edeceğine ilişkin iyimser bir üslup kullanılmakla birlikte, var olan sorunların nedeninin de dile getirilmiş olduğunu, özellikle açıklamada yer alan "...örgütlerimiz arasında var olan bazı köklü görüş farklılıkları, yanısıra güven ortamının yeterince olgunlaştırılmaması..." biçimindeki ifadenin Cephe'nin kurulmasının temel nedenlerini içerdiğini belirterek, açıklamada benimsenen iyimser üslubun, aslında ulusal demokratik mücadelenin başarıya ulaşabilmesinin temel bir önkoşulunun tespit edilmesi anlamına geldiğini ve bu tutumun doğru olduğunu söyledi.

YEKBÜN Yürütme Kurulu üyesi Sidar Eren, Cephe Platformu'nun çalışmaları süresince, ortaya çıkan sorunların ve tikanıklığın çeşitli yayınlarda dile getirilerek tartışıldığını ve bu yönüyle kamuoyunun, çeşitli çevrelerin konuyla ilgili yaklaşımlarını genel olarak bildiğini dile getirerek şöyle dedi:

"Partimize göre, PKK'nin hem Cephe ve ulusal birliğe yaklaşımı ve hem de örgütsel gücü ve pratik tutumları Cephe kurma çalışmalarının başarıya ulaşmamasının temel nedenleridir. PKK'nin yaklaşımı; tüm tarafların alınan kararlara riayet edeceği, ulusal demokratik hareketi ilgilendiren tüm siyasi konularda karar alabilecek ve adına uygun şekilde otorite olabilecek bir Cephe'nin kurulması yönünde değildir.

"Partimiz, öteden beri Kuzey Kürdistan ulusal demokratik güçleri arasında ulusal düzeyde siyasal bir birliği yaratılmaması durumunda, ulusal demokratik mücadelede başarıya ulaşamayacağımız görüşündedir. Bu nedenle de, ulusal birliğin, siyasal irade ve temsil düzeyinde yaratılabilmesi için üzerimize düşeni yerine getirmeye devam edeceğiz. Ulusal uyanışın olduğu düzey, ulusal demokratik mücadelemizin temel ihtiyaçları ve uluslararası koşullar, tüm ulusal güçlerin, ulusal birliğimizi ve bunun gerekli siyasal demokratik kurumların yaratılarak Kürt ve Kürdistan sorununda çözümün muhatabını ulusal ve uluslararası düzeyde ortaya çıkarmak için daha fazla çaba ve fedakarlık göstermesini gerektirmektedir."

Ulusal demokratik güçlerin daha önce de bir cephe kurulması yönünde bazı girişimleri olduğu, ancak hiçbirinin başarıya ulaşmadığı, son iki örneğini TEVGER ve KUDCP'nin oluşturduğu bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanmasının nasıl izah edilebileceği yönündeki sorumuza yanıtlayan Sidar, "Ulusal kurtuluş mücadelesi yürüten Kürt halkı ve onun ulusal demokratik hareketi açısından cephe kurmanın gerekli objektif koşulları her zaman vardır. Ancak öyle görülüyor ki, subjektif koşullar birliğin yaratılmasına yol açacak düzeyde olgunlaşmamıştır. Bu koşullar da, her şeyden önce siyasal güçlerin gerek düşünce düzeyinde ve gerekse pratik yaklaşımları ile hazırlıksız oluşları ve cephenin fonksiyonunu anlama konusundaki yetersizlikle açıklanabilir. Bir diğer sorun ise, örgütler arası güç dengesizliği ve güçlü örgütlerin bunu diğer örgütlere karşı kullanma eğilimidir. Ulusal birlik için, güçlü güçsüz, tüm örgütlerin mutabakatı gereklidir. Öte yandan, cephe ya da diğer birlik platformları, farklı örgütlerin doğruluk ya da yanlışlıklarının, güçlülük ya da zayıflıklarının kabul ya da tescil edildiği platform ve kurumlar değildir. Cephe, ortak siyasal hedeflerde anlaşma platformu ve kurumudur."

Her ne kadar KUDCP çalışmaları durdurulduysa da, örgütler arasında diyalog ve işbirliğinin uygun biçimlerde yürütülmesi için ortak bir komite kurulmuştur. Diyalog ve işbirliğinin bulunacak ortak yöntem ve biçimlerle devamının sağlanmasının, ulusal demokratik mücadelemiz açısından gerekli olan cephenin yaratılmasının koşullarını güçlendireceğine inanıyoruz."

diyerek, siyasal güçlerin istem ve hedeflerindeki tutarsızlıkların yaratabileceği olumsuzlukların da birlik süreçlerine yansıtıldığı görüşünü dile getirdi. Sidar, Cephe görüşmelerinde, belirlenecek siyasal hedef konusunda YEKBÜN delegasyonunun "Kürt halkının kendi kaderini özgürce belirleme hakkını kullanabileceği özgür koşulların yaratılması" yönündeki önerisine en fazla karşı çıkan örgütlerden birinin PKK olduğunu ve bu nedenle Cephe programında kendilerinin şerhine rağmen siyasal hedefin bağımsızlık ya da federasyonun olarak saptandığını belirterek, ancak geçtiğimiz günlerde PKK Genel Sekreteri A. Ocaltan tarafından bazı devlet başkanlarına gönderilen mektupta "TC sınırlarını değiştirme diye bir amaçlarının olmadığı, federasyon dahil TC sınırları içinde sorunun çözümüne yol açacak tüm önerilerin kabul edileceği" ifadesinin dikkat çektiğini söyledi.

Eren, bir başka sorumuza yanıtarken, "PKK de diğer siyasal örgütler gibi farklı görüşlere, program ve mücadele perspektiflerine sahip bir örgüttür. Birçok konuda farklı görüşlere sahibiz. Ancak ulusal demokratik haklarımızı elde edebilmek için ulusal birliği somutlaştırarak kurumlara sahip olmamız gerektiğine inanıyorsak, görüşlerimiz ne kadar farklı olursa olsun ve birbirimize karşı ne kadar eleştirel olursak olalım, ortak mücadele içinde bulunmamız gerekiyor." diyerek, son on beş-yirmi yıl içinde farklı bileşimler ile farklı düzeylerde ortak çalışma biçimleri yaratılmaya çalışıldığını, 1993 baharına kadar PKK ile

diğer örgütler arasında herhangi bir ortak çalışma pratiği yaşanmamış olduğunu ve bu durumun elbetteki güven ve ortak çalışma anlayışı bakımından bazı sorunlara kaynaklık edebileceğini sözlerine ekledi. Eren, devamla şöyle dedi: "Her ne kadar KUDCP çalışmaları durdurulduysa da, örgütler arasında diyalog ve işbirliğinin uygun biçimlerde yürütülmesi için ortak bir komite kurulmuştur. Diyalog ve işbirliğinin bulunacak ortak yöntem ve biçimlerle devamının sağlanmasının, ulusal demokratik mücadelemiz açısından gerekli olan cephenin yaratılmasının koşullarını güçlendireceğine inanıyoruz."

Ulusal parlamento için ulusal uzlaşma gerekli

Herhangi bir siyasal örgütün yurtdışında diplomasi kurumu misyonunu yüklenerek bir oluşumun Cephe adı ile kurulmasına karşı oldukları görüşünü dile getiren Sidar Eren, Cephe çalışmasının sürdürülemeyeceği anlaşıldıktan sonra "Sürgün Parlamentosu Hazırlık Komisyonu"nun ilan edilmiş olmasının, bu konudaki düşünce ve kaygılarında haklı olduklarını gösterdiğini ifade ederek şöyle dedi: "Bu gelişmeler, aynı zamanda PKK'nin cephe sorununa stratejik bir sorun olarak yaklaşmadığını ve fonksiyonel bir cephenin kurulmasından yana olmadığını işaretidir. Soruna böyle yak-

laşırsa her örgüt kendi diplomatik faaliyetlerini yürütecek kurumlara oluşturur ve bu onların en doğal hakkıdır da. Ancak bu kurumlar ulusal birliği somutlaştırarak kurular olamazlar ve PKK'nin 'Sürgün Parlamentosu' ile yaptığı da kendisine bir diplomatik ilişki kurumu yaratmaktadır."

Eren, "Sürgün Parlamentosu" konusundaki sorumuza yanıtarken; PKK'nin Cephe'nin kuruluşu önündeki engel ve sorunların aşılması için ciddi bir çaba göstermezken, "Ulusal Kongre ve Sürgün Parlamentosu" gibi cepheden daha geniş ve üst düzeyde ulusal kurumların oluşturulması için öneri ve girişimde bulunduğunu, oysa cephesel bir birlik yaratılmadan bu tür kurumların da oluşturulamayacağını ifade ederek, 14 Ocak 1995'te bir basın toplantısı ile kamuoyuna ilan edilen "Kürdistan Sürgün Parlamentosu"nun, yurtdışında bulunan bazı DEP milletvekillerinin Eylül 1994'ten itibaren geliştirmeye çalıştıkları "Ulusal Kongre" inisiyatifinin bir devamı olduğunu anlaşıldığını kaydetti ve "Bize göre, hem 'Ulusal Kongre' ve hem de 'Sürgün Parlamentosu', her şeyden önce ulusal demokratik güçler arasında bir uzlaşma ve anlayış birliğinin sonucu olarak yaratılabilir." dedi.

Eren, PKK dışında hiçbir siyasal gücün "Sürgün Parlamentosu" içinde yer almadığına ve destek vermediğine de dikkat çekerek, ulusal demokratik mücadelenin bir "Sürgün Parlamentosu"na değil, ulusal bir cepheye, ulusal bir parlamentoya ve kongreye ihtiyacı olduğunu vurguladığı açıklamasında, PKK'nin daha önce de 1992'de "Kürdistan Ulusal Meclisi" girişiminde bulunduğu ve bu kurumun ulus adına ancak, bir tek örgüt tarafından kurulmasından dolayı başarısız olduğunu yaşam tarafından kanıtlandığını sözlerine ekleyerek şöyle dedi:

"Kuşkusuz diğer örgütlerin de ulusal bir cephenin yaratılmasında sorumlulukları vardır. Ancak, PKK'nin güçlü bir örgüt olması, onun tutumlarını ulusal kurumların yaratılıp yaratılmamasında belirleyici bir duruma sokmaktadır."

Cephe çalışması durduruldu, diyalog ve işbirliği sürecek

ALMANYA (Medya Güneşi)- Kürdistanlı 12 siyasal parti ve örgütün 93 Haziran'ında biraraya gelerek başlattığı ulusal cephe çalışması durduruldu. Kuzey Kürdistan Ulusal Demokratik Cephe Platformunu oluşturan 12 örgüt ve partinin imzasını taşıyan 2 Şubat 1995 tarihli açıklamada, cephe oluşturma çalışmasında var olan tikanıklığın kısa sürede aşılamayacağı kanaatine varıldığı belirtilerek platformun dağıtıldığı, ancak ulusal diyalog ve işbirliği sürecinin sürdürüleceği, ulusal demokratik birlik için gerekli güven ortamının oluşturulup güçlendirilmesi için çaba göstermeye devam edileceği vurgulandı.

Kawa, KKP, PDK, Bakur, PİK, PKK, PRK/Rızgari, PRNK, PSK, RNK/KUK, Tekoşına Sosyalist, TSK, YEKBÜN tarafından yapılan "Kuzey Kürdistan örgütleri arasında ulusal diyalog ve işbirliği çabaları sürecek" başlıklı açıklamada şöyle denildi:

"İç ve dış kamuoyu örgütlerimiz arasında 1993 Haziran ayında başlayan birlik görüşmelerine hep ilgiyle izlendi. 12 parti ve örgütün aralarında ki olumsuz ilişkilere son vererek diyaloga girmeleri ve Kuzey Kürdistan'da ulusal demokratik bir cephe oluşturma çalışmasını başlatmaları özel-

likle yurtsever halkımız arasında büyük bir sevinç yarattı. Örgütlerimizin diyalog ve işbirliği çalışmaları, yurt içinde ve dışında geniş yığınlardan ve halkımızın dostlarından destek buldu. Halkımızın şimdi de örgütlerimizden beklentilerinin başında başlattıkları diyalogu sürdürüp güçlendirmeleri gelmektedir.

12 örgütün yöneticileri, başlayan diyalog sürecini ulusal demokratik bir cephe oluşturarak, politik ve örgütsel bakımdan daha etkili bir düzeye çıkarmak istediler. Bunun için bir dizi görüşmeler yapıldı. Cephenin biçimi, programı, tüzüğü, mücadele anlayışı gibi önemli konular ciddiyetle tartışıldı. Yapılan görüşmeler sonucu örgütler arasında önemli görüş farklılıkları olsa bile, uzlaşma noktaları öne çıkarılarak, bir çok konuda anlaşma sağlanabildi. Ancak cephe gibi önemli bir çalışmada ne yazık ki bazı konularda da görüş birliğine varılamadı. Bunda, örgütlerimiz arasında var olan bazı köklü görüş farklılıkları yanı sıra güven ortamının yeterince olgunlaştırılmaması, bazı örgütler arasında ilişkilerin henüz yeni olması önemli rol oynadı. Böylelikle, cephe oluşturma çalışmaları duraklama dönemine girdi. Son iki toplantı da bu durum değerlendirildi ve çözüm yolları

tartışıldı.

Örgüt temsilcilerinin büyük çoğunluğu son iki toplantıda, cephe çalışmasında var olan tikanıklığın kısa sürede aşılacağı kanaatine varıldı. Ancak örgütler, ulusal demokratik bir cephe oluşturma koşulları olmasa bile, ulusal diyalog sürecini kesintiye uğratılmaması gerektiği görüşünde birleştiler. 17 Haziran 1993 günü başlatılan diyalog ve işbirliğinin sürdürülmesini kararlaştırdılar. Örgütlerimiz ulusal demokratik birlik için gerekli özel koşulların en önemlisi, güven ortamının oluşturulup güçlendirilmesi için birlikte çaba göstermeye devam edeceklerdir.

Örgütlerin tüm faaliyetleri gibi kuşkusuz cephe oluşturma faaliyeti de kamuoyunda tartışılacaktır. Yapılacak tartışmaların ulusal diyalog ve işbirliği sürecine olumlu katkılar getirilmesine özen gösterilecektir.

Örgütlerimiz Haziran 1993'te iyi niyetlerle ulusal birlik arayışını başlattılar. Bu süreç örgütler arasındaki ilişkilere olumlu katkıda bulundu. Ancak, bu çalışma istenen düzeye ulaştırılmadı. Ulusal kurtuluş ve demokrasi için farklı politik ve güçlerin ulusal demokratik birliğini sağlamak için bugün de önemli bir görev olarak önümüzde duruyor."

Çözüm

Vildan Tanrıkulu

Kendimizle barışmak

Ulusal kurtuluş, ulusal birlik, ulusal kongre, ulusal meclis, ulusal temsil vb. nitelemeler toplum olarak siyasal yaşamımızın önemli nitelemeleri durumundadır. Tümüünün birbiri ile yakın ilişkisi vardır. Adı geçen nitelemeler ile dile getirilen siyasal-toplumsal kurum ve durumlar, he birbirinin varlık nedenleri ve hem de birbirinin sonuçlarıdır.

Bu nitelemeler farklı durumları dile getirmekle birlikte, tümünün ortak yanı da vardır. Tümüünde ortak yan "ulusal" kavramdır. Ve bir sıfat olarak toplum yaşamımıza yön veren, yıllardır dilimizden düşürmediğimiz, başka tamlamalar ile, örneğin mücadele, toplumsal, iktidar vb. ile birlikte, amacımızı ifade ettiğimiz nitelemelerin de temelini oluşturmaktadır. İdeolojik ayrılıklar, siyasal hedef farklılıkları ve diğer nedenler, Kürt toplumunun bu kavramı hem dün, hem bugün ve hem de ulus ve ülke olarak içinde bulunduğumuz durum devam ettiği sürece bundan sonra da, kullanmıştır, kullanılıyor ve kullanılacaktır. Bu gerçek, kimi zaman kimi kesimler tarafından inkar edilmiş olsa bile böyledir. Daha 70'li yıllarda kendi ideolojik kimliğini "bilimsel sosyalist" olarak adlandıranlar da "ulusal demokratik halk devrimi" için çaba gösterdiler ve bu geleneğin yürütücüleri, bugün de "ulusal ve toplumsal kurtuluş" için yola devam ediyorlar. İdeolojik kimliği ya da siyasal hedefini farklı noktalarda görenler de "ulusal haklar" vb. nitelemeleri kullandılar, kullanıyorlar. Bu örnek ile hafıza tazelemeye gerek duymamızın nedeni, toplum olarak kendi kendimize dünden bugüne yaptığımız haksızlık ve ortak noktaları yakalamakta gösterdiğimiz barsiresizliktir.

Mevcut durum, ortak kavram ya da nitelemeler kullanmamıza rağmen bu kavram ya da nitelemelerin anlamına uygun şekilde birlikte davranmayı başaramadığımızı gösteriyor. Mevcut durumdan rahatsızlık toplumumuzda yaygın olduğu gibi, kullanılan ortak kavrama yüklenen amaca ulaşmanın da en temel engelini oluşturuyor.

Durum tespiti çok önemlidir. Bu, mevcut duruma müdahaleye (mevcut durumu koruma ya da değiştirme anlamında) temel oluşturduğu için önemlidir. **Ortak kavramlar kullanıyoruz, fakat ortak davranış yaratamıyoruz. Bunun nedenlerini ortaya çıkarmak gerekiyor.** Ortak kavramların ortak davranışa dönüşmesi için nelerin gerekli olduğunu bulmak gerekiyor.

Yeniden başa dönüp ortak kavramlardan hareketle mevcut durumun olası nedenlerine ve mevcut durumu değiştirmenin gereklerine yönelebiliriz. **Ulusal kurtuluş** neyi ifade ediyor? Her şeyden önce bu kavram, ülkemiz gerçeğinde, **Kürt ulusunun** kimlik ve siyasal iradesinin özgürlüğünü öngörüyor. **Kavramın, hukuksal ve siyasal olarak öngördüğü, ulusun kurtuluşuna yana tüm kesimlerinin özgür iradesidir.** Ulusun farklı kesimlerinin farklı örgütlerde şekillenmiş siyasal iradeleri değildir. Farklı örgütlerde şekillenmiş siyasal iradeler, kendi iradelerini tüm ulusun iradesi olarak gördüklerinde ve bunu pratik davranışlarının esası durumuna getirdiklerinde, Kürt ulusunun özgür siyasal iradesinin önüne bir engel de kendileri çıkarmış olurlar. Kuzey Kürdistan'da az ya da çok, bu eğilimin tüm siyasal yapılanmalar ve çabalarda etkili olduğunu söylemek bir abartı değildir. Bu durum aynı zamanda, Kürt ulusunun siyasal iradesinin bir kesimini temsil edenlerin diğer kesimler ile barışık olmaması anlamına da geliyor. Ortak kavramların ortak davranış biçimine dönüşmemesinin en önemli nedeni bu noktada ortaya çıkıyor. **Demek ki, Kürt toplumu ve onun farklı düzeylerde yansıyan siyasal iradesi öncelik kendi içinde, barışık olmalıdır.**

Ulusal kurtuluş nitelemesine yüklenen anlamda sağlanabilecek anlayış birliği, bu amaca ulaşmada gerekli olan ulusal birliğin ve giderek bunun gerekli kurumları olan, sırasıyla ulusal cephe, ulusal parlamento ve ulusal kongrenin oluşmasının önündeki en önemli engelin aşılması anlamına da gelmektedir. Toplumsal barış ve ulusal kurtuluş için ulusal uzlaşma zeminini yakaladığımızda, taraf ve muhatap olmamızın da nesnel zeminini güçlendirmiş olacağız. **Doğruların, sadece bizim tarafımızdan değil, başkalarınca söylendiğinde de doğruluğundan bir şey kaybetmediği gerçeğini unutmamamız bu zemini yakalamamız için hem gerekli hem de yeterlidir.** Böyle bir yaklaşım ile, uygun hedef ve yöntemleri tespit etmek zor değildir.

YEKBÜN (Kürdistan Birleşik Halk Partisi)'nin Ekim 1994'te Avrupa'da yayımlanan 2. Kongre belgelerinde bu konuda önemli ve yolaçıcı perspektifler sunulduğu kanaatindeyim. **"Kürdistan sorununda demokratik ve hâlici çözüm"** başlıklı bölümde ileri sürülenler, Kürt toplumu ve ulusal-siyasal güçleri arasında "toplumsal barış"ı ve ulusal uzlaşmayı yakalayabilmek ve Kürt ulusunun özgür siyasal iradesinin ortaya çıkmasını sağlamak için çözümleyici öneriler içeriyor. 5 sayfalık bölümün özeti sayılabilecek olan **"... bütün çözüm önerilerinin özgürce savunulduğu bir ortamda Kürt halkının referandum veya seçim yoluyla bunlardan birini özgürce seçebilme koşul ve olanaklarına sahip olmasıdır"** tespiti, Kürt toplumu açısından birbirimizi zorlamadan, tek tek bireyler ya da siyasal örgütler olarak kendi siyasal hedeflerimizi bir kenara bırakmadan, ortak davranış ve ulusal uzlaşma zemini yaratabilme ve bunu ulusal kurumlar düzeyinde somutlaştırmak bakımından yolaçıcıdır.

Kendisiyle, kendi toplumuyla ve bu toplumun dinamik ulusal-siyasal güçleri ile barışık olmayanlar, kendi toplumları adına başkalarıyla hâlici ve istikrarlı bir barış sağlayamazlar.

"Resmi dil" Kürtçe eğitime engel mi?

• Munzur Cem

Kürt dili ve bu dilde eğitim ne zaman sözkonusu olsa, sömürgeci çevrelerin hep bir ağızdan sarıldıkları silahlardan biri "resmi dil" oluyor. "Devletin resmi dili Türkçedir, eğitim de Türkçe olmak zorundadır" ya da "Bir devletin tek resmi dili olur" türünden görüşler, sıkça duyduğumuz şeylerdir.

Kanımcı bu konuya kafa yoran herkesin, her şeyden önce düşünmesi ve yanıtını vermesi gereken soru şu olmalı: Kürtler neden Türkiye'de Türkçe'yi, İran'da Farsça'yı, Irak ve Suriye'de ise Arapça'yı öğrenmek zorundalar? Kürdistan'da eğitim neden halkımızın kendi anadiliyle değil de, sözkonusu yabancı dillerden yapılıyor? Tüm dünya uluslarının sahip oldukları bu en doğal hakkın Kürtlere yasak oluşu haklı bir durum mudur? Kuşkusuz değil ve eşitliğe, insan haklarına zerre kadar inancı olan herhangi bir kimse de bunu savunamaz.

Kimileri, bu haksız duruma gerekçe ararken, Türkçe, Arapça ve Farsça'nın devletlerin resmi dilleri oluşunu öne sürüyor. İyi de bu devletlerin sınırları ve sözkonusu dillerin de "resmi dil" olması bir tanrı buyruğu mu? Kürt halkı, binlerce yıldır bu topraklarda yaşıyor. Kürt dili, dünyanın en eski dillerinden biridir ve bu dilin üzerinde yeşerdiği topraklar da uygarlığa beşiklik etmiş bir coğrafyada yer alıyor. Kürtlerin, bu uygarlığa küçümsemeyecek katkıları var. Kaldı ki, bir halkın kendi dilini yaşamın her alanında özgürce kullanabilmesi için bunlar şart da değil. Buna karşılık, Kürdistan'da bölün sınırların topu topuna 70 küsur yıl önce, hem de emperyalist-sömürgeci bir anlaşmaya göre ve haksız bir biçimde çizildi. Yani sözü geçen devletlerin ömürleri ortalama bir insanınki kadardır. Bunu da geçelim; Lozan Anlaşması'nda, Türk devletinin Kürt dili ve kültürüne, Kürt kimliğine yönelik politikasını haklı kılacak herhangi bir hüküm de mevcut değil. Tersine, Lozan Konferansı boyunca, Türk delegasyonu Kürtlerle Türklerin kardeşliğinden bahsetti, her iki ulusun eşitçe birarada yaşayacakları garantisini verdi. Anlaşmanın 39. maddesi ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının kültürel haklarını garanti altına almaktadır. Ama Türkiye buna uymuyor, o başka mesele.

Öte yandan hangi koşullarda ve ne şekilde imzalanırsa imzalanırsa, anlaşmalar, temel insan haklarının çiğnenmesine gerekçe olarak gösterilemez. Eğer buna yolaçan bir anlaşma varsa, or-

Devletin tek bir resmi dili olur" tarzındaki görüş de öteki söylenenler gibi, gerçeği ifade etmekten uzaktır. Bir devletin, birden fazla resmi dili pekala olabilir.

Devletin, bir ya da birden çok resmi dilinin bulunması, başka dillerde eğitim yapılmasına, o dillerin okullarda öğretilmesine ya da basın-yayın alanında kullanılmasına engel teşkil etmez. Tersinden söylemek gerekirse, herhangi bir dili okullarda öğrenmek, onunla yayın yapmak, resmi dil ya da dillerin varlığıyla çelişmez.

tadan kaldırılması gereken, o anlaşmanın kendisidir; haklar ve özgürlükler değil. Tersini iddia etmek, her türden zorbalığa ve haksızlığa meşruluk kazandırmaktır. O zaman, uluslararası ilişkilerde "kimin gücü kime yeterse" kuralı geçerli hale gelir. Bundan hareketle de her türden işgal ve zorbalık olayı, pekala savunulabilir.

Ancak rengi ne olursa olsun, Kemalist ideolojinin sahiplerinden bu konuda sağlıklı bir yaklaşım beklemek de hayalcilik olur. Onlar bunu becerebilselerdi, zaten Kürt halkının meşru talepleri karşısında böylesine solucanvari zikzaklar çizmez, zorbalığı teker teker haline getirmezlerdi. Özetle, bunca acıya ve gözyaşına da gerek kalmadan, sorun çözüme kavuşmuş olurdu.

Beri taraftan, "devletin tek bir resmi dili olur" tarzındaki görüş de öteki söylenenler gibi, gerçeği ifade etmekten uzaktır. Bir devletin, birden fazla resmi dili pekala olabilir. Hindistan'da resmi dil sayısı, yanılmıyorsam 14'tür. İsviçre'de; Almanca, Fransızca ve İtalyanca, eşitçe kullanılan üç ayrı dildir. Belçika, yine iki resmi dili olan bir devlettir. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Demek oluyor ki, Türkiye de pekala iki resmi dilli bir devlet olabilir. Eğitim, iki ya da daha fazla dilden yapılabilir. Örneğin, Kürdistan'da Kürçe eğitim dili, Türkçe seçmeli ya da zorunlu ders; Türkiye'de ise tersi durum olabilir. Biliyorum, ırkçılık ve şövenizmin körleştirdiği kesimler bu tür şeyleri duymaya bile tahammülsüzdürler. Resmi tezceler, 70 yıllık Kemalist afyonun etkisinden kurtulup bir an için mantıklı düşünmeyi becerebilselerdi, bunun, her iki halk için de çok yararlı olduğunu görmeleri güç olmayacaktı. Ama ne gezer!

Konuya ilişkin olarak parmak basılması gereken diğer bir nokta da şu: Devletin, bir ya da birden çok resmi dilinin bulunması, başka dillerde eğitim yapılmasına, o dillerin okullarda öğretilmesine ya da basın-yayın alanında kullanılmasına engel teşkil etmez. Tersinden söylemek gerekirse, herhangi bir dili okullarda öğrenmek, onunla yayın yapmak,

resmi dil ya da dillerin varlığıyla çelişmez, onların bu niteliklerini ortadan kaldırmaz. Nitekim bugün, yerküremizin yaşayan gerçeği de bu yöndedir. Her devlet, resmi dili ne olursa olsun bir ya da birden çok yabancı dili okullarında okutuyor. Türkiye de aynısını yapıyor. Hatta Türkiye'de Türkçe'ye ikinci deveden önem veren okullar bile var. Yine Türkiye radyo ve televizyonlarında değişik dillerden yayın yapılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti devleti, dış ülkelerde yaşayan Türkler'e Türkçe radyo ve televizyon programları, onların çocukları için de okullarda Türkçe dersler istiyor. Bütün bunlar olurken de, resmi dil konusu, bir kez olsun Türk yetkililerin aklına gelmiyor. Her nedense, ne yabancı diller Türkiye'de, ne de Türkçe başka ülkelerde resmi dillerle çelişiyor. Bu iş sadece Kürtçe sözkonusu olduğunda gündeme getiriliyor. Üstelik, bu tür safasatlarla Kürt dili bizzat kendi vatanında yasaklanıyor.

Demek oluyor ki, Kürt diline ve kültürüne yönelik baskıların resmi dil olayıyla hiçbir ilgisi yok. Türk sömürgecilerinin bu ve benzeri uydurma tezlerle yapmak istedikleri şey, 1924 yılından beri izledikleri ırkçı politikayla Kürt halkına olan azgınca düşmanlıklarını gizlemeye çalışmaktır. Bu yüzden de her konuda olduğu gibi bu alanda da halka yalan söylüyorlar. Onların asıl amaçları, Kürt halkını asimile etmek, onun dilini ve kültürünü yoketmektir.

Demirel, geçen yılın bitişi nedeniyle yaptığı basın toplantısında kendisine yöneltilen bir soruyu yanıtlarken, ülkenin bölünmesinden korktukları için Kürtçe televizyon programlarına izin vermeyi düşünmediklerini söylemişti. Hiç kuşkusuz bu, aynı zamanda TC'nin sınırlarının ne kadar suni olduğunun ve zorlama sonucu çizildiğinin göstergesidir. Toprakları üzerinde yaşayan bir ulusun dilinden yapılacak bir televizyon yayını bile bir devleti bölecekse, bu devletin sınırlarından daha çok pamuk ipliğine bağlı, daha uyduruk sınırlar düşünülebilir mi?..

Nereye kadar savaş?

Mehmet Seydaoğlu

Yönetenler reddetse de, Türkiye ekonomisinin büyük sorunlarla karşı karşıya olduğu açıktır. Soruna ekonomist gözüyle bakanlar, ekonominin "çökme noktasına geldiği" görüşünde birleşiyorlar. Bu görüş giderek kimi hükümet çevreleri ve işverenlerce de paylaşılabilecek duruma geliyor.

Son 10 yıldır Türkiye'de iktidar olanlar, sorunların önceliği noktasındaki kimi farklılıklarına rağmen her biri, ekonomik sorun ile demokratikleşmeyi hep gündeminde tuttu. Özal, iktidarı süresince sorunların ekonomik kalkınma ile aşılabileceği görüşündeyken, Demirel sorunların çözümünü demokratikleşmede görüyordu. İktidara geldikten sonraki tutumları, Demirel'in, demokratikleşmeden kendisiyle ilgili siyaset yapma yasağının ve kendisinin iktidar olmasının

önündeki engellerin kaldırılmasını anlattığını gösterdi. Çiller de iktidara geldiğinde hiçbir adım atmamasına karşın sorunların çözümünü demokratikleşmede görüyordu.

Ancak her iki sorunun çözümünde de 12 yıldır bir arpa boyu yol alınabilmiş değil.

Öte yandan, Türkiye kendisine Avrupa'da bir yer arıyor. Çıkarlarını batıyla birlikte olmada görüyor. Ama bütün çabalarına rağmen, batı tarafından onay görececek koşulları oluşturamıyor ve bu nedenle de bizzat kendi politikalarının sonucu olan bir yalnızlığı yaşıyor.

Başka nedenler aramaya gerek yok. Türkiye'nin yıllardır boğuştuğu ve bir türlü aşamadığı sorunlarının önemli bir nedeni var. Başka bir ifadeyle tüm bu sorunların çözümünü kendisine bağımlı kılan büyük bir sorunu var. O da Türkiye'nin başağrısı olan Kürt sorunudur.

Sonuçların sorumlusu geleneksel Türk politikasıdır

Türk hükümetleri, 70 yıldır Kürt varlığını inkar ederek, Kürtleri asimile ederek, zorla göçettirerek, Kürd'e ait ne varsa yok sayarak, sorunun varlığını bile kabul etmeyerek işi kotarmaya alıştılar. Bu politikada ısrar etmenin yarar getirmede, çözüm olamayacağı zaman zaman görülmesine rağmen, devleti yönetenler eski politikalarda ayak dirmeye devam ettiler.

Bugün Kürt halkına karşı sürdürülen topyekün savaş, sözü edilen politikanın, her şeye rağmen sürdürülme çabasıdır. 10 yıldır Kürtler'e karşı yürütülen savaş, değişik aşamalardan geçiyor. Milli Güvenlik Kurulu, 1992'de "İsrail modeli"ni benimseyerek sivil kurum, kuruluş ve şahsiyetleri de savaş kapsamına almış oldu. "İsrail modeli"nin benimsendiği

MGK toplantısının hemen ardından, Kürt aydınlarına, yazarlarına, gazetecilerine, politikacılarına ve giderek işadamlarına yönelik bir terör dalgası başlatıldı. Böylece devlet resmen hukuk dışı yolları da öngören örgütlerini harekete geçirmiş oldu. Sonrası ise biliniyor; binlerce "faili meçhul" cinayet.

Devlet terörü olanca hızıyla sürdürülürken, bu kez "Irak modeli" gündeme getirildi. Bu model, denetim dışı Kürt köylerinin dağıtılmasını, tasfiyesini öngörüyordu. Kısa sürede bu model de yürürlüğe konuldu. Binlerce Kürt köyü yakıldı, yıkıldı, boşaltıldı. Kürt nüfusunun küçümsenemeyecek bir bölümü toprağından kopartıldı.

Şu son bir-iki yıldır Kürdistan'da uygulanmakta olan model ya da modeller İsrail'de, Irak'ta, Vietnam'da veya dünyanın başka bölgelerinde denenmiş ne kadar model varsa hepsinin bir sentezidir. Onların da birbirlerinin tecrübelerinden çıkardıkları sonuçlar ve dersler var.

Ancak, yakılıp yıkılan binlerce köye, her gün öldürülen onlarca Kürd'e, kapatılan Kürt yanlı partilere, bombalanan gazete ve dergi bürolarına rağmen, Kürt sorunu, sorun olmaktan çıkmıyor. Böyle çözümlenemeyeceğini inatla dile getiriyor. Devleti bütün kurumlarıyla ayağa kaldıran da budur. Devletin içindeki şahinlerin "sarışın kadın" maskesini takarak ağırlıklarını koydukları ve sorunu "şiddetle" çözmeye ya da çözümsüzleştirme istesisine kapıldıkları görülüyor.

Bu daha çok kan ve gözyaşı demektir. Ama aynı zamanda bu, uzunca bir süredir Kürdistan'da yükselen alevlerin artık Türkiye'yi de saracağı ve saracağı anlamına gelmelidir. Devlet milyonlarca Kürd'ü batıya göçettirerek, boynuna bir değirmen taşı daha geçirmiştir. Amacı, "deniz-balık" ilişkisini aşan, Kürt sorununu Türkiyelileştirmek olan bu uygulama, savaşı Türkiye'ye taşımaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Kürtlerin özgür iradesini ortaya çıkaracak koşullar oluşturulmalıdır

Kısaca sözünü ettiğimiz yoğun topyekün savaş ortamının da etkisiyle, kimi Kürt çevrelerinin, devletin dayattığı sınırların etki alanına girdikleri görülüyor. Devlet, bir yandan sorunun varlığını kabullenmeyerek böyle bir sorunun olmadığını sınırsız şiddetle kanıtlamaya çalışırken, öte yandan da soruna hiç olmazsa bir ad koyma gereği karşısında, sorunun bir iç sorun olduğu görüşünü yaygınlaştırmaya ve Kürtleri de buna çekmeye çalışıyor. Bunun bir tuzak olduğu açıktır. İnsanlığın "ortak değerleri"nden söz edildiği günümüzde,

□ Uluslararası İnsan Hakları Komisyonu üyeleri:

Hak ihlallerinin takipçisiyiz

DIYARBAKIR (Medya Güneşi- Ülkemizde işlenen insan hakları ihlalleri ve cezaevlerindeki uygulamalarla ilgili incelemelerde bulunmak, tutuklu ve hükümlü aileleri ile görüşmek ve İHD Diyarbakır şube yöneticilerinin duruşmasını izlemek üzere Uluslararası İnsan Hakları Komisyonu'na üye **Ties Prakken** (Av. Hollanda), **Nathalie Pint** (Av. Hollanda) ve **Georges Henri Benantein** (Av. Hollanda)'den oluşan bir heyet ile İHD Genel Başkanı **Akın Birdal** ve İHD İstanbul şube başkanı **Ercan Kanar** Diyarbakır'a geldi. İHD Diyarbakır şube yöneticilerinin duruşmasını izleyen heyet, savunmaları dinledikten sonra, mahkemenin duruşmayı, yeterli delil toplanamadığı gerekçesiyle 17 Nisan'a ertelemesinin ardından İHD yöneticileriyle birlikte, tutuklu, hükümlü ve gözaltında kaybolanların aileleriyle görüşti.

Gözaltında kayıplarla ilgili olarak heyete verilen bilgilere göre **Ali Tekdağ** isimli şahsın, 14 Kasım 1994 tarihinde Diyarbakır şehir merkezinde, polis tarafından gözaltına alındığı ve ailesinin tüm girişimlerine rağmen bulunamadığı öğrenildi. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na yapılan başvuruların sonuçsuz kalması üzerine, İHD Diyarbakır şubesinin Uluslararası Af Örgütü'ne başvuruda bulunduğu belirtildi. Görgü tanığı **Seyfettin Demir** Diyarbakır E-Tipi Cezaevi'nde bir

açıklama yaparak **Ali Tekdağ** ile birlikte 21 gün polis okulunda gözaltında kaldığını söyledi. Buna rağmen polis yetkilileri Tekdağ'ı gözaltına almadıklarını söylediler.

Diğer yandan **İhsan Haran** (24) adlı şahsın da, yine Diyarbakır şehir merkezinde gözaltına alındığı belirtildi. İsmi açıklanmasını istemeyen bir köylü, Haran'la birlikte Çevik Kuvvet Merkezi'nde sorgulandıklarını ve Haran'ın ailesine gönderdiği mesajda "beni gözaltında kesinlikle kaybedecekler" dediğini belirtti. Daha sonra tutuklu ve hükümlü ailelerinden, 4 Ekim'de Diyarbakır Cezaevi'ndeki saldırı hakkında bilgi alındı. Tutuklu aileleri, olay sonrası tutukluların Antep Cezaevi'ne sürgün edilmesi sürecinde **Süleyman Oğun** adlı tutuklunun gördüğü işkence sonucu öldüğünü açıkladılar. Cezaevindeki saldırıda,

Hakan Onur adlı tutuklunun ise aldığı kurşun yarası sonucu ağır yaralandığı ve ciğerinde kurşun çekirdeği bulunmasına rağmen halen cezaevinde tedavi edilmeden tutulduğu ve cezaevindeki tutsaklar arasında bulaşıcı hastalıkların yayıldığı yönünde bilgiler edinildi.

Gelen heyet üyeleri konuyla vakıfından ilgilendiklerini, gözaltında kayıp ve cezaevi koşulları ile ilgili sorunları Avrupa Parlamentosu ve Avrupa İnsan Hakları Örgütü'ne götüreceklerini ve Türkiye nezdinde girişimlerde bulunacaklarını belirttiler. Heyet aynı gün Diyarbakır'dan ayrıldı.

Kürt sorunu Türkiye'nin iç sorunu olamaz. Türkiye bununla sorunun uluslararası boyutlarını törpülemeye çalışıyor.

Kimi Kürt siyasetçilerinin "ben Türkiye'yi dışarıya şikayet etmem", kimilerinin de "iyi yapıyor" demeleri, bu kurnazca hazırlanmış tuzığa düşüldüğünün ilk işaretleridir. Basit gibi görünen bu sözlerin ve onaylamaların arkasından politik tutumlar geliyor. Bir süredir Kürtler arasında, Kürtler'in Türkiye'den ayrılma yanlısı olmadıkları yönünde, Türkleri ikna etme çabalarını görüyoruz. İşi neredeyse kurnazca el basmaya vardırıran tutum, kendiliğinden ortaya çıkmadı.

Orhan Kotan; Kürtler açısından ayrılmanın fiili koşullarının ortadan kalktığını iddia ediyor. Bu bir görüş ve bu görüşü pekala tartışabiliriz. Öyle görülüyor ki, O. Kotan, ayrılmanın fiili koşullarının ortadan kalkmışlığını, son göç-sürgün olayları ile izah ediyor. En azından atv'deki konuşmasından öyle anlaşılıyor. Ancak, O. Kotan, sorunun bir ülke ve coğrafya sorunu olduğunu, nüfus azalsa bile Kürdistan'ın bir ülke

olduğu gerçeğinin değişmediğini, dahası, Kürdistan tarihinin kendi özgülünde en az bu boyutta onlarca göç-sürgün olayına tanık olduğunu unutuyor.

Şerafettin Elçi ve kimi diğer çevreler daha da ileri giderek, Kürtler'in bir bütün olarak Türkiye'den ayrılacak istemediklerini

iddia ediyor. Bir kere bu doğru değil. Kürtler'in ve Türkler'in politikayla ilgilenen kesimleri, Kürtler'in siyasi aktivitedeki mevcudiyetinin ağırlıklı bir bölümünün bağımsızlıkçı olduğunu biliyor. Ne Ş. Elçi ne de bir başka Kürt, Türkleri, Kürtleri'n Türkiye'den ayrılacak istemediklerine ikna etmek zoruunda değil.

Kürdistan'da bağımsızlığı da, federasyonu da savunanlar olduğu gibi, başka çözümleri de savunanlar olabilir. Esas olan Kürtler'in özgür iradesinin ortaya çıkmasını olanaklı kılacak koşulların oluşturulmasıdır. Yoksa herkesin kendi görüş, istem ve çözüm tercihlerini ulusun iradesi yerine koymaya çalışması sorunun çözümüne hiçbir katkı sunmaz.

Serokê KNC'ê (Kongra Netewî ya Kurd li Emerîka Bakur) Dr. Necmeddîn Kerîmî:

Pêwîstî bi yekîtiyek netewî heye

M. Ali Karaaslan

Bi Serokê KNC'ê (Kongra Netewî ya Kurd li Emerîka Bakur) Dr. Necmeddîn Kerîm re hevpeyvîn

Medya: Dr. Kerim, tu karî xwe ji xwendevanên Medya Güneşî'ne bidî naskirin?

Dr. Kerim: Berê ez dixwazim we pîroz bikim, ji ber ku hûn dibin van şertên zehmet de û di nava tehlûkan de vê rojname çap dikin.

Weke din jî ez dixwazim, ji rojname we re spas bikim; ji ber ku, we ev îmkân da min, ku ez bîr û bawerîya xwe bibêjim. Ez li bajarê Kerkûkê hatim dinê û li wê derê mezin bûm. Li wê derê min dibistana pêşîn û navîn xwend. Pişt re min li Unîversîta Musul'ê, li Iraqê, bijîşkî xwendin û xelas kir.

Di sala 1973'an de ez tevî şoreşa Kurdistanê Başûr bûm û heta Şikestina Serhildana 1975'an min wek peşmergeyek di nava wan de cih girt. Ez doktorê rehmetlî **Mistefa Berzanî** bûm û tevî wî hatim Yekîtiya Emerîka. Dûv re min, li Emerîka li Unîversîta Georg Washington Neurolojî (Dr. Wejî) xelas kir.

Medya: Tu bi xwe jî yek ji damezirandî KNC'ê yî: KNC kengî û ji bo çî armancî hate damezrandin? Çi pêşniyaya Kurdên Emerîka ji KNC re heye?

Dr. Kerim: KNC di Tebaxa 1988'an de hate damezrandin. Berî damezirandina KNC li vir tu organizasyon tune bûn ku mesela Kurdan, li gelê Emerîka, çapemenî û hikûmeta Emerîka bide zanîn, ango rewş, daxwazî, bîr û baweriyên Kurdan, ji her çar perçan li vir bidin naskirin. Kurd bi xwe perçe, perçe bûn, kesî problema Kurdî ne tanî ziman. Ji ber vê yekê jî li Emerîka, kesî li ser rewşa Kurdan a xirap tiştê ne dizanî. Pêwîst bo ku KNC, vê valahî yê tije bike û dengê Kurdan di vê dewleta girîng de bîne ziman û bide naskirin.

Medya: KNC heta neha çî xebat kiriye û wê çî xebat dane pêşiya xwe?

Dr. Kerim: Bi rastî zehmete ku, ez hemû kar û barên ku KNC kirîye bêjim. Lê ezê ji wan xebatên, ku têne bîra min hineka bibêjim.

a) Berê ku Iraq êrîş bibe ser Kuveytê, KNC li vir bi gelek temsîlkarên hikûmetê re, ta bi berdestê wezîrê derveyî welat re rûnişt û dîtî û fikrê Kurdan ji wan re da zanîn.

b) Di dîrokê de cara yekemîn bû ku min bi navê KNC'ê, di 15. Hezîran 1990'an de û cara dewemîn jî di 19. Adarê 1992' an de, Komîta parlamentoyê -ku di nava wan de senator jî hene-, yê ku berpîrsiyarê kar û barên derveyî welatê Emerîkan, di derheqê mafên Kurdan de agahdar kirin.

c) Piştî ku di sala 1991 an de Kurd bi zorê ji Iraqê hatin sergom kirin, bi tenê KNC jî alî wezaretê derveyî welat a Emerîka ne wek organizasyonek resmî a Kurdan hate naskirin. Me rê vekir ku

“Du tişt hene ku gelê Kurd li Emerîka dane naskirin, ji wan yek, sergoma ango bi zorê qewitandina gelê Kurd e, ya duduyan jî, xebata KNC ya li vir e. Lê bi rastî Kurdên Kurdistanê Başûr li vir hê zêde têne naskirin. Lê ev şerê qirejî, ango şerê birakujî yê li Kurdistanê Başûr dibe sedem ku ev zanîn têkeve rewşek xirap.”

“Ez bi navê KNC di 24. 3. 1994'an de, çûm li ber Komîta ku girêdayiyê parlamentoyê û alîkariya ku Emerîka dide dewletên biyanî, belî dike û destûr dide, min li wê derê rewşa Kurdan anî ziman û min xwest ku, Emerîka, alîkariya eskerî a ku dide Tirkiyê qut bike û alîkariya aborî jî bi hoyên ku Tirkiye hebûna Kurdan û bi qebûlkirina mafên wan ê siyasî ve bê girêdan. Cara yekeme ku li cem hikûmeta Emerîka û di çapemeniya Emerîka de ev xebat hatiye bi cihkirin. Me serdana parlamentê Kurd, Ahmet Turk û Leyla Zana, ji wan re amade kir û her wekî serdana Mahmut Kiliç û Zübeyir Aydar jî.”

temsîlkarên Kurdan ji Kurdistanê werin Emerîka Yekîti.

d) Ez bi navê KNC di 24. 3. 1994'an de, çûm li ber Komîta ku girêdayiyê parlamentoyê û alîkariya ku Emerîka dide dewletên biyanî, belî dike û destûr dide, min li wê derê rewşa Kurdan anî ziman û min xwest ku, Emerîka, alîkariya eskerî a ku dide Tirkiyê qut bike û alîkariya aborî jî bi hoyên ku Tirkiye hebûna Kurdan û bi qebûlkirina mafên wan ê siyasî ve bê girêdan. Cara yekeme ku li cem hikûmeta Emerîka û di çapemeniya Emerîka de ev xebat hatiye bi cihkirin. Me serdana parlamentê Kurd, Ahmet Turk û Leyla Zana, ji wan re amade kir û her wekî serdana Mahmut Kiliç û Zübeyir Aydar jî. Berî ku dadgeha Tirkan parlamentê Kurdan ceza bikin, ez bi Berdestê Wezîrê derveyî John Sattuck re ser vê meselê peyivim. Hin tiştên dinên ku me pêkanîne, gotîna wan di vê demê de zehmet e. Hebûna KNC'ê ji bo Kurdan li Emerîka pêwîstiyek e, ji ber ku, bi tenê organizasyona me, çareserkerina mesela Kurdî li hemû perçan bi eşkereyî daxwaz dike.

Di nava KNC de, ji hemû perçên Kurdistanê Kurd hene. Lê ya herî girîng, hikûmeta Emerîka mecbûr e bi me re rûne, ji ber ku em Kurdên Emerîka ne. Ya talî, komela me. komelek serbixwe ye, em ne girêdayî yê tu partiyên siyasî ne.

Medya: Kurdan heta neha li derveyî welat hinek instîtûtî yê tenewî pêkanîne. Bi bawerîya we, di mesela dazgehdarbûna netewî ya Kurd de fonksiyona KNC (Kongra Netewî ya Kurd) ê çîye?

Dr. Kerim: KNC, organizasyonek serbixwe ye û îdeolojiya wê berfireh e. Ew dixwazê mesela Kurd bi gel û hikûmeta Emerîka ve bide naskirin. Em ne dibin tesira tu hêz û partiyên siyasîde ne. Em dixwazim bi hemû hêz û partiyê siyasî yê Kurd re têkilî deynin û dan û standina me hebe. Lê em dixwazim serbixwe bimînin.

Mafê me heye ku, em partiyên siyasî rexne bikin û çewtîyên wan bibêjin.

Medya: Li dewletên Yekîtiya Emerîka, mesela Kurdan, bi taybetî ya Kurdistanê Başûr, çawa tê dîtî?

Dr. Kerim: Du tişt hene ku gelê Kurd li Emerîka dane naskirin, ji wan yek, sergoma ango bi zorê qewitandina gelê Kurd e, ya duduyan jî, xebata KNC ya li vir e. Lê bi rastî Kurdên Kurdistanê Başûr li vir hê zêde têne naskirin. Lê ev şerê qirejî, ango şerê birakujî yê li Kurdistanê Başûr dibe sedem ku ev zanîn têkeve rewşek xirap. Di nav van du salên dawî de, zanîna Emerîka li ser Kurdên Bakur jî zêde bûye. Rojeva medya (çapemenî) û Kongra Amerîka di vê nasandinê de cihekî mezin digre.

Medya: Ji bo ku mesele çareser bibe û gelê Kurd mafên xwe bistîne, yekîtiyek netewî li nav perçên Kurdistanê pêwîst e. Tu karî li ser vê mijarê dîtîne xwe ji me re bêjî?

Dr. Kerim: Rêya çareserkerina mesela Kurdî di yekîtiyek netewî re derbaz

dibe. Lê divê armanc û taktîkên yekîtiyê yek bin. Divê îdeolojiyên cûre cûre li ber yekîtiyê nebîne asteng. Em dizanin ku gelê Kurd hatiye perçekirin. Lê divê mafê gelê Kurd ê çarenûsî û avakirina Kurdistanê serbixwe jî tê de hebe. Lê şertên dinê yê îro, rê nadin ku ev yeka hanê bête cih. Ji ber vê yekê divê em Kurd li hemû welatan bizanibin ku kujan rê ji bo me çêti re. Em di wî baweriyê de ne ku konferansek gelemperî jî hemû perçên Kurdistanê û ji hemû serokên siyasî û partiyên divê pêk be.

Medya: Ji bona qetlîamên ku li Kurdistanê pêk tên bêne sekinandin hûn çî dikin? Hûn bi çî awayî xebat dimeşînin ku mesela Kurdî di nava gelê Emerîka Yekîti' de hête qebûlkirin?

Dr. Kerim: Ji bo ku pêşiya qetlîamên ku dewleta Tirk, li Kurdistanê pêktîne bê girtin, divê em Ewropa û Emerîka ji vê meselê agahdar bikin. Ev yeka hanê jî bi tîkiliyên hêzên Kurdan li nav û derveyî welat de gerek pêk bîn. Divê haya me ji me hebe, tiştên ku xisarê bide mesela Kurd çî li Ewropa û çî li Emerîka bit; divê em xwe ji wan tiştan dûrxin. Gava em van tiştan pêkbînin wê gavê em alîkarîya serdarên Tirkan dikin. Divê em bo çareserkerina mesela Kurdî bi raya aşî ve amade bin û vê tiştî eşkere bêjin. Û em dibêjin Ewropayîyan û Emerîkayîyan bere herin Kurdistanê her tiştî bi çaven xwe bibin û bêjin.

Medya: Mesaje te ji bo xwendevanên Medya Güneşî heye?

Dr. Kerim: Ez dixwazim ji xwendevanên we re vê mesaje bişînim. Herçend li Kurdistanê zehmetî û şerê qirejî heye, lê disa jî peşiya me wê ronahî be. Mesela Kurdan li Emerîka gihaye merhelek nuh, neha li merhela gelek bilind têt xebardan û bûye rojevê ku Emerîka li ser biryarek bide

Türk turizmüne boykot

□ Turizmin Türk ekonomisine sağladığı katkı ile devlet kirlî savaşı finanse ediyor.

Bundan önceki yıllarda olduğu gibi, bu yıl da Almanya'nın değişik kentlerinde "Türkiye turizmünü boykot etme" toplantıları yapıldı. Bu toplantılardan birisi de Şubat ayı başlarında Hamburg'da düzenlendi. HEVKAR Federasyonu'nun da içerisinde yer aldığı birçok Alman ve Kürt örgüt ve partilerinden oluşan ortak platformda, yapılacak çalışmalar belirlendi.

Platform, ortak bir bildiri yayınladı ve ortak bir miting düzenledi. 11 Şubat 1995 ta-

rihinde düzenlenen mitingde, Alman ve Kürt konuşmacılar, Türk turizminin boykot edilmesinin anlamı üzerinde durdular. Mitingde HEVKAR, KAWA ve KKP adına yapılan konuşmalarda özetle, turizmin Türk ekonomisine sağladığı katkı ve devletin turizm geliriyle kirlî savaşı finanse ettiği, bu geliri Kürt halkının imhasında kullandığı ve turizmin Türk devletine ekonomik-askeri ve siyasi açıdan büyük bir destek sağladığı görüşü dile getirildi.

Miting, Türk mallarını ve turizmünü tanıtmak amacıyla açılan Hamburg Messe (Hamburg Fuarı) önünde yapıldı.

Bila zulma te zêde bibe

YAŞAR KEMAL

Werger: Felat Dilgeş

Ev nivîsa Yaşar Kemal, berê bi awayekî kurtkirî di kovara Der Spiegelê de hat çapkirin. Di pey re nivîs li Tirkîyê di kitêba Duşunce Ozgurlugu ve Turkiye (Azadiya Ramanî û Tirkîye) de bi tevahî hat çapkirin. Em vê nivîsa ku li Tirkîyê û li derve li ser gelek munaqêşe hatin kirin û hê jî tîn kirin, wergera wê ya Kurdî bi tevahî pêşkişî xwendevanên xwe dikin.

"Bila zilma te zêde bibe ku zû dawîya te bê." Li Enedolê ji bo zaliman weha dibêjin. Di dîrokê de belkî cara yekemîn navê sedsalê beriya ku dest pê bike hat danin. Navê sedsala bîst û yekemîn, 'Sedsala Mafên Mirovî' ye. Ev tê wê manê ku ewê şerên mafên mirovî yên mezin di vê sedsalê de bîn dayin. Çimkî sedsala me di pîrsa mafên mirovî de rîya ku pêwîst bû nesitand... Di dema ku emê bikevin sedsala bîst û yekemîn de jî, di merhela ku em bi mafên mirovî gihîştinê de, ji bo ku em li paş ve vegehin gelek elamet hene. Medya û ragihandina îroyîn, mirovbûna mirovatiyê bêhed û bêhejmar qels dike. Berevajiyê tiştê ku tê gotin û xwestin, kesên ji kesîtiyê derdixin û dikin kerî. Di dawîya vê sedsalê de, dê mirovatiyê beşeke mezin jî hêza xwe ya afirîner hunda bike. Çimkî ferdê ku her roj ji kesîtiya wî tê kuştin û ji afirîneriyê tê dîrxistin, bûye wekî kerî û ew ev mirov e ku hemû mafên mirovî jê hatine sitandin. Ji ber vê yekê di dema ku em di-kevin sedsala bîst û yekemîn de, ji bo ku kurê mirov li ser lingên xwe raweste, divê şerên mezin bike. Ji ber vê yekê ye ku ji niha ve ji sedsala bîst û yekemîn re sedsala mafên mirovî hatiye gotin.

Bi vî awayî

xelq diçe aş em

diçin kaş. Sêsed sal e me hergav weha kiriyê û em ketine vê rewşê. Îro jî em dikin li pêş mirovatiyê rûmet û xîreta xwe bînin ser sifirê

Komara Tirkîyê ji roja ku ava bûye heta îro, bûye sazûmana zilim û tadhîyên herî giran. Van kirinên xwe jî bi durûtiya rojhilatîyê ji çavên mirovatiyê veşartîye. Komara Tirkîyê, li hember gelên Enedolê hezar carî jî Osmanîyan zalimtir bûye. Dibe ku hûn van gotonên min mezinkirî bibînin. Heta sala 1946'an, ya rast heta sala ku Partiya Demokrat hat ser hukum, tu gundiyeke; ji heftan heta heftêyan, ji keçan bigire jinan, tu kesî ku lîxistina cendirman nexwaribe û zilm nedîtibe; dixwazî bila Kurd, Tirk an Laz be kes tune. Karbidestîya Komarê wekî ba-

gerekî jehrîkir di ser Enedolê re derbas bûye. Ew kesên ku ewê ji bo van gotinên min bibêjin ne rast in, an tiştên ku Enedolê kişandine nizanin an jî li nav çavên mirovatiyê dinihêrin û derew dikin.

Heftê sal e çawa gelên Tirkîyê li ber evqas zilim, şikence, tunehî û birçîtiyê di ber xwe dan? Ha' ev mûcîzeyek e. Dîsa gotinek Enedolê heye: "tiştên ku mirov xwe didin ber, çiya nikarin xwe bidin ber." Li welatekî ku li kêleka Ewrûpa ye, karbidestîyê weha tedakar domandin qet jî karekî wusa hêsan nîne. Ev jî mûcîzeyek mirovatiyê ye! Ha' ev mûcîza mirovatiyê jî hukumdariyên me û hem jî dewleta me afirandiye. Lê em buhayê vê yekê giran didin. Ji mirovatiyê dûr xistin û bi xîreta xwe ya mirovatiyê hundakirinê. Gelo qet tu sîcek gelên me di vê yekê de tune? Ma çawa tune! Gelên ku kesîfî û mirovatiya wan ji wan hatine sitandin; hezar sal e teda dîtine, di bin lingan de hatine pelçiqandin, hezar sal e di bin zilmê de jiyane; birçî mane, hezar sal e ew ji vî şerî şandine wî şerî, ma dikaribûn hêza hilmstandinê di bin teda nemirovî ya Komarê de bi xwe re bidîtan? Divê em ji bîr nekin ku bi sedan Kuyucu Murat Paşa di ser van erdan re derbas hûne. Her Kuyucu Murat Paşayek bûne deh Cengizhan.

Di sala 1946'an de jiyana pîrpartîfî dest pê kiriyê; di sala 1950'an de Partiya Demokrat karibdestiyê ji destê Partiya Gel a zordar sitandiye. Van gelên ku evqas tada dîtine, evqas mirovatiya wan ji destê wan hatiye sitandin, ha mûcîza rastîn a ku afirandine û divê

Komara Tirkîyê ji roja ku ava bûye heta îro, bûye sazûmana zilim û tadhîyên herî giran. Van kirinên xwe jî bi durûtiya rojhilatîyê ji çavên mirovatiyê veşartîye. Komara Tirkîyê, li hember gelên Enedolê hezar carî jî Osmanîyan zalimtir bûye. Dibe ku hûn van gotonên min mezinkirî bibînin. Heta sala 1946'an, ya rast heta sala ku Partiya Demokrat hat ser hukum, tu gundiyeke; ji heftan heta heftêyan, ji keçan bigire jinan, tu kesî ku lîxistina cendirman nexwaribe û zilm nedîtibe; dixwazî bila Kurd, Tirk an Laz be kes tune.

mirov jê re hurmet nîşan bide ev e. Hê tu kesî heta niha aqil negihandiye vê yekê. Damezrenêrên Partiya Demokrat, karbidestên herî jorîn ên Partiya gel bûn, Peyva demokrasîyê ji bo wan, perdeyek reş a ku divê mirov xwe di pişt de veşêre ye. Tirkîyê bi vê vir û derewa demokrasîyê karibiye bikeve NATO û Konseya Ewrûpayê. Ewrûpa, ango dinya bi vê derewê dixape, ma qet tê xapandin! Lê belê demokrasîya rojava jî ne demokrasîyek li gor çaxê ye; divê ku ew jî li hember Yekîtiya Sovyetê hêzekê çêbike, ji ber vê yekê jî bi dîtîna û bi hay bi Tirkîyê xapiyaye.

Di pey re çî bûye? Piştî vê yekê jî berjewendiyên hukumdariyên welatên rojava ser sazûmana tadakar a Tirkîyê nixamtine. Tam di vê demê de bûyereke ku qet nehatiye fikirîn çêbûye: Di wexta ku gelê Tirk di bin vê zilma hefê salî de di xew re çûye de, gelê Kurd bi tirs û bi fikare be ji dest bi berxwedanê kiriyê. Çimkî di vê pêvajoya todayê ya

"... Di gel vê yekê, di ciyê ku ewê Kurdîtiyek bi serê xwe bê fikirîn, li gor Qanûna me ya bigehîn, ji xwe ewê muxtariyetên herêmî bîn avakirin. Wê gavê gelê kîjan herêmê Kurd be ewê xwê bi xwe bi muxtarî îdare bikin. Ji bilî vê yekê gava ku gelê Tirkîyê bibe mîjar, divê mirov wan jî pê re bîne ziman. Gava ku bi vê yekîtiyê re nehatin ziman, ji viya meseleyên ku wan girêdidin anîna holê hargav mumkun e."

Gazî Mustefa Kemal

(Ji civîna çapemeniyê ya ku di 1923'an de li Îzmîtê kirye)

heftê salan de, ye ku herî pir teda dîtine, birçî mane, di nev belengaziyê de pelçiqîne, qir-kirinan jiyane, yên ku zimanê wan jî bi qanûnan hatiye qedexekirin, heftê sal nasnameya wan hatiye redkirin û bi Tirkên Çiyayîfî hatine binavkirin, yên ku li ber ji zilman ji bo xwe zilmê bicibîne hatine hêştin, yên ku ji her pênc, deh salan carekê bêrawest li çar aliyên Enedolê dihatin surgûnkirin. Di gel vê yekê, ji xwe hindiktir be ji bi gelê Tirkê ku zilmê didit re, dîsa jî yê ku bû yek gelê Kurd bû.

Berxwedana

Kurdan a dawî ya ku piştî sala 1975'an dest pêkir.

çiqas çû bi xwe ve hat. Bêtir pêş ve çû û zivirî şerê çekdarî. Ha karê esasî piştî vê yekê dest pê kir. Çerxa zilmê ya heftê salan, vî ruyê xwe yê cirmexweş bi tevahî nîşan da. Berê lê xebitî ku gele Tirk bê xapandin. Propagandayek bi ecêv dan destpêkirin. Heta ku gelê Tirk nehata xapandin berxwedana gelê Kurd nikaribû bihata şikandin. Piştî wê yekê makîna derewan xebitî. Ev Kurd hene! Ji bo parvekirina welat dixabitîn. Dê Tirkîyê parve bikirina û ji xwe re welatekî azad ava bikirana. Ev yek wusa bi şewat anîn ziman ku; zilma Kurdan a li ser Tirkan, merasîmên mirinê yên leşkerên Tirk ên ku bi gerîla re şer dikirin wusa mezin kirin ku, hema hema Tirkê ku li kuderê Kurdekî bibîne, bike ku wî li wê derê bikuje. Bereket be ku, Kurd û Tirkan bi sedan salî bû ewqas baş hevdu nasdikirin ku, hemû hewldanên dewletê çawa be ew nekirin dijmin. Biratiya van herdu gelan, ev biratî, biratiya ku karbidestan digot nîne; biratiya rastîn a du gelên ku keda wan hatiye xwarin, hatina pelçiqandin û zilim dîtine ye. Li Tirkîyê ji şerê na xwe re ev yek bû astang.

Ji du peyvên Serokkomar Demirel û karbidestên din yek jê, "Em ji axa xwe xîçkek kavir, çengek xwelî nadin tu kesî" bû. Xîçkek kevir, xîçkek kevir,

xîçkek kevir... Peyva wan bû xîçkek kevir. Çengek xwelî... Peyva wan bû çengek xwelî.

Kê xîçkek kevir dixwest? Kê çengek xwelî dixwest, tu kesî li viya nedipirsî. Tiştê ku ez dizanim yê ku xîçkê kevir dexwaze, yê ku çexgek xwelî dixwaze an jî yên ku dewletek Kurdî ya serbixwe dixwazin gelek hindik Kurd in li Tirkîyê. Ku bixwestana dê çî bibûya, ma ne mafê wan bû? Çimkî di hemû danezanên gerdûnî yên mafên mirovî de, her neteweya ku biwaxze xwedî mafê pêşeroja xwe bi destê xwe beyankirinê bû. Bi qasî ku ez dizanim Kurdan nedixwestin ku vî mafê xwe bi kar bînin. Di dema ku Yekîtiya Ewrûpayê damezirî bû de, di dema ku Ewrûpa bi xwe jî ramana di binê alekê de jiyane dianî holê de, dê çima Kurdan welatê xwe yê bi hezaran salî parve bikirana, dê ev bi kêrî kê bihata?

Niha li Tirkîyê şerê herî pîs ê dinyayê tê kirin. Hûne bibêjin, "Ma şerên ne pîs jî hene". Li gor min nabe ya, van rojan şerê dewleta Tirk a bi gelê Kurd re şerê herî pîs herî qirêjî û herî gemarî yê dinyayê ye. Ezê îzaha pîsbûna vî şerî bikim, eger hêza min têr bike. Hêza romannivîs û sinemakarên herî mezin ên dinyayê têr nake ku şerêkî bi vî awayî

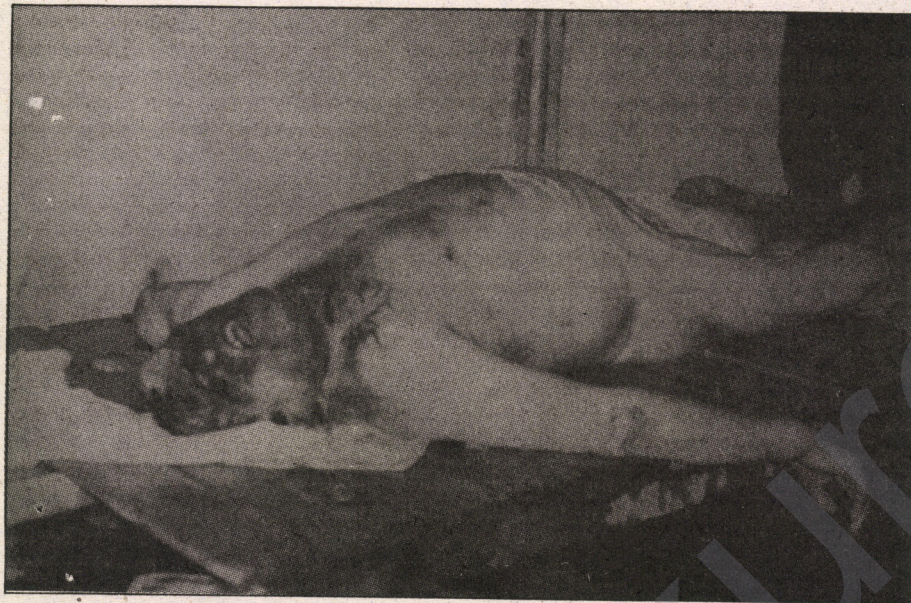

izah bikin. Ezê wusa di ser re dest biavêjîm vî şerî. Gerîla û ordiya Tirk dest bi şer kirin. Ev tişte gelek xerab bû. Çi dibû bila bibûya, diviyabû ku pirsra Kurdî bi aştiyê bihata çareserkerin. Zimanê kurdî heftê sal bû qedexê bû ya, di van salên dawî de azadiyek hindik ji vî zimanî re hatibû dayin. sitranên xwe dikirin plak ya, çawa derdiketin pê re dicivandin. Bi Kurdî çûna dibistanê, nivîs nivîsîn, kitêb derxistin, rojname derxistin, radyo û televizyon avakirin qedexê bû. Kurdên ku li Tirkîyê di ser panzdeh milyonî de bûn ji hemû mafên xwe bêpar bûn. Lê Kurd li Tirkîyê dibûn serokkomar, serokwezîr û qumandarên rutbebilind; lê bi şertekî ku Kurdbûna xwe red bikin. Tevahiya Kurdên ku ji dewleta Tirk re bûbûn karbidest Kurdîtiya xwe red dikirin. Li tu derekê nikaribûn bigotana ku em Tirkên Çiyayê ne jî. Yên ku Tirkên Çiyayî bûn, ew bûn. Ew bi zimanekî xerab ê ji Tirkî xerabûyî yê ji sêsed gotinî pêkhatî dipeyivîn. Zimanê wan zimanê çivîkek xerab, ango tişteki wekî zimanê qijikê bû. Di pey de vî zimanê ku ji zimanê qijikê xerabtir bû jî ji Kurdan re qedexê kirin. Ez bawer im vîya sînorên sebrê derbas kir. Û hinek xortên xwenda û çûbûn unîversetê jî derketin serê çiya. Deh sal e li serê çiyayî in. Yên li serê çiya û ordiya Tirk şerekî dijwar dikin. Tiştê herî pîs ê kar, Komara Tirkîye ji bo ku şerê xwe yê bi gerîla re zû bibe serî "Sazûmana Gundparêziyê" ava kir. Ordoya Amerîka ya li Vietnamê gundparêziyê îcat kiribû. Dewleta Tirk ji gundparêzan ji 50 000 kesî zêdetir ordiyek, ango komek milîsan ava kir. Bi ser de jî tîmek teybetî yê ji 12 000 kesî pêkhatî ava kir. Bi ser de jî li gor ku rojname dinivîsîn, Tirkîyê ordiyek xwe ya ji 300 000 kesî pêkhatî şand ser Kurdan. Hê gelek tiştên ku nayên zanîn hene ya, tiştê herî xerab qontrgerîlayê ku di bin emrê ordiya Tirkan de ye. Li gor ku dibêjin ev qontrgerîla jî îcada Amerîka an jî Natoyê ye.

Gerîlayê li serê çiya dest pê kirin gundparêzan kuştin, gundparêzan jî gerîla kuştin. Li gor ku dibêjin û dinivîsîn gerîla digirin ser gund û malên gundparêzan, nedigotin jin an zarûk e gundparêzan gulebaran dikirin. Gundparêz, ordû û qontrgerîlayê Tirk jî digirtin ser malên Kurdên ku bi "Welatparêzî" dihatin naskirin û malbatên gerîlayan dikuştin. Gerîla dikuje davêje ser dewletê, dewlet dikuje davêje ser gerîla. Pişt re generalek derket û peyvên bi vî awayî got, "Bila destûr bidin min, ezê li Rojhilatê Enedolê kevir li ser kevirî, serî li ser laşî nehêlim." Ez tiştên weha pîs jibîr nakim, lê ji bîra min jî dernakevin. An jî "Ezê nehêlim ku li vî çiyayê Cudî giya şîn bibin. Ango ezê bikim ku li van çiya, kevir, berrî û newelan giya şîn nebin." Di pey re jî Serokê Serperîştîya Giştî yê Leşkerî Dogan Gureş got; "Ji bo ku mirov masiyan bigire, divê mirov avê zûwa bike." Pişt re jî Serokwezîra jin Tansû Çiller di parlamentoyê de weha qîriya, "An wê biqede û an jî wê biqede" Di pey re ev peyv di devê xwe de kir benîşt; li her bajêr û navçeya ku çûye û di her civîna çapemeniyê de got. Lê li dinyayê tu kesî ku bi yê ku ev peyv gotibû nizanibû nemabû. Belkî jî bi tîgiha "An wê biqede û an jî wê biqede" herî baş netewa Alman dizanibû.

Di gel ku dizanibû jî qet deng ji xwe dernexist.

Di pey re şerê bi tevahî bi hemû dijwariya xwe dest pê kir. Di serî de ordiya Tirk bi masûmî dilebitî, bi tenê bi hemwelatiyên xwe yên hêja, bi birayên xwe yên Kurd, bi îşkence gû dida xwarin û ew biçûk dikirin. Konseya Ewrûpa jî ji bo vê îşkenceya gû Tirkîyê bi çar milyonî mehkûm kir. Mehkûmiyetek xerab nîne. Şêst milyon dolar deynê tirkîyê heye. Dê şêst milyon dolarê din deyn dike, eger canê wê bixwaze ewê bi hemû gelê Kurd û Tirk

îşkence gû bike.

Pişt re Komara Tirkîyê rabû ku ji heftan heta heftêyan hemû Kurdan bike gundparêz. Bi yên ku gundparêziyê nexwestin îşkence kir, bi yên ku bi wan re derneket serî jî girt bin çavan û da kuştin. Di pey re jî cîneyetên qontrgerîlayên qisasnediyar (ya rast qisasdiyar) dest pê kirin. Hinek 1800 kes, hinek jî 1200 kes dibêjin, mirovên Kurdan ên bijare û hatine bijartin kuştin. Pişt re jî, hinek 2000, hinek jî 1500 dibêjin, gundên Kurdan şewitandin ji hundirê hin malan mirovên şewitandî, heywanên şewitandî derxistin. Di şerê bi tevahî de, bi usûla Kuyucu Murat Paşa, sûcên qirkirin û îşkenceyên ku kurê mirov heta niha kêman dîtîbû hatin kirin. General gotibû çi? Gotibû: "Ji bo ku mirov masî bigire divê mirov avê zûwa bike." Komara Tirkîyê hemû tiştî dabû ber çavê xwe, avê zûwa dikir lê nikaribû masî bigirta. Çawa ku li Vietnamê Amerika nikaribû masî bigirta. Lê li Vietnamê Amerika av zûwa kiribû, erdê Vietnamê welê kiribû ku giya li ser heşîn nebe.

Komara Tirkîyê, di vî şerê bi tevahî de kar anî wê rewşê ku, ji Başûrê Rojhilata Enedolê, li gor hin gotinan du milyon û niv(2,5), li gor hin gotinan jî sê milyon(3) kes surgûnî hundirê Enedolê kir. Surgûnên dewletê dikarin ji sê milyonî jî derbas bibin. Çimkî nifusa bajarê Diyarbekir ji 450 hezarî derket milyon û niv(1.5 milyon). Ev rastiyeke

e. Hûn bi xwe rabin hejmarê surgûnên ku xwe avêtine bajarên din bihesibînin... Ev tî, birçî û bêkar in û li ciyên ku diçinê bêwar û bêmal in. Êêêêh, ji xwe ev bi kevnepa komara Tirkîyê ya Kuyucu Murat Paşa dikeve. Lê belê Kuyucu Murat Paşayan, hemû zalimên din û xwînxwaran, her tiştî kirin, lê tişteki nekirin, an jî nikaribûn bikin: Ew jî, negotin ku em gerîla, mirovên ku xwe veşartine, eşqiya, firar, firarên leşkeriyê; yên ku xwe di daristanê de veşartinê bi daristanê re bişewitînin û daristanên welat ne-

şewitandin. Lê Komara Tirkîyê ev sûc, ango ev sûcê mezin ê mirovatiyê yê ku nayê efûkirin, kir.

Kurê mirov, eger ku bi tevahî bêhav (dejenere) nebûbe, li van tiştên ku min nivîsîne bikolin, ku çend çaran girantirê vana jî nebînin, ez ji her cezayî re, ji kişandina cezayê herî giran ê ku Komara Tirkîyê jî ji bo min layiq bibîne re razî me.

Di van deh salên dawî de, gava ku ev tişt dianîn serê gelê herî mezin ê duwemîn ê welatê me, me nivîskaran çî kir? Emê çî bikin, me çavên xwe girt û

Diviyabû ku ji bo sekinandina vî şerê bêkeys, girêjî û pîs, berê me nivîskaran alîkariya gelên xwe bikira. Pişt re çapemeniya me ya ku ziman çav û gohê gelan e, di pey re televizyonên me, di pey re jî kesên me yên ku ketine politikayê. Tu kesî jî welatê xwe re alîkarî nekir. Û em li hember vî sazûmana zilmê ya bêûjdan derneketin. Me nekir ku mirovatî, dinya û gelên dinyayê ji vî yekê re bibin alîkar.

li ser derd û kulan vexwar. Ji derd û kulan vexwarin jî tişteke e, em bi rihetî razan... Ka dê me çî bikira. Ji xwe ev em nivîskarvên Tirk ji nijadek nivîskarên mîrxas dihatin. Em ji nîşê Nazim Hikmet dihatin. Ew Nazim Hikmet ku ji bo azadiya gelê xwe

17 sal di girtîgehê de mabû. Pişt re çûbû li Moskovayê miribû. Karbidestên demkoraîk ên Tirkîyê yên xoşewîsta Konseya Ewrûpa ya îroyîn, heta destûr nadin ku hestiyê vî helbestvî dinê yê ku Tirkîyê gihandiyê jî bînin welat. Em ji nîşê Sebahettîn Ali dihatin. Romannivîsê mezin ê ku dewletê dabû kuştin û meytê wî jî avêtûbû sînorê Bulgarîstanê. Em ji nîşê Orhan Kemal û Ahmet Arif dihatin. Ew yên ku bi salan di girtîgehê de mabûn... Ji nîşê Hasan İzzettîn Dinamo û Abidin Dînoyan... Ji nîşê berîya me nivîskarên ku neketibûn girtîgehê pîr hindik bûn. Îşkence û zilman em ke-

rixandibûn, çavê me tirsandibûn.

Lê çapemenî? Ketiye bin emrê dewletê, ji Rojhilatê Enedolê, ji hejmarê grîlayên ku dihatin kuştin zêdetir tu nûçeyekê nedidan. Ketina bin emrê dewletê ya çapemeniyê jî ji alî hemû kasî ve hat dîtin ya, Sultanê Misirê yê kerr jî ev bihist ya.

Wekî ku min her gav nivîsî ya, bi qasî ku zimanê min geriya min li her derê got ya, vî demê, neteweke ku li ciyê ku Tirkîyê gihîştîyê ye û hatiye ber pêpelûka medeniyetê, bi demokrasiyê îdarenekin, bixîretiya karbidestên wî netew û welatî ye. Rojekê ew kesên bêxîret, ewê nav bi nav li rûpelên bêxîretiyê yên dîroka vî welatî bîn nivîsin. Û gelên Tirkîyê, ew gel in ku li biratî û demokrasiyê tî bûne. Tirkîyê bi demokrasiyek rastîn îdarekirin ne karek ewqas dijwar e.

Diviyabû ku ji bo sekinandina vî şerê bêkeys, qirêjî û pîs, berê me nivîskaran alîkariya gelên xwe bikira. Pişt re çapemeniya me ya ku ziman çav û gohê gelan e, di pey re televizyonên me, di pey re jî kesên me yên ku ketine politikayê. Tu kesî jî welatê xwe re alîkarî nekir. Û em li hember vî sazûmana zilmê ya bêûjdan derneketin. Me nekir ku mirovatî, dinya û gelên dinyayê ji vî yekê re bibin alîkar. Me kir ku welatê me wek welatekî neletlêkirî bikeve sedsala bîst û yekemîn. Me kir ku mirovên welatê me nikaribin li rûyê mirovatiyê binihêrin. Ji niha ve mirovatiyê dest bi munaqesê kir, kuştina bi sedan mirovên bijare yên gelekî jenosîd e an ne jenosîd e.

Qampên civandinê jî hatin avakirin. Çiyê wan û çend kes tê de hatin civandin ji eşkera ye, Piştî van qampên civandinê jî kî dizane ewê çî bê. Gava ku min vî nivîsê dinivîsî, di rojnameyên me de nûçeyek derket, ez nizanîm çawa bû ku ev nûçe nivîsîn, li Wanê îşaretên sor datînin ser hinek malan.

Nêzikî du hezarî gund şewitandin. Di dora sê milyonî de mirov jî cih û warên wan kirin û ew mehkûmî birçîbûn, xizanî û mirinê kirin. 1800 cîneyetên qisasdiyar hene. Daristan hatin şewitandin. Ewê hê çî û çî bibin. Bi seda hunda hene.

Heta ku pirsra Kurdî bi reyên aştiyane neyê çareserkerin Tirkîyê nikare bigihîje demokrasiyê. Em vî yekê bi tevê dinyayê re bi vî awayî bizanibin. Li welatekî ku ji 15 milyonî zêdetir xelqek ji hemû mafên mirovî bêpar bin, li welatekî weha herfa demokrasiyê ya D'yê bilêvkin, mirovatiyê pîs dîtin nîne çî ye.

Yek jî bûyera şewitandina gundên Dêrsimê ye. Mirov lê şaş dimine. Çawa bû ku rojnameyên me vî bûyera dilgeş nivîsîn. Li kîjan çiyayî gur miriye ku haya me jê çênebûye. Pişt re serokwezîr, di destekî wê de al, di destekî wê de jî Quran û ecêbmâyî "Ma qet hêzên dewletê gund û daristanan dişewitînin" got. Haa we got ew helîqopter, ew, PKK'ê ew ji Ermenîstan, Afganîstan û Pakîstanê sitandine. Yên ku gund û bajarên dişewitînin ew in. Dêrsim dişewite, daristanên Kutuderêsî dişewitin, PKK ji xwe kerixiye xwe bi xwe dişewitîne. Ji Kurdan kerixiye Kurdan bi tevayî dişewitîne. Ma di Newrozê de ji heştê kesî zêdetir Kurdî jînezarû PKK'ê neşewitand? Ma bajarê Şirnexê, Licê, bajarên din û navçeyan PKK'ê neşewitandin? Ma li Sêwasê 37 hu-

nermendî PKK'ê neşewitandin?

Edî bes e, li vê dinyayê jîyan karekî bi xîret e. Mirov bibêje qey ku ewê derewkariya derewkeran heta bi hetayê veşertî bimîne, tê wê manê ku haya mirov qet ji vê dinyayê tune.

Heta ku ez vê çiroka waliyê Entabê jî nenivîsim ezê nikaribim rawestim. Walî nûçeya şewitandina daristanên Is-lahiyê distîne, Ji Entabê lê dixê û diçe navçeya Is-lahiyê. Diçe û rastî çî bê baş e, dinihêre ku daristan ji serî heta binî hatiye şewitandin. Hatiye şewitandin lê bûyerek dilgeş jî çêbûye, bi daristanê re 11 gerîla jî şewitîne. Dudo ji kermêşan, yek ji me. Beyana waliyê berêz tam

bi vî awayî ye. Yanê çî bûye, daristan şewitî be çî bûye, 11 gerîla şewitî ya... Dîsa jî wekî ku rojnamevanakî nivîsiye di nav deh salan de li tevahiyê Tirkîyê du mîlyon hektar daristan şewitîne. Li Rojhilata Enedolê jî deh mîlyon hektar. Xêr û guneh di sitûyê yê ku nivîsiye de be. Ev tiştê wusa ye ku jê nayê bawerkirin ya, me dewletek, ji bo ku gerîla xwe tê de veneşêrin daristanan, yanê qet welatê xwe dişewitîne? Ev yê ku tê şewitandin ne bi tenê erd û welatê Tirkîyê yê, erdê mirovatîyê ye jî. Neteweyên Yekbûyî, ku bi rastî jî Neteweyên Yekbûyî be bila lêkolînekê bide çêkîrin. Ka ev bûyera ecêb, ka ev sûcê mirovatîyê rast e an derew e? Ew Konseya Ewrûpa ya pîrr demokratî jî, Yekîtiya Ewrûpa jî... Ma Civata Ewrûpa dikare xwe bide ber lêkolîneke weha, ma dikare heyetek lêkolîneke ya weha damezirîne? Ma heyetek lêkolîneke ya weha, bi behana hûn têkilî nav karên me yên hundir dibin, dê ji ber derê Enqerê nayê zivirandin, Konseya Ewrûpa bi gelek ceribandînan xwe bi vê yekê nizane? Ma mûyên Konseya Ewrûpa li ber tiştên weha dilivin, ji bo erdên xwe, ji bo daristanên xwe yên ku diqedin, ji bo avên xwe yên ku wekî jehrê diherikin çî dike ku, ji bo Tirkîyê ya ku bi mirovên xwe re tê şewitandin çî bike?

Yên ku her roj daristanên ku wekî sitargeha gerîla dibînin dişewitînin, ew gerîlayê ku her roj di rojnameyan de nûçeya kuştina bi dehan kesî ji wan derdikeve, wan gerîlayan şerrawestandînek çend mehî îlan kirin. Komara Tirkîyê bersiv neda vê yekê. Di rojekê de, di navbera rîya du bajarî de 33 leşkerên bêçek hatin kuştin. Hinekan got, yên ku leşkeran kuşt PKK'ye. Hinekan jî got na. Vê bûyera ecêb jî hêjayî lêkolîneke ye. Li ser vê yekê jî şerrawestandina yekalî xerabû. Niha şerê dijwar dom dike. Lê ne bi tenê di nav gerîla, ordû, gundaparêz û fîmên taybetî de. Dewleta Tirk, li hember gelê Kurd ê tî û birçî, ji xizaniyê nivîrî, surgûn bûyî, çadîrekî ku serê xwe tîxê, ber sivênekekê ku lê bise tune, mecbûrê koçeriyê hatiye kirin, bêçek, destvala û kêrîkek di dest de tune re şer îlan kiriye. Li vê Tirkîyê koçkîrin heye û encama bi milyonan mirovî ne melûm e.

Yek jî, yên ku ji Rojhilata Enedolê bûn partiyekê ava kirin. Nêzikî bîst mebusî kirin parlamentoyê. Ev partî hat girtin. Wan partiyek din ava kirin. Partiya nû jî hat girtin. Pênc mebusên vê partiyê kirin girtîgehê û bi cezayê îdamê dest bi mehkûmkirina wan kirin. Pênc mebusên meznûn jî reviyar Ewrûpa. Piştî vê yekê bû ku Ewrûpaya

Komara Tirkîyê, gava ku ava bû diviyabû hemû mafên Kurdan bida. Hûnê bibêjin, ka da gelê Tirk, rast e; lê qe nebe zimanê gelê Tirk ji destê wan nehat sitandin. Çimkî van herdû gelan Şerê Rizgariyê bi hev re qezanç kirin. Gelê Kurd ku di wan rojan de bixwesta, an jî alî gelê Tirk nekira, bi hêsanî dikaribû mafê pêşeroia (qedera) xwe tayinkimê bi xwe bi dest bixista.

pîrr demokrat piçekî şiyar bû. Konseya Ewrûpa dest avêt kar. Hinek tiştên Tirkîyê da sekinandin. Tirkîyê gelek li vê yekê acis bû. Lê ji xwe Tirkîyê bi çekên ku hevparên Konseya Ewrûpa dane, Rojhilata Enedolê

dişewitîne, gundan bi erdê re dike yek, mirovan ji erdê wan dide koçkîrin, di ciyên ku derbas dibe re giya şîr nabin, hemû avan dibire, lê dîsa jî nikare ewqas pîrr masî bigire. Masî direviyan kaniyên Çiyayê Cûdî, Çiyayê Agirî, Çiyayê Nemrûd, çiyayên din û avên Dicle û Firatê.

Divê edî ku ev şerê dijwar neajo. Tirkîyê bi aboriya xwe dipelişe. Gelên Tirkîyê di nav xizaniyê de ne. Ji şerê li Rojhilata Enedolê re bi tenê îsal ewê 425 (çarsed û bîstê pênc) tiroyon îrayê Tirk bê zihêkirin. Wezîrekî ku di hukûmatê de berpîrsiyar e ev yek got. Tirkîyê li ber hilweşîne ye. Deynên derve û hundir çiqas diçe zêdetir dibin. Ku hê jî ev şer biajo dê ji belayan bela bîn serê me. Ewê felaketa dîrokê ya herî mezin were serê Tirkîyê.

Ez dikim nakim tu sedemekî domandina vî şerî nabînim. Hûn çiqas dibêjin bibêjin ewê tu kesekî xwedî aqil û hişlîser ê vê dinyayê fêm neke. Çî heye li hole? Netewek mafên mirovî dixwaze. Hûn dixwazin grûbek etnîk bibêjin, ji bo ku ev mirov mafên xwe bistînin, derdikevin serê çiyê jî. Û şerê xwîndar dom dike. Û ronakbirên Tirkîyê û dinyayê, piraniya rojnamevanan û nivîskaran, ango wijdana mirovatîyê temaşevanê vî şerî ye. Ji tu derekê deng û sewtek dernakeve. Tu dibêjî qey xweliya miriyan avêtine ser mirovatîyê. Ger ku ev şer bi vî awayî here, ewê Tirkîyê û mirovatî birînen mezin bistîne. Çimkî ûjdana mirov ji zilmên weha ra, di dîroka xwe de çiqas îşkence û zilim dîtibe jî, ji niha pê ve edî di ber xwe nade. Her şer (Dixwazî bila li Rûandayê, dixwazî bila li Bosna-Hersekê, dixwazî bila li Vîyetnamê û dixwazî jî bila li Afganîstanê be) mirovatîyê qels û dejenere dike. Her şer, her qirkirin; birçîtî û xizanî mirovan ji mirovatîya xwe dûr dixin.

Komara Tirkîyê, gava ku ava bû diviyabû hemû mafên Kurdan bida. Hûnê bibêjin, ka da gelê Tirk, rast e; lê qe nebe zimanê gelê Tirk ji destê wan nehat sitandin. Çimkî van herdû gelan Şerê Rizgariyê bi hev re qezanç kirin. Gelê Kurd ku di wan rojan de bixwesta, an jî alî gelê Tirk nekira, bi hêsanî dikaribû mafê pêşeroia (qedera) xwe tayinkimê bi xwe bi dest bixista. Di van rojan ku em gihîştî de, bêtir ku gelî

Kurd mafên xwe bixwesta, hinek mafên bingehîn, qe nebe bi qasî ku dane gelê Tirk, diviyabû ku ji ber xwe ji bo gelê Kurd jî bihatana dayin. Çimkî dî dama ku em dikevin sedsala bîst û yekemin, Sedsala Mafên Mirovî de, tu netewek, tu grûbek etnîk nikare ji mafên mirovî bêpar bê hêştin. Ji vê yekê re jî ne hêza Komara Tirkîyê, hêza tu welatekî tîr nake. Tu car em vê yekê ji bîr nekin, yê ku Amerîka ji Vîyetnamê ajot derve, yê ku sovyetê ji Afganîstanê kir û bi pey ket, yê ku mûcîza afrîqa Başûr afirandin hêza mirovatîyê ya ku bi gelên wan welatan re şer dikir bû.

Komara Tirkîyê bi domandina vî şerî, nikare wek welatekî naletlêkirî bike eve sedsala bîst û yekemin. Ez wusa texmîn dikim ku dê Tirkîyê destûr nede wan karbidestên nexweş, yên ku bi qasî ku ava welatê xwe zûwa bikin mirovatîyê ji bîr kirine, daristanên xwe jî şewitandin, welat kirine ciyê agir û welat kirine gola xwîne. Ji bo rawestina vî şerê nemirovî jî, dê ûjdana mirovatîyê jî gelên Tirkîyê re bibe alîkar; wusa kerr û lal nemîne. Dê ji hemû kesî bêtir jî gelên welatên ku çek difiroşin Tirkîyê ji me re bibin alîkar.

Em Tirkîyeyî, qet lê hema qet vê yekê ji bîr nekin, gihîştina demokrasîyek rastîn, bi rîya aştiyane, di

bi yek bîn derxistin û mehkûmkirin. Ev ne derketina pêş qazî (hakim) û mehkûmbûn e. Ewê xîret û mirovatîya welatekî bê mehkûmkirin. Îcar yê herî giran jî ji bo mirovatîyê dê ev ceza be.

Kulturek Kurdan a dewlemend heye. Warîsê Kulturên Enedola Mezin in. Helbestvanên mezin, destanbêjên mezin gihandine. Ji Ehmedê Xanî bigire heta Melayê Cizîrî û Evdalê Zeynikê. Niha edî di nav du neteweyan de destanên mezin dijîn. Ji bilî viya sitran û çinokên Qirgîz û Kurdan, Ji alî destanbêjên mezin ve ji nû ve tîr afirandin û gotin... Bi ya min ev, di vê demê de berhemên herî dewlemend ên gelên dinyayê ne... Lê tejen wan.. Kulturek mezin a bi şexsiyet, ihtîşama zimanekî ku pîrr dewlemend bûye bi gotinê nayê salixdan. Îcar ku kultura Kurdî rastî ji holê rakirî nehat, qenciya ku Mustafa Kemal Paşa bi kultura Tirkî re kir bi kultura Kurdî re jî bikira, niha rengê Enedolê bi awayek gelek çihê bû. Dê Nazim Hikmetek, Saîd Faîk, Orhan Veli, Orhan Kemal, ûyw (û yên weha)... ji nav wan jî derketana. Nîjadperestiya karbidestan, tînegihîştina wan a kultura mirovatîyê, beşek ji dewlemendiya kultura Enedolê ya bi şexsiyet ji destê me sitand. Bêtir tiştên vî welatî, bêtirîn tiştên vî welatî ji destê me sitandin. Eger em hesabê tiştê ku me hunda kirine em derxin, wê gavê

çareserkirina pîrsa Kurdî re derbas dibe.

Bi rîya aştiyane çareserkirina pîrsa Kurdî, dê derfetên bêhejmar ji bo welatê me pêk bîne. Wekî ku ez hergav dinivîsim û dibêjim, dinya baxçeyek kulturê ya bi hezar kulîlkî ye. Heta dema emperyalîzmê hemû kulturên dinyayê tesîr li ser hevdu nîşan dane û hev xwedî kirine. Ev tiştê ku ez dibêjim îro ji alî hemû dinyayê ve tê pejiwandin. Tu zanyarek ku berevajiyê vî tiştî bibêje dernakeve. Ji vî hezar kulîlkî yek hunda bibe, mirovatî rengêkî xwe hunda dike. Sed rengên xwe hunda bike sed kulîlk... Hundakirina sed, pênsed rengên xwe dê ji bo mirovatîyê hundayek mezin be ya, ji wî mezintir jî netamandin û hevdu xwedînekirina kulturên, dê hinek jî bibe hilweşîna kultura mirovatîyê. Ev, îro di şûra mirovatîya îroyîn û rastiya zanistî de ye. Ji roja ku Komara ava bûye heta îro, xebata karbidestiya Tirkîyê ya kuştina ziman û kultura Kurdî sêceki mirovatîyê ye. Ewê di sedsala bîst û yekemin de sêcên mirovatîyê yek

emê fêm bikin tiştê ku me hunda kirine çiqas mezinin. Qene be ji vê demê bi şûn de em hişê xwe bidin serê xwe, hemû mafên mirovî yên gerdûnî bidin Kurdan. Ku em nedin ewê parî bi derengî bikeve, lê bi piştigiriya mirovatîyê jî ewê mafên xwe bi zorê bistînin. Di nêz de qumanderekî Başûrê Enedolê weha digot, "Sala pêşiya me, muhaqqeq emê gerîla biqedînin." Ev pey deh sal e tîr gotin. Av hemû zûwa kirin, lê masî çûbe kuderê, revî be kîjan avê nikaribû bihata girtin. Bi ser de jî dexmeyer mirovatîyê, hem jî dexmeyer reş di eniya welatê me dan. Em bibêjin ku bi gotina general bû, gerîla qediya. Ma ewê di vê demê de milletekî panzdeh mîlyon, ewê dest û milên xwe girêbidin û bi awayê, "Bijî nîjadperestî" biqîrin û ewê kurê mirov jî ji vê çepiklêxistinê re temaşevan bimîne. De herin ji wê derê hûn jî! Ez ji we re tiştêkî bibêjim? Em baş hişê xwe bigirin serê xwe, ji îro pê ve ji bo welatekî, heta welatekî ku di rewşa Tirkîyê de ye an demokrasî, an jî... Devê min nagere ku ez bibêjim.

Medya: Sayın Dilan, partinizin sosyalist kimliğinden sözettiniz. Peki bir sosyalist parti olarak, 70 yıllık deneyimden sonra dünya sosyalist sisteminin yıkılışı konusunda vardığınız sonuçlar nelerdir?

Dilan: Sosyalizm, insanlığın büyük çoğunluğunun, tarihin belli bir sürecinde kaybettığı eşitlik ve özgürlükleri yeniden kazanma mücadelesidir. Nitekim, her yeni toplum, insanlığı bu amacına yaklaştıran bir nitelik taşımıştır. Feodalite kölecilikten, kapitalizm de feodaliteden daha ileri bir toplumsal gelişmeyi sağlamıştır. Fakat, bunların hiçbiri de, ezilen insanlığın gerçek arayış ve özlemi olan eşitlik ve özgürlük toplumunu yaratamamıştır. Yaratamazdı da. Çünkü sömürünün, sınıfsal dengesizliğin olduğu bu toplumsal sistemlerde, eşitlik ve özgürlük mümkün değildi. İnsanlar, ilkel toplumun sonlarında kaybettiklerini arıyorlardı. Ve İşte, sosyalizmle birlikte binlerce yıl sonra da olsa, bu amaçlarına ulaşmanın fırsatını yakaladılar. Marks ve Engels tarafından formüle edilen bilime dayalı sosyalist düşünce, böylesi bir özlem ve ütopyanın ete kemiğe büründürülerek ifadelendirilmesiydi. Ezilen insanlık, çok daha ileri aşamada, gelişkin bir teknoloji ve toplumsal sistemde, bu kez doğaya hükmederek sömürsüz, eşitliğe dayalı, özgür, demokratik ve giderek sınıfsız bir toplumu gerçekleştirebileceğini, Marks ve Engels sayesinde bir alternatif olarak ortaya koydu. Ve bu alternatif, Ekim 1917'de Rusya'da ilk köklü denemesine girişti. Bu toplumsal sistemin, Komün deneyiminden sonraki ilk ciddi uygulaması Lenin'e nasip oldu. Sosyalizm, Rusya'da bir erken doğumdu. Gözler Avrupa'daydı. Almanya ve İtalya'da devrim beklenirken, zayıf halka olarak, devrim Rusya'da patlak verdi. Erken doğumla yaşama adım atan bu çocuk, tüm zorluklara rağmen yaşatılmıyordu. Ve bütün çabalar da bu yönde yoğunlaştı. 70 yıllık süreç içinde de epey mesafe kat edildi. Geleceğe büyük bir miras, bir deneyim bırakıldı. Ekim Devrimi'nden sonra, Doğu Avrupa ülkelerinde, yine özgün ve elverişsiz tarihsel-toplumsal koşullarda, sosyalizm denemelerine girişildi. Sosyalizm, bir dünya sistemi haline geldi. Ancak gerek uluslararası kapitalist kuşatma, gerek nesnel sorunlar ve gerekse içte yapılan ciddi yanlış uygulama ve politikalar, 70 yılındaki bu ilk çocuğun ölümüne yol açtı. Ama, ana rahmi doğurganlığını hala koruyor. İnsanlık tarihinin onbinlerce, sömürü sistemlerinin de binlerce yılı bulan yaşa dikkate alındığında, sosyalizmin 70 yıllık bu ilk hamlesinin başarısızlığı, hiç de umut kırıcı değildir. Sosyalizm, hala bu sömürü sistemine, kapitalizme alternatif gerçek eşitlik ve özgürlüğü tanımlayan bir düşünce sistemi ve yaşam biçimidir. İnsanlığın nihai kurtuluşu sosyalizmedir.

Medya: Peki, sosyalizmin bu ilk hamlesi neden başarıya ulaşmadı?

Dilan: Bu sorunu parti olarak da kendi içimizde tartışıyoruz. Diğer sosyalist çevrelerle de ortak tartışma platformlarıyla, dünyadaki bu tartışmalara katılarak, belli çözümlere varmak istiyoruz.

Sosyalizmi, üretenin yöneten durumunda olduğu, toplumsal mülkiyete dayalı, sömürsüz bir toplum olarak tanımlamak mümkündür. Sosyalizmin inşasında nesnel koşullar kadar öznel faktörler ve yanısıra iradi boyut da çok önemlidir. İktidarın sosyalistlerin elinde olması yetmiyor. Yani siyasal devrimin toplumsal devrimle bütünleştirilmesi gerekiyor. Toplumsal devrim, üretim ilişkilerinde gerçekleştirilecek köklü dönüşümlerdir. Yani toplumun, yeni süreç

göre, kendisini yeniden üretmesidir. Toplumsal mülkiyeti koruyacak, onu sahipsiz mülkiyete dönüştürmeyecek sosyalist bir insan tipinin yaratılması yaşamsal bir zorunluluktur. Sosyalizm, toplumsal gereksinimlerin emeğe göre eşit ve dengeli dağılımı temelinde karşılandığı, emek sömürsüzünün olmadığı bir üretim ilişkisi sistemine dayanır. Bu toplumsal denge ve adaleti sağlamak, üretim güçlerindeki gelişkinlikle de önemli oranda bağlantılıdır. Üretim ilişkileri ve üretici güçlerin bütünlüğünü ifade eden sosyalist altyapı; siyasal, düşünsel, ahlaki, kültürel ve yönetsel anlamda da uygun bir biçimlenme ister, bir üst yapı ister. Ve bu süreç, karşılıklı etkileşimle birbirini geliştirir. Sosyalizmin inşasında, ilk başlarda üst yapının büyük rolü ön plana çıkar. İşte, üretenin yöneten olması olgusu bu noktada önem kazanır. İktidar ve toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan emekçi kitleler arasında düzenli işleyen, güçlü bir volan kayışı sistemi örülerek, sosyalist toplumsal çark döndürülür. Komün ve Sovyet deneyimleri, böylesi bir gereksinimin ürünüdür. Bu, kelimenin tam anlamıyla sosyalist demokrasidir. Sosyalist demokrasi bir yaşam biçimidir; öyle olmalıdır. Volan kayışları kopmuş bir çark, iktidar ve kitlelerin birbirinden kopuşunu ve çürümeyi getirir. Sosyalist inş süreci, küçük ölçekli özel mülkiyeti tümenden ortadan kaldıramamaktadır.

Buna, toplumsal nesnellik yol vermez. Bu gerçeklik sosyalizmin, kendi mezar kazıcısını da, her an bağrında taşımaya anlamını taşır. Bu konuda yapılacak zorlamalar ise, nesnelliğe yapılmış sonuçsuz müdahaleler olarak toplumsal yarıllara yol açmaktan öteye geçmez. Bu, sürecin doğal dinamizmi içinde, denetim içinde gerçekleştirilebilir.

Toplumsal mülkiyetin, bir yandan sahipsiz mülkiyete, bir yandan da devlet mülkiyetine dönüşmesi, kapitalizmin kendisini yönetsel olarak da yeniden üretmesine yol açar. Kitle denetimi ve iradesinden uzak, emek adına emeği yöneten bir bürokratik güç oluşur. Sahipsiz devlet mülkiyeti, kitlelerden, üretkenlerden kopuk bir bürokratikleşmeyi doğurur. İktidardan kopan kitleler devletteki çürümelere paralel bir çürümüşlüğe sürüklenir. Amaçsız, umutsuz, bilimsel-kültürel bilgi birikiminden uzak, eleştirmekten ve düşünce üretmekten korkan, bunun gereğinin bilincinde olmayan bir insan tipi oluşur. Üstelik uluslararası kapitalist kuşatılmışlık da, bu süreci daha bir derinleştirir. Gittikçe sönümlenmesi gereken devlet, tam tersi, bürokratik bir aygıt olarak, dış kuşatmaya karşı durabilmek için, daha da güçlenir. "Herşey devlet için" anlayışı yerleşir. İşte, "insan devlet içindir", dışta ise, "her şey bu devleti ayakta tutmak içindir" anlayışı hakim hale gelir. Kitlelerden kopmuş bu iktidarların devlet çıkarları, sosyalizmin çıkarlarıymış gibi yansıtılarak, uluslararası sosyalist hareketi dolaylı-dolaysız dayatılır. Ve bu süreç giderek hem devletin, hem de kitlelerin kendi gerçekliklerinden kopuşlarına yol açar. İçten içe gelişen gizli sermaye, uluslararası bağlaşıkların da etkisiyle gün yüzüne çıkar. Ve her şeyden bezmiş kitlelere "mut-

luluk reçeteleri" dağıtarak, onları da peşine takar. Henüz emekleme dönemini yaşayan sosyalizmi yenilgiye uğrattır. Devletin içinde kümelenmiş gizli dayanakları, uluslararası kapitalizmin de büyük ekonomik-siyasal desteğiyle, ağırlığını koyar. Bürokratikleşmiş devleti, kapitalist devlete dönüştürür. Bürokratik devletin ve amaçsız kitlelerin yarattığı boşluktan beslenen gizli bir mafya, "dörtüst işadamları".

Dünyada ve ülkemizde yaşanan süteki iktidar şekli, geçiş biçimi, sosyalist sorunu kendi içimizde de tartışabiliriz. Tiren Bolşevik Parti Lenin'i, Stalin'i büyük tarihsel adımı attıysa, bizlerin için bir neden yoktur.

YEKBÛN (Kürdistan Birleşik Halklar Partisi)

96'ya sosyalist

"özgürlükçü güç" olarak sahneye çıkar. O kapitalist kokuşmuşluğun içinde kendisini bulan kitleler, fazla zaman geçmeden, eskiyi bile arar bir duruma düşerler. Ama, doğa ve toplumun ortak bir genel kuralı vardır. Yıkılmak kolay; yeniden yapmak ise çok zordur.

Evet, sanırım bu düşünce zinciri içinde, dünya sosyalist sisteminin yıkılışının nedenleriyle ilgili bazı temel ipuçları yakalanabilir. Sosyalizmin bu ilk hamlesinin yenilgi nedenlerini irdelerken, sorunu kişilere ya da sadece belli tarihlerden sonraki adımlara dayandırmak, bilimsel bir yaklaşımı ifade etmeyecektir. Kuruluşun günümüze değin sorunların nesnel ve öznel boyutlarıyla, iç ve dış dinamikleriyle irdelenmesi gerekir.

Sosyalizmi mücadele içinde tartışalım

Medya: Kürdistanlı sosyalistlerin siyasal ve örgütsel birlik çabaları son dönemlerde yoğunlaşmış durumda. En son, YEKBÛN'un da içinde bulunduğu beşli bir platform oluşturuldu ve birliğe temel oluşturulan bazı noktalarla ilgili ortak saptamaların yer aldığı bir deklarasyon yayınlandı. Partinizin sosyalist birliğe yaklaşımı konusunda okurlarımızı bilgilendirebilir misiniz? Nasıl bir sosyalist birlik?

Dilan: Parti olarak sosyalistlerin birliğinde hareket noktamız şudur: Bugün, dünyada, Türkiye'de ve ülkemizde yaşanan altüst oluşların doğal yansıması olarak, tartışmaların da niteliği değişmiştir. Sosyalist hareket daha bir belirginleşmeye başlıyor. Dün değişik etkenlerden dolayı sosyalizmin etkisine giren birçok anlayış, bugün kendi kimliğiyle politika yapmaya başlamıştır. Sosyalizmin ulusal ve uluslararası ölçekte alabildiğine yoğun bir saldırıya maruz kaldığı böylesi bir süreçte, sosyalist olmak ağır görev ve sorumluluk gerektirmektedir. Durum bu iken sosyalizmin değişik genel ve özgül sorunları konusunda farklı da düşünse, sosyalistlerin ayrı ayrı kanallardan akışları, özellikle Kürdistan devrimi için bir lüks haline almıştır. Sorun, bununla da bitmiyor. Bugün sosyalizmin sorunları tüm dünyada yeniden ele alınarak tartışılıyor. Sosyalizmin kendisini yeniden üretip, bu tıkanıklığı aşması için ciddi bir çaba var. Bu tartışma ve

çabalar, Türkiye'de de Kürdistan'da da sosyalist kimlikli tüm siyasal güçlere yansıyor. Yani denilebilir ki, tüm sosyalist oluşumlar kendi içlerinde bu tartışmaları yaşamaktadır. Bugün YEKBÛN olarak, bu sorunu kendi içimizde tartışıyoruz. Ve hemen hemen aynı içerik ve boyutta olmak üzere, bütün bu tartışmaların KAWA'da, KUK-RNK'de, TSK'de, Tekoşına Sosyalist'te ve diğer sosyalist kesimlerde de yaşandığını çok rahat söyleyebiliriz. O halde bu gerçeklik ortada iken, biz neden bütün bu tartışmaları, birleşik bir sosyalist partinin içinde yapmıyoruz? Yani hem mücadelede, hem de tartışma aynı oluşumla yapılabilir. Evet, bizim temel hareket noktamız budur. Dünyada ve ülkemizde yaşanan süreci dikkate alarak, sosyalizme geçişteki iktidar şekli, geçiş biçimi, sosyalizmin özgül ve genel tarihi vb. birçok sorunu kendi içimizde de tartışabiliriz. Nasıl ki Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren Bolşevik Parti Lenin'i,

**reci dikkate alarak, sosyalizme geçiş-
zmin özgül ve genel tarihi vb. birçok
Nasıl ki Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren
Troçki'yi bağrında taşıyarak, bu
e aynı yaklaşımla hareket etmememiz**

reddedilmelidir. Anti- emperyalizm, tek tek ülkelere karşı bir tutuma indirgenmemelidir. Sosyalizm, bir dünya görüşü olarak, bugünden, rehber kabul edilmelidir.

İşte, birleşik bir sosyalist partinin ortak paydaları bunlar olabilir. Elbetteki bu vb. bütün sorunları, sosyalist birlik sürecinde tartışmak mümkündür.

Bizce sosyalistlerin birliği, çeşitli açı-

sorunların, pürüzlerin aşılmasında temel anahtar rolünü oynayacaktır. Partimiz, sosyalist birliğin gerçekleşmesi için, üzerine düşebilecek hiçbir fedakarlık ve esneklikten kaçınmayacaktır. Yıllarca farklı şekillerde biçimlenmiş, farklı siyasal kültürlerle donanmış kadroların birliği, bütünleşmesi elbetteki sorunsuz olmayacaktır. Ama sağduyulu, esnek, demokratik bir yaklaşımla, ortak bir sosyalist örgütsel yaşam yakalamak pekala mümkündür.

Medya: Efendim, yıllardır dillerden düşmediği halde, maalesef bugüne kadar somut bir ifadeye kavuşturulamayan birlik konusundaki söylemler, ulusal düzeyde olsun, sosyalistler bakımından olsun, halk tarafından belli bir ihtiyatla karşılanıyor. Bu nedenle özellikle sormak istiyoruz: Sözü ettiğiniz beşli platform, birlik çalışmalarını belli bir takvime bağlamış durumda mı? Birliğin gerçekleşmesi bakımından öngördüğünüz süre nedir?

Dilan: Ülkemizde yıllardır en çok sözü edilen konulardan biri gerçekten de "birlik"lerdir. Kimisi beklentilere cevap veremediği, kimisi yaşamda yer bulamadığı, kimisi de bir özlem olmaktan öteye geçemediği için, genel olarak "birlik" tartışmalarına, sizin de belirttiğiniz gibi, halkımız ihtiyatlı bir yaklaşım içindedir. Ancak, belki de bu ihtiyatlı yaklaşım, bizleri, Kürdistanlı sosyalistleri, soruna daha sıkı sarılmaya yöneltecek olumlu bir baskı unsuru olabilecektir; olmalıdır da.

Şu anda birlik konusunda belli bir çerçeve çizilmiş ve bazı adımların atılması yönünde tespitler yapılmıştır. Fakat, her şeyiyle netleşmiş, somut bir takvim henüz belirlenmiş değildir. Yalnız, tüm taraflar, olabilecek en kısa zamanda, uygun koşullarda bunun yaşam bulmasından yanadır. Önümüzdeki günlerde yapılacak olan görüşmelerde daha da mesafe alınacağına inanıyoruz. Birleşik partinin program ve tüzük tasarıları ile, temel politik perspektiflerinin tartışıldığı, belirlenmeye çalışıldığı bir aşamadayız. Bu konuda mesafe katedildiğinde, ülke zemininde ortak ve çok yönlü çalışmaların örgütlenmesinde hızlı bir sürecin yaşanacağını söyleyebilirim. Bu birliğin, halkımızın umutlarını boşa çıkarmadan, fazla uzun bir sürece yayılmadan gerçekleşmesi temel istemimizdir. Birçok sorunu, birlik yapısı içinde de tartışmak, çözmeye çalışmak mümkündür. O halde fazla detaylara boğulmadan, daha önce dile getirdiğimiz perspektifle bu süreç sonuçlandırılabilir.

Medya: - Partiniz program düzeyinde Ulusal Demokratik Devrim'i hedeflemesine rağmen, hem bu söyleşide hem Merkez Komiteniz'in İkinci Kongreniz'e sunduğu Politik Rapor'da ve hem de çeşitli yayınlarınızda dile getirilen "siyasal çözüm" formülasyonlarında, bazı "reform" taleplerine de yer veriliyor. Gerek önerdiğiniz "siyasal çözüm" ve partinizin hedefleri, gerekse sosyalist birliğin programatik hedefleri bağlamında, devrim ve reform tartışmalarıyla ilgili düşüncenizi öğ-

renebilir miyiz? Kürdistan'da devrim derken neyi kastediyorsunuz?

Dilan: - Devrimi, varolan siyasal, ekonomik, kültürel ve toplumsal düzenin köklü değişimi olarak ifadelendirmek mümkündür. Reformu ise, bu düzenin iyileştirilmesi, reorganize edilmesi olarak tanımlayabiliriz. Devrimin Kürdistan boyutundaki anlamı, varolan sömürge statüsünün sona ermesidir. Kürdistan'ın kurtuluşu, Kürt ulusunun özgürlüğüdür. Biz bunun yolu olarak bir referandum öneriyoruz. Namibya'da, Eritre'de gerçekleştirilen süreç, Kürdistan'da da yaşanabilir. Reformlar, sözkonusu devrim hedefine bağlı olarak savunulabilir, uğruna mücadele edilebilir. Ama, reformları nihai bir çözüm yolu olarak savunmak, statükonun korunması anlamına gelir ki, bu da bir çözümü getirmemektedir. Kürt ulusunun kurtuluşu ve özgürlük perspektifi bir tarafa bırakılmadan, çözüme giden yolu açacak her türlü reform için, demokratik hak ve özgürlük için de mücadele verilmelidir. İşte, değişik vesilelerle gündemleştirmiş olduğumuz güncel demokratik talepleri bu perspektif içinde değerlendirmek gerekir. Yani bunlar ana hedef, ya da sorunun çözümü değildir. Sadece, yol açıcı dönüşümlerdir. Ama reddedilmesi de halkımızın çıkarına değildir.

Kürdistan devrimi, kendi içinde bir sürekliliği içermek durumunda olan, çok boyutlu bir süreçtir. Tek tek parçaların kurtuluş ve özgürlüğü bir boyuttur. Bu parçaların birliği başka bir boyuttur. Kürdistan'daki sömürü sisteminin yerine eşitlik, özgürlük, demokrasi temelinde sömürsüz bir sosyalist toplumun yaratılması ise bir başka boyuttur.

Kuzey Kürdistan'da mücadele eden Kürt sosyalistlerinin bugün somut ve öncelikli hedefi, ulusal demokratik devrimle, kurtuluş ve özgürlüğün sağlanmasıdır. Oluşacak sistem, demokratik, parlamenter bir sistem olacaktır. Devrim sürecinde yer alan tüm toplumsal kesimlerin, işçilerin, köylülerin, esnafın, sermaye sahiplerinin, aydınların, gençlerin, kadınların özgür ve demokratik katılımına dayalı bir siyasal sistem oluşturulacaktır. Herkese düşünce ve örgütlenme özgürlüğü sağlanacaktır. Bu yönüyle de biz sosyalistler olarak, ulusal demokratik devrim sürecinde tek başımıza da iktidara gelsek, böylesi bir demokratik sistemi, toplum düzenini garanti altına alacağız, uyguluyacağız. Demokrasiye, özel mülkiyet hakkına dokunmadan, Kürt toplumunun yüzde 80'ini oluşturan emekçi kesimlerin çıkarlarını esas alan bir ekonomik politika izlenecektir. Sosyalizme geçiş biçimini ve sürecini, tümüyle o günkü ulusal ve uluslararası konjonktür ile Kürt toplumunun ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal düzeyi belirleyecektir. Biz, bütün politika, uygulama ve çabalarımızla, sosyalizmin üzerinde yeşereceği bir toplumsal ve kültürel altyapıyı, geniş emekçi kitlelerin katılımı temelinde yaratmayı esas alacağız.

Kürdistan'ın birliği bir süreç sorundur. Partimiz, oluşun tüm fiili duruma, parçalar arası kopukluğa rağmen, bir ülke olarak Kürdistan'ın birliğinin, Kürt ulusunun en doğal hakkı olduğuna inanmaktadır. Ama bu birliğin nasıl ve ne şekilde gerçekleşeceğini ülke, dünya ve bölgedeki gelişmeler belirleyecektir. Sorunu bugünden dört parçanın birlikte kurtuluşu anlamında yorumlamamak lazım. Ama, Birleşik Kürdistan bir nihai hedef, bir istem olarak gündemleştirilmelidir. Her parçanın özgürlük ve kurtuluş mücadelesinin aslı unsurları, o parçadaki siyasal güçlerdir; ulusal demokratik mücadeleyi dünden bugüne omuzlayanlardır. Bütün parçalar arasında diyalog, işbirliği ve ulusal kurumlaşmaların yaratılması ve ulusal otorite perspektifi de, bu çerçevede ele alınmalıdır.

alk Partisi) Genel Sekreteri E. Serdar Dilan:

birlikle girelim

lardan bir ihtiyaç olarak ortaya çıkıyor. YEKBûN, bu gerçeklikten hareketle oluştu. Ve yine bu gerçeklik, bizi daha geniş birlikteliklere yönlendiriyor. Halkımıza daha etkili bir alternatifin sunulması da, yine sosyalistlerin birliğini gerektiren önemli bir faktördür. Dar grup çıkarları ve kimi eski önyargılar, böylesi bir birliğin önüne engel olmamalıdır. Kürt sosyalistleri de demisi yakalayabilmelidirler. Aslında yaşamın gelişmeleri, Kürt sosyalistlerinin gerçekten de umut verici bir değişimin içinde olduğunu gösteriyor. Fakat, bütün bunlara rağmen, düşünsel ve politik ayınlık, tek başına birlik için yetmiyor. Fedakarlık, güven, gönüllülük, istem vb. bir çok faktör de önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle de sosyalistlerin olabilecek en geniş birliği, mutlak anlamda tek bir sosyalist partiye indirgenmemelidir. Birden fazla sosyalist parti de olabilir.

Medya: Sosyalist birlik çalışmaları hangi aşamadaysa? Oluşun beşli platform, örgütsel ve siyasal bir birlik gerçekleştirmeye ne kadar yakın duruyor?

Dilan: YEKBûN, Kürdistanlı sosyalistlerin birliğinde önemli bir adımdır. Fakat, Birlik Kongremiz'de de tesbit edildiği gibi, sosyalistlerin birliği bununla sonuçlanmıyordu. Nitekim Birlik Kongremiz'de, olabilecek en geniş sosyalist birliğin yaratılması için acil, somut adımların atılması doğrultusunda karar da alınmıştı. Bunu izleyen süreçlerde MK'mizin belli kesimlere birlik yönünde somut çağrısı söz konusuydu. Bu gelişmeler sonucunda, KUK-RNK ve TSK ile sosyalist birliğin temel noktalarında anlaştığımızı bir açıklamayla kamuoyuna duyurduk. Biz, KUK ve TSK ile '94 yılı içinde birliği gerçekleştirmeyi hedeflemiştik. Fakat bu hedefimiz, öngörülen süre içinde gerçekleşemedi. Ve bu arada, bildiği gibi 2. Kongremizi gerçekleştirdik. Sosyalistlerin birliği sorunu 2. Kongremiz'de de tartışıldı ve olabilecek en geniş kesimleri kapsayacak bir çalışmanın yürütülmesi yönünde görüş birliğine varıldı. İkinci Kongremiz'den sonra KUK ve TSK ile varolan çalışmalar hızlandırılırken, KAWA ve Tekoşına Sosyalist'in oluşturduğu platform ile de daha yoğun ilişkilere girildi. Yapılan görüşmeler sonucunda platformların birleştirilmesi kararı alındı. Kamuoyuna yapılan bir açıklamayla, bundan böyle sosyalist birlik çalışmalarının beşli platform olarak yürütüleceği belirtildi. Ve dokuz maddelik ortak bir deklarasyon yayınlandı. Şu anda beşli birlik platformu, temel birçok noktada mutabakata varmış olmasına rağmen, henüz tam bir sonuca ulaşılmış değildir. Ama tüm tarafların, birliğin gerçekleştirilmesi bakımından samimi bir tutum içinde oluşları umut vericidir. Bu, çıkabilecek

Stalin'i, Troçki'yi bağrında taşıyarak, bu büyük tarihsel adımı attıysa, bizlerin de aynı yaklaşımla hareket etmememiz için bir neden yoktur. Bu perspektiften hareketle, sosyalist birliğin ortak paydaları olarak şunları sıralamak mümkündür:

Öncelikli hedef, Ulusal Demokratik Devrim'le bağımsız, demokratik Kürdistan'ın kurulmasıdır. Ulusal demokratik güçlerin cephesel birliği oluşturularak bu süreç aşılmalıdır. Sürece bütünlüklü müdahale perspektifi ile, siyasal mücadele temelinde, silahlı mücadele dahil her türlü araç ve yöntem yer, zaman ve mekan bağlantısında gündemleştirilmelidir. Nihai kurtuluşun sosyalizmde olduğu programlaştırılmalıdır. Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini geliştirip güçlendirmek amacıyla uluslararası alanda bağımsız, kişilikli bir dış politika izlenmelidir. Saldırganlık, başka halkların köleleştirilmesi ve iradelerinin çiğnenmesi anlamında emperyalizm, bir politika olarak

Dört parçayı kapsayan bir ulusal otorite gereklidir. Ulusal otorite dünya kamuoyunda, Kürt ve Kürdistan sorununun gündemleştirilmesi, Kürtlerin diplomatik temsili, iç ilişkilerin belli bir düzene oturtulması, parçalar arası işbirliği ve dayanışmanın sağlanması vb. görevlerle donatılacak şekilde oluşturulabilir.

Tek tek parçalarda oluşturulacak ulusal demokratik cephelerin misyonu ile tüm parçaları kapsayacak bir ulusal otoritenin misyonu özdeşleştirilmemelidir.

Kürt ulusal demokratik güçleri, hedefledikleri program ne olursa olsun, sürecin, iç ve dış gelişmelerin önümüze çıkarabileceği seçenekleri, halkımızın çıkarları doğrultusunda değerlendirilebilecek bir manevra kabiliyetine, bir politik perspektif genişliğine sahip olmalıdırlar. Kürt ve Kürdistan sorunu çok zorlu ve karmaşık bir sorundur. Bu sorunun bugüne değin çözümlenmemiş olmasında iç ve dış dengelerin aynı olgunluk derecesinde, aynı zaman sürecinde çakışmamasının büyük rolü olmuştur. Kürtler kurtuluşa hazır ve istekli olduklarında, bölge ve dünya dengeleri buna elverişli bir gelişim izlememiştir. Dünya ve bölge koşulları uygun olduğunda ise, Kürtler buna hazır olmamışlardır. Bu gerçeklik, ne yazık ki, çoğu kez kapıya gelip dayanan kurtuluşun geri tepilmesi sonucuna yol açmıştır. İşte, bugünkü uluslararası ve bölgesel süreçte, Kürtlere önemli olanaklar sunmaktadır. Bunları lehimize çevirip daha da boyutlandırmak mümkündür. Gerçekten de, bir "ulusal mutabakat" ruhuyla davranılırsa, önemli tarihsel değişimlerin yakanması zor olmayacaktır. Partimiz, böylesi bir çözümü sürecini hızlandırmak için üzerine düşen her türlü fedakarlığı yapmaya hazırdır. Yeterki, samimi, demokratik ve saygıya dayalı ilişkiler esas alınsın.

Birleşik Kürdistan talebi "Pankürdizm" değildir

Medya: Son dönemlerde başlatılan bir tartışma'da, Kürtler'in Birleşik Kürdistan talebi "Pankürdizm" olarak niteleniyor Kürtlerin ulusal birlik istemi "pantürkizm" ile özdeş görülüyor. Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

Dilan: Kürt halkının meşru özgürlük talebinin, Türkiye'de kimi çevreler tarafından "Kürt şovenizmi" olarak nitelendirildiğini biliyoruz. Bu yaklaşım, aslında Türk şovenizminin haksızlığını örtbas etmeye yönelik, bilinçli bir çarpıtmayı ifade ediyor. Özgürlük ve kurtuluş mücadelesi veren ezilen, sömürge ulusların mücadelesini; başka ülkeleri sömürgeleştirme, ulusal baskı altına alma, asimile etme amacını taşıyan ezen ulus şovenizmiyle özdeşleştirmek, haklı ile haksızı aynı kefeye koymaktır. İşte, "pankürdizm" tartışmasına da bu perspektifle yaklaşmak mümkündür.

Birleşik Kürdistan talebini "pankürdizm" olarak nitelendirip, "pantürkizm" ile özdeşleştirmek, Alpaslan Türkeş ile Leyla Zana'yı farksız görmek kadar abestir; haksız ve tehlikeli bir yaklaşımdır. Biri ırkçı-şöven, faşist anlayışla Kürtlerin varlığını bile kabul etmiyor, imha politikasını esas alıyor. Türk halkının demokrasi ve özgürlüğünü de yokedici bir anlayışı savunuyor. Diğeri ise, Kürtlerin özgürlüğü için meşru insani bir mücadele veriyor. Böylece Türk halkının da özgürleştirilmesini hızlandıracak bir çaba sergiliyor. Peki durum bu iken, Türkeş'in

ırkçılığı ile Leyla Zana'nın yurtseverliğini özdeşleştirmek mümkün müdür?

"Pantürkizm" nedir? "Pantürkizm", Trabulsgarp'ı ve Balkanlar'daki sömürgelemleri kaybeden Osmanlı İmparatorluğu'nun, Alman emperyalizmi ile işbirliği içinde, yeniden fetih ve sömürgeleştirme amacını güden ırkçı, yayılcı, işgalci bir "Türkçü" ideolojidir. Bir darbe ile başa geçen Enver-Talat-Cemal paşaların öncülüğündeki İttihat ve Terakki iktidarı, birçok sömürgelemleri kaybetmenin şaşkınlık ve çaresizliği içinde, Kafkaslar ve Ortadoğu'ya yönelik saldırılarla, Osmanlı topraklarını yeniden genişletme amacını taşıyordu. Ama, bunu eski anlayış ve politikalarıyla gerçekleştiremezlerdi. İşte, Alman emperyalizmine dayanarak, "Türkçülüğü" esas alan "Pantürkist" Turan ideolojisi böylesi bir "ihtiyacın" ürünü olarak formüle edildi.

Üniter devlet önermesi, Kürtlerin ulusal ve ulkesel varlıklarını reddeden bir yaklaşımdır. Ülkesi olmayan bir ulustan sözedilemeyeceğine göre, bu anlayış, bir ulus olarak Kürtlerin varlığını da reddetmektedir. Eskiden, "avukatsız halk" olarak nitelendirilen Kürtler, bugün artık kimi Kürt aydın ve politikacıları tarafından "ülkesiz halk" olarak nitelenmeye başlanmıştır.

Peki, Kürtlerin böyle bir talepleri var mıdır? Kürtlerin mücadelesi, başka ülke topraklarını işgal etme, kendi topraklarına katma mücadelesi değildir. Bu mücadele, tarihsel süreç içinde toprakları ilkin iki,

daha sonra dört parçaya bölünmüş, sömürgeleştirilmiş bir ulusun meşru özgürlük, kurtuluş ve birlik mücadelesidir. Kürtlerin, başka ülke topraklarını işgal etme gibi bir amaçları yoktur. Yok eğer, bu günkü konjunktürde dört parçanın birlikte kurtulması ve birliği mümkün değil diyorsanız, bu farklı bir şeydir. Elbetteki Kürdistan'ın nasıl ve hangi süreçlerden geçerek birliğinin sağlanacağını iç ve dış etkenler belirleyecektir. Bugünden dört parçanın, aynı anda sömürgeciliğin esaret zincirlerinden kurtarılması ve birliği mümkün olmayabilir. Bu, değişik dönemlere tekbül edebilir. Ama Kürdistan topraklarının tek bir ülkeyi ifade ettiğini ve bu ülke gerçekliğinin insanlık tarihinin bir parçası olduğunu, bugün dost da düşman da kabullenmek durumunda kalmaktadır. Bu nedenle de, Kürt ülkesinin birliği sağlanmadan Ortadoğu'da kalıcı bir çözümden söz etmek mümkün değildir. Yani kısacası, Birleşik Kürdistan talebi, "Pankürdizm" olarak nitelenemez. Bu talebin, ırkçı, şöven, yayılcı bir ideoloji olan "Pantürkizm" ile özdeşleştirilmesi ise, hem büyük bir haksızlık, hem de bir talihsizliktir.

Medya: Yine son dönemlerde giderek yaygınlaşan ve birçok Kürt aydını ve siyasetçisi tarafından da paylaşılan, üstelik "gerçekçi politika budur" sloganıyla sunulan bir görüş var. Deniliyor ki, "Kürt sorunu bir ulusal sorun, bir ülke sorunu olmaktan çıkmıştır. Üniter devlet içinde bir özgürleşme sorunudur." Bu yaklaşımı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dilan: Türk devleti, 70 yıldır Kürt sorununu üniter devlet çarkının dişlileri arasında ezme, eritmeye çalışıyor. Geline nokta, bu politikada ısrarın, hem sorunu çözmediğini, hem de Kürt ve Türk halklarına kan, gözyaşı ve yoksulluktan öte bir şey getirmediğini göstermektedir. Kürdistan sorunu, artık çözümlenmeyi dayatır bir duruma gelmiştir. Bu, yılların mücadelesinin ürünüdür. Çözüm bekleyen bu sorun, doğal olarak iç ve dış dengelerden de etkilenerek kendisini tartışıyor. Türk devleti, eskiden sorunu inkar ederken, bugün artık en geri çözümleri yolları ile de olsa, çözümün telaşı içindedir. İşin olumsuz yanı, üniter devlet içinde çözüm anlayışının, belli boyutlarda, Kürtler arasında da savunulmaya başlanmasıdır.

Bakınız, Güney Kürdistan bizler için birçok yönüyle bir laboratuvar işlevi görmektedir. Özellikle Halepçe soykırımından sonra, Saddam, Kürdistan'ı Araplaştırma ça-

balarını yoğunlaştırdı. 1988 Ekim'inde gerçekleştirilen "Enfal" saldırısı ile, 4 milyonluk Kürt nüfusundan 182 bin kişi kaybettirildi. 1991'e kadar, 4 bin köy boşaltıldı. Kürtlerin önemli bir bölümü, Irak'ın güney bölgelerine dağıtıldı. Küçümsenemeyecek bir kısmı ülke dışına sürülerek TC ve İran devlet sınırları içinde mültecileşmek durumunda bırakıldı. Güney Kürdistan'a toplu şekilde Arap nüfusunun yerleştirilmesi ve Musul-Kerkük'ün Araplaştırılması çabaları hızlandırıldı. Tüm bu ve benzeri uygulamalara rağmen, G. Kürdistan'da Kürtler, sorunu Irak devletinin üniter yapısı içinde çözmeye gibi bir anlayışa yönelmediler. Oluşan fırsatlar değerlendirildi ve bugünkü Kürt Federe Devleti'ne varıldı. Saddam'ın, Kürdistan'ın demografik yapısını değiştirmeye yönelik tüm çabalarına rağmen, sorun bir Kürdistan sorunu olarak, bir ülke sorunu olarak görüldü ve çözüm bu temelde ele alındı.

Şimdi Türk devleti de, Saddam'ın yaptıklarını yapmaya çalışıyor. Kürt sorununu bir ülke sorunu olmaktan çıkarıp asimilasyon politikasını yeni bir biçim altında sürdürmeye çalışıyor. Ciddi bir nüfus hareketlenmesi vardır. İki bin'i aşkın köy yıkılıp yıkılarak boşaltılmıştır. Kürtleri, tarihsel ve kültürel değerleriyle yoğunlaşmış ata topraklarından sürmeye, göç ettirmeye yönelik bir politika esas alınmaktadır. Bu yolla da Kürt sorununun üniter devlet içinde çözümünün zemini oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Ama tarihi, bir film şeridi gibi geri almak, sıfırlamak mümkün değildir. Artık Kürdistan adlı ülkeyi haritalardan çıkarmak, buna yeltenmek, güneşi balçıkla sıvamak gibi nafil bir çabadır. Kürt ve Kürdistan gerçekliği, üniter devlet içinde eritilemeyecek bir boyut kazanmıştır. Bırakalım üniter devlete dayalı çözümleri, şeklen de olsa verilen otonomi bile, G. Kürdistan'da Kürt sorununu bastıramamıştır. Üniter devlet önermesi, Kürtlerin ulusal ve ulkesel varlıklarını reddeden bir yaklaşımdır. Ülkesi olmayan bir ulustan sözedilemeyeceğine göre, bu anlayış, bir ulus olarak Kürtlerin varlığını da reddetmektedir.

Eskiden, "avukatsız halk" olarak nitelendirilen Kürtler, bugün artık kimi Kürt aydın ve politikacıları tarafından "ülkesiz halk" olarak nitelenmeye başlanmıştır. Bizce, Kürtlerin ulusal varlığını dolaylı ya da dolaysız reddeden yaklaşımlar, Kürt ve Kürdistan gerçekliğinin vardığı boyut itibarıyla çok geridir. Yani bu anlayıştan hareket edilerek, tüm Kürdistan partilerin feshedilmesi, varolan ulusal kurumların dağıtılması, oluşan tüm ulusal birikimin reddedilmesi gerekir. Peki, doğruluğu, yanlışlığı bir yana, bu düşüncelerin yaşamda karşılık bulması mümkün müdür? Bu, boş kürek çekmek değildir?

Bu yaklaşım, aslında anlayış olarak yeni değildir. Kürt sorununu, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı temelinde ayırma, ulusal devletini kurma sorunu olarak gören Kürt ulusal demokratik güçlerine karşı daha önceleri de benzer yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu talebin, Kemalist etkileşimli kesimlerle, sözde "sosyalizm" adına, "gericilik", "milliyetçilik", "proleterya mücadelesini bölme" vb. şekillerde nitelendirildiği tartışmalar hala belleklerdedir. Kürtlerin ulusal kurumaşma ve devlet taleplerinin İslamiyet adına, "ümmeççi" çözümlere aykırı olduğu gerekçesiyle, neredeyse "lanetlenmiş" biliniyor. Şimdi ise, buna benzer bir düşünce, farklı gerekçelerle de olsa, kimi Kürt aydın ve politikacılarınca da savunulmaktadır. Kürtlerin bağımsız ör-

gütlenmelerini "gericilik" olarak nitelendiren Türkiye sol çevrelerinin geniş bir kesiminin bu tutumuna rağmen, Kürtler bugün, siyasal, ekonomik, askeri, diplomatik, kültürel vb. birçok alanda, geri dönülmez bir şekilde, kendi ayrı ulusal örgütlenmelerini yaratmışlardır. Yani Türkiyeli sol çevrelerin bu tutumu Kürt halkı tarafından aşılmış, bugün büyük oranda kitap sayfalarında kalan bir tartışma olmaktan öte bir özelliği kalmamıştır. İşte, üniter devlet yapısı içinde Kürt sorununun çözümünü savunan yaklaşımların tek "yenilik"leri de yeni olmayışlarıdır. Ulusal, ulkesel bir sorun olan Kürt sorunu, bu karakterine uygun bir çözümlü gerektiriyor.

Yaşar Kemal'in tutumu örnek alınmalıdır

Medya: Sayın Yaşar Kemal'in Kürt sorunu konusundaki çıkışının yankıları hala sürüyor. Yaşar Kemal'in bu çıkışı ve tartışma yaratan yazısında dile getirdiği görüşler hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

Dilan: Yaşar Kemal'in Der Spiegel'de yayımlanan yazısı, yıllardır oluşan birikimin çok bilinçli bir şekilde patlamaya dönüşmesidir. Kürt ve Kürdistan gerçekliğini, Cumhuriyet tarihi boyunca izlenegelen politikaları objektif bir şekilde gözler önüne sermektedir. Bence en önemlisi de, sergilediği içten demokratça tutumdur. Yaşar Kemal, birçok Kürt ve Türk aydınının "Kürt sorunu, bir kültürel kimlik sorunudur" vb. yaklaşımları gündemleştirdikleri bir süreçte, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını, bağımsızlık hakkını savunmaktadır. Türkiye'de yaşanan ırkçı, şöven dalgalanma dikkate alındığında, bu tutum daha bir değer kazanmaktadır. Yaşar Kemal gibi dünya çapında hak ettiği yeri kazanmış bir yazarın, bugüne değin böyle bir tutum sergilememiş olması, zaten merak konusuydu. Yaşar Kemal'in bu tutumu, Kürt sorununa getirdikleri çözüm şekli ne olursa olsun, herkes için örnek olmalıdır.

Bu çıkış, aynı zamanda bir değişimin de habercisidir. Aydınların daha geniş bir potansiyelle bu gidişe "dur" demeye başladıklarının belirtisidir. Yaşar Kemal'in kendi ulusal gerçekliğine sahip çıkarak Türk devletinin baskı, imha ve inkar politikasına karşı aldığı bu tutum, devletin "Yalan seferleri"ne dayalı Kürt politikasının çözümlenmeye başladığının da müjdecisidir. Bu anlamı çıkış küçümsenemez. Zaten devletin ve Türkiye'deki şöven çevrelerin bu denli büyük bir saldırganlık sergilemeleri, Yaşar Kemal'in onları nasıl

da canevinden vurduğunun da göstergesidir. Evet, Türk devleti, sayın Yaşar Kemal'in de belirttiği gibi "Zulmün artsın ki çöküşün hızlansın" sözünü anımsatırcasına, kendi sonunu hazırlıyor.

Medya: Geline aşamada Türkiye'deki demokrasi mücadelesi ile Kürt ulusal demokratik mücadelesi arasındaki etkileşimi nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye'deki devrimci ve sosyalist hareketin durumu nedir?

Dilan: Türkiye'deki devrimci, demokratik güçlerin, sosyalistlerin, genel demokratik hareketin içinde bulunduğu durum, tam anlamıyla kitlesel bir hafıza kaybını ifade ediyor. Toplumsal muhalefet büyük bir yenilgi yaşadı. Ve hala da bu yenilginin şokundan kurtulabilmiş değil. Durum yalnızca bununla da açıklanamaz. Kürt halkına karşı sürdürülen topyekün kirli savaşın kitlesel tabanını yaratmak amacıyla, devlet büyük bir ırkçı, şöven propaganda içindedir. Ne yazık

ki, bunda, şimdilik başarılı olduğu da söylenilebilir. 12 Eylül faşizmi ve dünyadaki altüst oluş, Türkiye'deki kitleler üzerinde büyük bir saldırı ve yenilgi olarak yansımaları buldu. Bu yenilgi psikolojisi, kitleleri etkisi altına alan şöven ve ırkçı dalgayla daha da derinleşti. Bu gerçeklik, Türkiye'deki tüm demokrasi güçlerinin sosyalist ve devrimci çevrelerin çalışma ortamlarında büyük bir daralmaya yol açtı. Ciddi bir marjinalleşme söz konusudur. Dağınıklık, bölünmüşlük, örgütsüzlük Türkiye'deki tablonun ana öğeleri durumundadır. Kürdistan'daki savaşın Türkiye'deki demokrasi mücadelesi üzerinde, sosyalist ve sol hareketler üzerinde çok boyutlu etkileri vardır. Bir yandan bu savaş geniş kitlelerin şöven dalgalanmaya kapılmaları ve demokrasi mücadelesinden uzaklaşmalarının bir nedeni olabilmektedir. Bir yandan da ağır yaşam koşulları altında açlık ve yoksullukla pençelenen geniş emekçi kitlelerin hak kazanımı mücadelesi önünde bir engel oluşturmaktadır. "Vatan-millet-sakarya" propagandalarıyla, savaşa karşı çıkmak, "vatana ihanet" olarak yansıtılmak isteniyor. İşte, savaş madalyonunun bir yüzünde bu gerçeklik vardır. Diğer yüzünde ise, Kürt sorunu çözülmeden, Türkiye'de hiçbir hak ve özgürlüğün kazanılması zemininin yakalanamayacağı gerçekliği vardır. Tüm sorun burada düğümlenmiştir. Belki de, Türkiye'deki demokrasi mücadelesi, Cumhuriyet tarihi boyunca ilk kez bu boyutta Kürdistan'daki özgürlük mücadelesine endekslenmiş, hatta düğümlenmiştir. Kürt halkının özgürlük ve hak mücadelesine verilecek her destek, Türkiye'nin demokratikleşmesinin de önünü açacaktır. Ama öte yandan, bu mücadeleye verilen her destek, yoğun bir şöven bariyerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorlu durum, aslında kendi çözümünü de bağrında taşıyor. İnsanlık tarihinin akışı, geçici olarak engellenebilir, geciktirilebilir ama durdurulamaz. Kürt ve Kürdistan sorunu, "ya çözülecek, ya çözülecek"; başka yol kalmamıştır. Kürt sorunu çözümlenince, Türkiye'de demokratikleşme süreci de hız kazanacaktır. Türkiye'de demokratik zihniyet yerleştiği Kürt sorunu da çözümlenmede mesafe alacaktır. Karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bugün Kürdistan'daki ulusal demokratik mücadele, Türkiye'ye nazaran çözüme daha yakındır. Yani Türk devletinin zayıf halkası Kürdistan'dır. Çözüm buradan başlıyor. Güçler, bu zayıf halkaya yüklenmelidir. İşbirliği ve dayanışma içinde, iki halkın mücadelede hareket birliği yaratılmalıdır. Bunun için de Türkiye'de hızlı bir toparlanma yaşanmalıdır. Bölük pörçüklüğe son verilmelidir. Birbirine yakın devrimci ve sosyalist güçlerin en geniş birliği temelinde siyasal birlikler yaratılmalıdır. Demokrasi güçlerinin bir direniş odağı oluşturulmalıdır. Bu odak, Kürt ulusal demokratik mücadelesi ile hareket birliği içinde olmalıdır.

YDH'ye ihtiyatlı yaklaşılmalı

Medya: Yeni Demokrasi Hareketi(YDH), Kürt sorununun çözümü konusunda iddialı bir söylemle siyaset kulvarındaki yerini aldı. Bu hareketin, resmi kabulleri zorlayan bir takım söylemleri Kürtler arasında ihtiyatlı da olsa belli bir ilgiyle karşılandı. Görüşleri tartışılıyor. Sizin YDH konusundaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Dilan: Daha önce de belirttim, devletin içine sürüklendiği çıkmazın temel nedenini, Kürt sorunu oluşturuyor. Bu çözümsüzlük, Kürtleri olduğu gibi, Türkiye'deki hemen hemen her kesimi de etkiliyor. İşçiler, emekçiler, aydınlar, gençler, kadınlar etkileniyor. Sermaye çevreleri önemli oranda etkileniyor. Durum bu olunca, toplumun her kesiminde çözüm arayışları boy veriyor. İşte YDH de, bu arayışların bir parçasıdır. Ve temelde, belli sermaye çevrelerinin, savaşın yarattığı ekonomik, siyasal, diplomatik, toplumsal vb. sorunlara karşı bir tepkisi olarak ortaya çıkıyor. Programatik olarak diğer burjuva partileri gibi, üniter devleti, "şiddete karşı şiddet" i savunmaktadır. Ve bu yönüyle de fazla bir farklılık oluşturamamaktadır. Ama kimi söylemleri ve politik tutumlarıyla da birçok tabunun ki-

rilmasına önyak olmaktadır. İrkçılığın, şövenizmin şaha kalktığı bir süreçte, YDH ve Cem Boyner'in olumlu çıkışları gözardı edilmemelidir. Referandumla, bağımsızlığa, federasyona vb. çözümlere karşı çıkmakla birlikte düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü savunmaları, ileri bir adımdır. Hatta Kürtlerin temsilcileriyle görüşülebileceğine ilişkin söylemleri, özellikle değerlendirilmelidir. Elbetteki YDH'nin bu söylemlerinde bile ne kadar samimi davranacağını süreç gösterecektir. Şimdiden her şeyi reddeden bir tutum sergilemek de istemiyoruz. Ama Türkiye'de daha önce de varolan resmi devlet politikalarının dışında çok şey söylendi. SHP, bir "Güneydoğu raporu" hazırladı. ANAP ve Özal'ın bazı değerlendirmeye ve raporları oldu. DYP-SHP koalisyonu ile Kürt realitesinin tanındığı söylendi. Koalisyon protokolü ile bugün Cem Boyner'in de savunduğu birçok adımın atılacağı açıklandı. Ama yaşanan pratik süreç, bütün bunların kağıt üzerinde kaldığını somut bir şekilde gösterdi. Şimdi bütün bunlar yaşanmışken, YDH'nin söylemlerine de elbetki ihtiyatla yaklaşılacaktır. Osmanlı ve Türk tarihi, bu ve benzeri sayısız vaatlerin, radikal çıkış ve politikaların, Kürtlere yönelik birer aldatmaca olmaktan öteye gitmediğinin sayısız örnekleriyle doludur. İttihat ve Terakki olsun, Kemalistler olsun, hatta Kürtler'e özerklik vaadeden Hürriyet ve İtilaf Fırkası olsun, Demokrat Parti olsun, bugünkü partiler olsun, Kürtlere sürekli bir şekilde aldatma temelinde bir politika ile yaklaşmışlardır. İşte bütün bu deneyimler, Kürtlerin YDH'ye daha temkinli bakmalarının haklı nedenlerini oluşturmaktadır. Çünkü YDH de devletin üniter niteliğini korumayı, sorunu kültürel bir boyuta indirgemeyi temel alıyor; savaşın sermaye üzerinde yarattığı yükü ortadan kaldırmayı hedefliyor. YDH'yi bundan sonra da izleyeceğiz. Türkiye'deki şöven, ırkçı şahlanmaya karşı söylediklerinde ne denli samimi olduklarını, zaman gösterecektir. Mücadele süreci, çok farklı seçenekleri karşımıza çıkarabilir. İngiltere'de John Major'ın, Güney Afrika'da De Klerk'in, İsrail'de Peres'in oynadığı rolü Türkiye'de kim oynayacak? Bunu da süreç gösterecektir.

Kürt sorunu, Kürt halkının temsilcileri muhatap alınmadan çözümlenemeyecektir. Kürtlerin muhatabının, Türkiye'de geniş emekçi kitlelere dayanan devrimci-demokratik bir iktidar olması istemimizdir. Bu şekilde çözüm daha kolay olur. Ancak, bugünkü Türk devlet yöneticileriyle masaya oturulması da bir seçenektir. Üstelik gündemde olan da budur. İşte böyle bir durumda Cem Boyner ve YDH'nin, Kürtler'le masaya oturacak güç olup olmayacağını, böyle bir misyon yüklenip yüklenmeyeceğini, bundan sonraki pratikleri belirleyecektir. Bugün, legal-illegal, değişik biçim ve boyutlarda da olsa, Kürtlerin içinde politika yaptıkları, siyasal etkinlikte buldukları partiler, örgütler vardır. Kürt halkına örgütlenme adresi gösterilecekse, yer buralardır. Elbetteki Kürt siyasal güçlerinin yanlışlıkları, itici tutumları birçok Kürt insanını farklı alanlara itebilmektedir. Buna zemin yaratılmaması için yapıcı bir tutum geliştirilmelidir.

Kürt sorununun, halkımızın temsilcileri muhatap alınarak çözülebileceği, özgür ve demokratik bir ortamın yaratılması yönündeki her çaba partimizce desteklenecektir. Türkiye'de Kürt sorununun gerçekten de demokratik bir şekilde çözümünü isteyen güçler, hangi kesimden olursa olsun, öncelikle Türk halkını ikna etmenin çabası içinde olmalıdırlar. Türkiye'deki ırkçı ve şöven şahlanmaya karşı mücadele etmelidirler. Kürt halkı bir oy potansiyeli olarak görülmemelidir. Kürt halkı bir taraftır. Ve son bağlamda bir müttefik olarak değerlendirilmelidir. Kürt sorununu üniter devlet yapısı içinde çözmeyi hedefleyen yaklaşımların niyetleri ne olursa olsun, sorunu çözüme kavuşturmaları mümkün değildir. Ulusal ve bölgesel bir sorun olan Kürt sorunu, bu temelde çözümlenmek istenirse, Kürtlerin büyük çoğunluğu bu yönde tutum geliştirirse, üniter devlete dayalı çözümü savunanların tu-

tumu ne olacaktır? İşte demokratik çözüm bu noktada anlam kazanıyor.

Anti emperyalizm ve ulusal politika

Medya: PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan'ın ABD Başkanı Clinton'a ve bazı Avrupa ülkelerinin yöneticilerine gönderdiği mektuplar, çeşitli tartışmalara yol açtı. Bu girişimi nasıl karşıladınız? Bu paralelde, Kürtlerin dış ilişkiler politikası ve anti-emperyalizm konusundaki yaklaşımlarının nasıl olması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Dilan: Biz, bugünün değişen dünya dengeleri içinde Kürt sorununa uluslararası bir boyut kazandıracak, sorunun çözümü yönünde, ilgili devletler üzerinde baskı unsuru olabilecek her türlü girişimi, başka halklara zarar vermemesi kaydıyla destekleriz. Önerdikleri çözüm biçimine ve yaklaşıma katılmamakla birlikte, sayın Öcalan'ın sözünü ettiğiniz girişimini de, bu anlayış doğrultusunda olumlu buluyoruz. Yurtdışındaki DEP milletvekillerinin ve diğer ulusal demokratik güçlerin uluslararası Kürt sorununu gündemleştiren girişimlerini de halkımızın çıkarları yönünde atılmış birer adım olarak görüyoruz.

Kürt sorunu çözümlendiği, Türkiye'de demokratikleşme süreci de hız kazanacaktır. Türkiye'de demokratik zihniyet yerleştiği Kürt sorunu da çözümlenmede mesafe alacaktır. Karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bugün Kürdistan'daki ulusal demokratik mücadele, Türkiye'ye nazaran çözüme daha yakındır. Yani Türk devletinin zayıf halkası Kür-

litikalarını benimseme, onlara angaje olma anlamını taşıyor. Dünyanın en ucra köşesine yapılacak bir saldırı, bir haksızlık, zulüm, halkların iradesini çiğneme vb. her türlü emperyalist politika tabiki mahkum edilmelidir. Ama bu kişilikli, bağımsız politika, bizlerin dünya devletleri ile ilişkiler geliştirmemize engel değildir. Ulusal kurtuluş savaşı veren tüm ülkeler, bu ve benzeri türden ilişkiler geliştirmişlerdir. Vietnam'dan tutun Filistin'e, İrlanda'ya varıncaya dek birçok ülke, sözkonusu ilişkiler içinde bulunmuştur. Bu, hiç de onları "emperyalizmin uşağı" yapmamıştır. Kürtler de bu tür ilişkiler geliştirme hakkına sahiptir.

Bugün böylesi ilişkilerden kaçınan bir siyasal güç, ulusal kurtuluş mücadelesinin bugünkü ihtiyaçlarını kavrayamamış demektir. Eğer Avrupa Parlamentosu'nun, ABD Kongresi'nin, AGİT'in Kürt sorunu ile ilgili tutumları, Türk devletini sıkıştırıyorsa, biz niye bunu desteklemeyelim? Niye bu yöndeki ilişkilerimizi daha da geliştirmeyelim? Eğer bugün Çekiç Güç Kürt halkına önemli tarihsel fırsatlar yaratıyorsa, Çekiç Güç'ün bölgedeki varlığına neden karşı çıkalım? Elbetteki sözkonusu devletler bunu Kürtlerin kaşı gözü hatrına yapmıyorlar. Ama bir noktada çıkarlar çakşıyorsa, neden bundan yararlanmayalım.

Oluşturulmaya çalışılan "yeni dünya düzeni"ne, halkların iradesini ezen, insanları katleden, saldırganlığı ifade eden boyutuyla

Bugün dünya sosyalist sistemi yıkılmıştır. Ezilen dünya halklarının uluslararası alandaki en büyük dost ve müttefik güçleri olarak kabul edilen büyük bir sistem dağılmıştır. Oluşan yeni uluslararası ortam, Kürt ulusal demokratik güçlerini, yeni bir dış ilişkiler politikası üretmek durumunda bırakmıştır. Elbette ki, bir sistem olarak emperyalizm ortadan kalkmamıştır. Ama, ulusal kurtuluş ve sonrasında yanında yer almayı düşündüğümüz sosyalist cephenin dağılması, bizleri de doğal olarak yeni ilişkiler geliştirmeye yöneltmektedir.

Sorunu şöyle değerlendirebiliriz. Bugün bir Kürt devleti kurulursa, doğal ve zorunlu nedenlerle ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İsveç vb. ülkelerle ekonomik, siyasal, diplomatik vb. ilişkilere girmeyecek midir? Elbetteki girelecektir. O halde neden bugünden sözkonusu devletlerle, halkımızın özgürlük ve kurtuluş mücadelesinin çıkarları temelinde kişilikli ilişkiler geliştirmeyelim? Bu devletlerle ilişkiler, elbetteki onların tüm po-

tüm gücümüzle karşı çıkarız. Özgürlüğe, demokrasiye ve barışa yönelilen her saldırıyı reddederiz. Ama bu yeni sürecin, dünyanın en son sömürge ülkelerinden biri olan Kürdistan'ın kurtuluş ve özgürlük mücadelesine sunabileceği her türlü fırsat ve olanağı değerlendirmek de en doğal hakkımızdır. Elbetteki bütün politikaları, kör çıkar hesapları içinde de boğmamak gerekiyor. Eğer Mandela Kürt halkı için Atatürk Barış Ödülü'nü reddedebiliyorsa, Kürtler de, gerektiğinde benzer onurlu insanı tutumu, haksızlığa boyun eğmeyen bir başka halk için gösterebilmelidir. Temel prensibimiz, başka halklara zarar verecek hiçbir ilişkinin, bu temelde geliştirilmemesidir. Kürtlerin özgürlüğü, Türkiye emekçi kitlelerinin özgürlüğünü de yakınlaştıracaktır. Arap ve Fars emekçi halklarının özgürlüğü de, Kürt halkının özgürlüğüne bağlıdır. Bütün Ortadoğu'yu ilgilendiren böylesi bir sorunda, çözümü hızlandıracak her adım, yalnız Kürtlerin değil tüm Ortadoğu halklarının çıkarıdır. O halde, bu çözüm sürecini hız-

landirmek amacıyla, Kürtlerin uluslararası ilişkiler geliştirmesini istemeyenler kimler olabilir? Elbetteki Kürtleri boyunduruk altında tutan devletler ve bu devletlerin çıkarlarını dolaylı- dolaysız savunanalar. Kürtlerin dostlarının dostça eleştirilerini, öneri ve uyarılarını da elbetteki ayrıca değerlendirmek durumundayız.

Bugün Kürtlerin uluslararası enternasyonalist mücadeleye verebilecekleri en güzel katkı kendi ülkelerinin kurtuluşu ve halklarının özgürlüğünü sağlamalarıdır. Ortadoğu'daki dengeleri de sarsacak böylesi bir çözüm, halkların özgürlüğüne de büyük ivme kazandıracaktır. Peki durum bu iken, söz konusu çözüm sürecini hızlandıracak diplomatik ilişkilerden neden kaçınılım? Şunu açıkça söylemek istiyorum: Eğer anti-emperyalizm, Saddam'ın soykırımcılığı ise; Mümtaz Soysal'ın, Ecevit'in, Türkeş'in ırkçı-şoven, halk düşmanı politika ve anlayışlarıysa; varsın biz anti emperyalist olmayalım. Bizim yurtseverlikten, bağımsız dış politikadan anladığımız bu değildir.

Medya: Bu çerçevede, oluşturulduğu gündün beri tartışılan ve Kürtler arasında da çok farklı değerlendirmelere yolaçan, örneğin PKK'nin de karşı çıktığı Çekiç Güç konusunda partinizin görüşü nedir? Ayrıca Türkiye'de muhalefetteyken "Çekiç Güç"e karşı çıkan siyasal partilerin, iktidara geçtikten sonra bunu destekler bir tutuma yönelmelerini, iktidardakilerin de muhalefete geçtikten sonra, tam tersi bir politikayı savunmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dilan: Türkiye'de devletin çıkar ve yönelimleri ile kitlelerin biçimlendiriliş şekilleri sürekli bir bütünlük arz etmemektedir. Daha ilkökullerinden başlayarak, Türk insanı Kemalizmin ırkçı-şoven düşünceleri ile Osmanlı'nın işgalci ruhunu bütünleştiren bir anlayışla eğitilmektedir. Kamuoyu bu şekilde yönlendirilmektedir. Fakat devletin çıkarları ve içinde yaşadığı bölge, uluslararası konjonktür, genellikle kitlelerin bu şartlandırılmalarına denk düşmemektedir. İşte, siyasal partiler muhalefette olduklarında, oy avcılığını esas aldıklarından, kitlelerin ruh yapısına dönük bir politika izlemektedirler. İktidara geldiklerinde ise, "devletin selameti" ön plana geliyor. Devlet çıkarlarını esas alan bir çizgi sürdürülüyor. Bu gerçeklik, birçok olay ve sorunda olduğu gibi, Çekiç Güç konusunda da karşımıza çıkmaktadır.

Parti olarak, Çekiç Güç ile ilgili politikamızı, daha önceleri de değişik vesilelerle dile getirmiştik, Çekiç Güç'ün varlığı, aslında özgün bir durumdur. Bu soruna değişik kesimler kendi çıkarlarını esas alan yaklaşımlarla yönelmekte, ona göre politika belirlemektedirler. Bugün, Çekiç Güç'ün temel varlık nedeni ABD ve mütefiklerinin Ortadoğu'daki nüfuslarını artırma

istemidir. Irak ve Güney Kürdistan'da, kendi çıkarları doğrultusunda bir gelişimin oluşması için zemin hazırlamadır. Yani Çekiç Güç, Kürtler, Saddam ve Arap muhalefeti arasında bir denge oluşturarak, her üç kesimin de "mütefiklerin" çıkarlarını sarsacak çözümlere gitmelerini engellemek amacıyla konuşlandırılmıştır. Ama bu gerçeklik, pratikte, Saddam'ın saldırılarına maruz kalma tehlikesini her an yaşayan Kürt halkının da çıkarlarıyla çakışmaktadır. Kürtler, bundan yararlanarak, hem Saddam'ın saldırılarından kurtulmakta, hem de kendi federe devletlerini kurabilecekleri tarihi bir fırsat yakalamış bulunmaktadırlar. Tabii bu durum, her şeyin sonuçlandığı anlamında yorumlanmamalıdır. Kürtler tam anlamıyla, bir kurtlarla dansin içindedir. Evet, bugün, Çekiç Güç, esas amacı ne olursa olsun, yarattığı sonuçlar itibarıyla,

G. Kürdistan'da, Kürt halkının durumunu daha olumluya, daha ileriye taşımıştır

Türk devleti, Çekiç Güç ile tam bir çıkmanın içindedir. Bir yandan, Çekiç Güç'ün sayesinde, G. Kürdistan topraklarına istediği şekilde saldırılabilmekte, orada cirit atabilmektedir. Öte yandan ise, oluşan Kürt Federe Devleti'nin, G. Kürdistan'daki fiili durumun, kendisi için yaratabileceği tehlikeleri hesaba katarak, bu gelişimin önünü kesmeye çalışmaktadır. Saddam'la Kürtler'i barışa zorlamaya çalışması, İran ve Suriye ile yapılan üçlü toplantılar, Türk devletinin bu korkusunu gözler önüne sermektedir.

PKK'nin soruna yaklaşımı ise, bizce doğru bir anlayışa dayanmamaktadır. G. Kürdistan'daki kazanımın tüm Kürtlerce korunması gerektiğine inanıyoruz. Şayet bu yaklaşım, pratik bir politika olarak benimsenirse, PKK'nin de diğer ulusal demokratik güçlerin de bundan karlı çıkacakları açıktır.

Kısacası, şu anda çok hassas dengeler üzerinde bir Çekiç Güç varlığı söz konusudur. Biz Kürtler de, ülkemizin çıkarları doğrultusunda, bu dengelerden yararlanabilmeliyiz.

Kardeş kavgalarının ilacı 'ulusal bilinç'tir

Medya: Ulusal güçlerin bütün çabalarına ve Kürt halkının tepkisine rağmen, Güney Kürdistan'daki kardeş kavgası devam ediyor. KDP ve YNK güçlerini karşı karşıya getiren nedenler üzerine çok şey söylendi. Sizce çatışmalara yol açan temel nedenler nelerdir? Çatışmalar neden durdurulamıyor?

Dilan: Kardeş kavgalarına, bütünlüklü bir perspektifle yaklaşmak lazım. Çünkü, Kürtlerin iç çatışmaları bugün ortaya çıkmış bir durum değildir. Bu gerçeklik, Kürdistan tarihinin bir parçası olmuştur. Sayısız ayaklanmanın başarısızlaşmamasında, Kürt halkı içindeki bu bölünme ve çatışmaların büyük rolü olmuştur. Sömürgeci ve emperyalist devletlerin "böl, parçala, yönet" politikasına en çok maruz kalan halkların başında, belki de Kürtler gelmektedir. Bu politika, uzun vadede, Kürtlerin ulusal ve toplumsal yaşamlarında, bilinçlerinde derin tahribatlara yol açmıştır. Ve gelenek aşamada bu tahribat, Kürtlerin ulusal bilincinde, demokrasi bilincinde ve devlet olma bilincinde bir deformasyon, bir hastalık olarak ortaya çıkıyor. Bu deformasyonun Kürdistan'ın tüm parçalarında değişik biçimde ve boyutlarda hüküm sürdüğünü söylemek mümkündür. Kürtler ne zaman iktidara, kurtuluş ve özgürlüğe yaklaşımlarsa, bu hastalık nüfusediyor ve bunun ilacı da yine kendi içindedir. Ulusal bilinçtir, demokrasi bilincidir, devlet olma bilincidir.

Şimdi, bu yaklaşımdan hareketle, G. Kürdistan'daki kardeş kavgasına baktığımızda, sanırım, söz konusu hastalık tüm çıplaklığıyla görülebilir. G. Kürdistan'ın iki temel siyasi gücü KDP ve YNK arasındaki çatışmaların kökü eskilere dayanır ve bu çatışmalarda kaybedilen peşmergelerin sayısı binlerle ifade edilmektedir. Bu bile, söz konusu çatışmaların kimlere yaradığını, tek başına ortaya serebilir.

1991 Ayaklanması'ndan sonra, G. Kürdistan'da çok ciddi adımlar atıldı. Tüm eksiklere rağmen, ulusal kurumaşma yönünde atılan adımlar, yapılan seçimler, parlamento ve hükümetin oluşturulması, en son Kürt Federe Devleti'nin ilanı, denilebilir ki, Kürdistan tarihinde varılabildiği en ileri noktalardan birini ifade ediyordu. Bu gelişmeler,

fiili bir bağımsızlık içinde yaşıyordu. Hatta bütün bunlar haklı olarak Kürtlerde, demokrasi bilincinin yerleşmesi anlamında, Ortadoğu ülkeleri içinde örnek bile gösterilmeye başlanmıştı. Fakat, "fifti- fifti" sistemiyle çok hassas dengeler üzerinde oluşturulan bu kurumaşma, ne yazık ki, gittikçe dayatan ulusal ve toplumsal gereksinimlerin kabına sığmamaya başladı; yeni bir iktidar sorunu dayattı. İşte, temelde bir iktidar sorunu olan çatışmalar, değişik dış faktörlerin de müdahaleleriyle tam bir savaş ortamını yarattı. İktidar sorunu, siyasal yollardan, barışçıl şekillerde çözümleneceğine, halkımızın çıkarlarından uzak bir yaklaşımla, çatışmalarla halledilmeye çalışılıyor. Bu da, tam bir çözümsüzlüğü getiriyor.

Mayıs 1994'te ilk çatışmalar başladığında, aralarında partimizin de bulunduğu, Kürdistan'ın tüm parçalarından siyasal güçlerin yoğun girişimleri oldu. Dönemsel olarak çatışmalar durdu. Fakat hepimizin gördüğü gibi, bugün çatışmalar daha olumsuz bir noktaya varacak şekilde tekrar başladı.

Gelenek aşamada, çatışmaların yarattığı ekonomik, siyasal, psikolojik, toplumsal tahribatları tekrar dile getirmek istemiyorum. Her yurtsever Kürdün yüreğinde derin yaralar açan bu çatışmaların durdurulması ve kalıcı bir çözümün sağlanması, şu anda en acil istemimizdir. Kardeş kavgaları sürüyorken, haklı haksız aramak, çatışmalara çanak tutmaktan öteye bir anlam taşımayacaktır. Elbetteki, çatışmaların geçici olarak durması da yetmiyor. Bu sorunun köklü bir şekilde çözümlenmesi gerekir. Madem ki hastalık belidir, ona göre çözümler üretmemiz gerekiyor.

Bunun için de, Güney Kürdistan'da tüm yetkiler gerçek anlamda parlamento ve hükümete devredilmelidir. Güney Kürdistan'daki cepheleşmeye yeniden işlerlik kazandırılmalı ve hükümetle sağlıklı bir koordinasyon sağlanmalıdır. Tüm tarafların onay verebilecekleri, geçici bir ulusal mutabakat hükümeti oluşturulmalıdır. Yaraların sarılmasına hızla başlanmalıdır. Gerçekten de demokratik, özgür bir ortam oluşturulduğunda seçimlere gidilerek, devlet yeniden organize edilmelidir. Evet, Bununla birlikte, dört parçadan ulusal demokratik güçlerin içinde yer alacakları bir ulusal otoritenin oluşturulması için, ön adımlar atılmalıdır. Elbette ki, şu süreçte böylesi bir organı yaratmak hemen olabilecek bir şey değildir. Ama, en azından bunun ön adımları atılmalıdır. Evet, bu vb. temel köklü adımlar atılmadan, ne yazık ki, bu özgür vatan parçasında yaratılan kazanımların elden çıkmasını önlemek, belki de mümkün olmayacaktır. Unutulmamalıdır ki, henüz gerçekten de özgür bir şekilde devleti ayakta tutabilecek halka yakalanmamıştır. Durum henüz net değildir. Kürt halkı yoksulluk içindedir. Bu belirsizlik içinde, her şey halledilmiş, Kürdistan kurtuluşu gibi davranılamaz. KDP ve YNK'nin bu gerçekliği gözönünde bulundurarak daha sorumlu ve sağlıklı davranmaları gerekiyor.

Ulusal bilinçle, demokrasi bilinci ve devlet olma bilinci ile hareket edilirse, hem her türlü dış müdahale ve kıskırmanın önü alınabilir; hem de, bu zorlu süreç halkımızın çıkarları dorultusunda aşılabılır. Bu bilinçle, bir kez daha çatışan taraflara, kardeş kanı dökme vazgeçerek çatışmaları durdurmaları çağrısında bulunuyoruz. Bizleri, tüm Kürt halkını üzen, umutları sarsan tarihsel yanlışlığı bir an evvel sona erdirmenizi istiyoruz. Düşmanların sevincini kursaklarında bırakalım. Kürt Federe Devleti'ni yaşatmak için elele verelim. Kardeş kanının dökülmesi, Kürt halkının yaptığı fedakarlıklara karşın,

bir haksızlıktır. Hiçkimsenin halkımıza bu acıyı yaşatmaya hakkı yoktur.

Medya: Son olarak, gazetemiz aracılığıyla, kamuoyuna iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

Dilan: Herşeyden önce düşüncelerimizi kamuoyuna iletmeye fırsatı verdiğiniz için teşekkürlerimi sunmak istiyorum. 12 Eylül sonrasında yayınlanan ilk Kürt dergisi olan Medya Güneşi'ni, sekiz yıldır tüm zorluklara rağmen sürdürdüğü bu onurlu direnişinden dolayı kutluyor, tüm çalışanlarına partim adına en içten selamlarımı ve başarı dileklerini sunuyorum. Yine Kürdistan ga-

Oluşturulmaya çalışılan "yeni dünya düzeni"ne, halkların iradesini ezen, insanları katleden, saldırganlığı ifade eden boyutuyla tüm gücümüzle karşı çıkarız. Özgürlüğe, demokrasiye ve barışa yöneltilen her saldırıyı reddederiz. Ama bu yeni sürecin, dünyanın en son sömürge ülkelerinden biri olan Kürdistan'ın kurtuluş ve özgürlük mücadelesine sunabileceği her türlü fırsat ve olanağı değerlendirmek de en doğal hakkımızdır.

zeticilik tarihinde eşî görülmemiş saldırılara maruz kalan; onlarca şehidiyle, hapis ve para cezalarına, bombalı saldırılara göğüs gereker onurlu bir direniş sürdüren, Özgür Ülke gazetesini se lamlıyor, tüm emekçilerini kutluyorum. Jiyana Nû, Newroz, Dengê Azadi, Welatê Me vd. tüm ulusal basın yayın organlarını da bu tarihsel, onurlu çaba ve direnişlerinden dolayı kutluyorum. Kürt halkının sesi

olan tüm Kürt basın-yayın organlarını, tüm önyargıları bir tarafa bırakarak, birlik içinde, Kürt siyasal güçlerinin açıklama ve etkinliklerine yer vermeye, bu yönde somut adımlar atmaya çağırıyorum.

Birlik çalışması yürüten Kürdistanlı sosyalist güçleri. 1996 yılına, halkımıza daha güçlü, yeni bir birleşik sosyalist alternatif sunarak girmek için daha yoğun bir çaba içinde olmaya çağırıyorum. Sosyalist birlik bir şanstır, bunu heba etmeyelim. Yaşamın her alanında irili-ufaklı, her türlü ulusal demokratik işbirlikleriyle, güçbirlikleriyle, dayanışma ve dostlukla, halkımızın ulusal birlik özlemini yaşamın içinde örelim diyorum.

Türk devletini, halklarımızın kanını heba eden bu savaşın durdurulması için adım atmaya, Kürt halkının temsilcileriyle görüşmeler başlatmaya çağırıyorum. Kürt halkını öldürmekle, katliamlarla bu sorunun çözümlenmediği, çözümlenmeyeceği görülmelidir.

Türkiye'de barışı, özgürlüğü, demokrasiyi insan haklarını savunan tüm güçleri Kürt ulusal demokratik güçleriyle hareket birliğini yaratmaya çağırıyorum.

Birleşmiş Milletler'i, Avrupa Parlamentosu'nu, AGİT'i, uluslararası tüm hümaniter, demokratik, barışçı güçleri, Kürdistan'daki savaşa son verilmesi ve Kürt halkının özgür iradesini ortaya çıkaracak demokratik bir ortamın yaratılması için, Türk devletine baskılarını yoğunlaştırmaya çağırıyorum.

Dünya koşulları bizden yanadır. Bunu ülkemizin çıkarları doğrultusunda en iyi şekilde değerlendirmek için azami çabayı yürütmemiz gerektiğinin bilinciyle, tüm halkımızı ulusal birliğe, ulusal direnişe çağırıyorum. Vahşete, zulme boyun eğmeyeceğiz.

Partimizin tüm yönetici, üye ve taraftarlarını, silkelene, yeni bir direniş ruhuyla donanmaya çağırıyorum. Bütün sorunlarımızı rağmen, omuzlarımızda duran tarihsel görevlerin bilincini ve sorumluluğuyula davranmak zorundayız. Yaşamın her alanında mücadele bayrağını daha daha yükseklerde dalgalandırmak için; durmadan, bir an bile duraksamadan, bir gün bile kaybetmeye hakkımız olmadığını düşünerek vargücümüzle mücadele etmeliyiz.

O halde ne duruyoruz? Atılım Yılı için görev başına!

KISA KISA

DİYARBAKIR 3 Şubat 1995 günü Emek camii imamı **Nasrı Bahtiyar** kimliği belirsiz üç kişinin satırlı saldırısıyla ağır yaralandı.

Bağlar beldesi Emek caddesinde meydana gelen olayda Emek Camii'nde görevli imam Bahtiyar, akşam ezanını okuduktan sonra iftarını açmak üzere evine giderken camiinin kapısında üç kişinin satırlı saldırısına uğradı. Adığı satır darbeleri sonucu ağır yaralanan ve çevredeki vatandaşların yardımıyla Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kaldırılarak ameliyata alınan Bahtiyar'ın hayatı tehlikeye henüz atlatamadığı öğrenildi. Olayın siyasi yönünün bulunup bulunmadığı üzerinde duran polis, saldırganların eşgallerinin belirlendiğini bildirdi.

DİYARBAKIR 12 Şubat 1995 günü Diyarbakır'ın Yenişehir semtinde **Türkan Sert** adlı genç kız, çalıştığı işyerinde kimliği belirlenemeyen iki kişinin bıçaklı saldırısına uğradı.

Edinilen bilgiye göre saat 10.00 sıralarında meydana gelen saldırıda, şirketin kapısını çalan iki kişinin Türkan Sert'in kapıyı açmasıyla birlikte genç kıza bıçaklamaya başladıkları ve olay sonrasında da yaya olarak kaçtıkları belirlendi. Çevrede bulunanlar tarafından Diyarbakır SSK Hastanesi'ne kaldırılan Sert, doktorların tüm müdahalelerine rağmen kurtarılamayarak hayatını kaybetti. Polis olayın siyasi yönünün bulunup bulunmadığının araştırıldığını belirtti.

DİYARBAKIR Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde bir süredir devlet teğiyile çıkarılan Bismil Birlik Gazetesi, halka ve esnafa zorla satılmaya çalışılıyor. Gazeteyi almak istemeyen esnafın polis tarafından tehdit edildiği ve gazete karşılığında 20 bin lira alındığı belirtildi.

Ayrıca kahvehane işleten esnaflardan Bismil Kaymakamı'nın emriyle yardım adı altında zorla 1 milyon 500 bin lira para alınmak istendiği, vermek istemeyenlerin ise işyerlerinin kapatılarak kendilerinin de ölümle tehdit edildikleri bildirildi.

DİYARBAKIR Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde Halkın Demokrasi Partisi'nin ilçe teşkilatını kurmaya çalışanların polis tarafından gözaltına alındığı ve ilçeden sürgün edildiği bildirildi. HADEP'i kurma çalışmaları sırasında ilmuhaberi almak için muhtarlığa başvuran ve adının açıklanmasını

istemeyen bir kişinin muhtar tarafından emniyet birimlerine bildirilmesi yüzünden tehdit edildiği ve bir gün boyunca gözaltında tutulduğu öğrenildi. Daha önce de ilmuhabere almak için kendisine başvuruları emniyet birimlerine ihbar ettiği bildirilen muhtarın YDH (Yeni Demokrasi Hareketi) üyesi olduğu öğrenildi.

DİYARBAKIR 1 Şubat 1995 günü Diyarbakır'ın Huzurevleri semtinde, Huzurevleri İlköğretim Okulu'nda görevli Türkçe öğretmeni **Saygın Uysal**'a ait otomobil kimliği belirsiz kişiler tarafından kundaklandı. Can kaybının bulunmadığı olayda otomobilde hafif hasar meydana geldiği bildirildi. 21 ED 099 plakalı Doğan marka otomobil, Huzurevleri Yol-Kent Yapı Kooperatifi önünde durduğu sırada 16-18 yaşlarında oldukları sanılan iki kişinin arabaya benzin dökerek ateşe verdikleri daha sonra da olay yerinden yaya olarak kaçtıkları belirtildi. Yanan otomobil çevrede bulunanların ve itfaiyenin yardımıyla kısa zamanda söndürüldü. Otomobilin ne amaçla kundaklandığının bilinmediği, olayın siyasi yönünün bulunup bulunmadığının araştırıldığı bildirildi.

MARDİN Mardin'in Nusaybin ilçesinde, daha önce kaçırıldıkları bildirilen **Akarsu** muhtarı ve iki oğlunun cesetleri 8 Şubat 1995 günü bölgede tarama yapan askerler tarafından bulundu. Muhtar ve oğullarının kim tarafından hangi nedenle öldürüldükleri yönündeki araştırmanın sürdüğü bildirildi.

BATMAN 7 Şubat 1995 günü Belediye İş sendikası Batman şube başkanı **Osman Günteş**, kimliği belirsiz iki kişi tarafından silah zoruyla kaçırıldı.

Edinilen bilgiye göre, Belediye-İş Sendikası Şube Başkanı Günteş, sendikadan evine giderken silahlı iki kişi tarafından sendika arabasıyla kaçırıldı. Polisin, Günteş'i kaçıranların bulunması amacıyla başlattığı operasyonların sürdüğü ve şube başkanının kaçırıldığı arabanın Batman Kozluk yolunun yirmibeşinci kilometresinde bulunduğu öğrenildi. Polis, Günteş'i kaçıranların eşgallerinin belirlendiğini fakat uzun süredir Belediye-İş şube başkanlığını yürüten Günteş'in hangi amaçla ve kimler tarafından kaçırıldığının henüz öğrenilemediğini ifade etti.

HADEP'e bir kurşun daha

BATMAN Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) Batman il yönetim kurulu üyesi **Vasif Çetin** (46), 31 Ocak 1995 günü sabah saatlerinde evinden çıkarken kimliği belirsiz iki kişinin silahlı saldırısına uğradı. Çetin'i çapraz ateşe alarak ağır yaralayan saldırganların olay yerinden yaya olarak kaçtığı belirtildi. Ailesi ve çevredekilerin yardımıyla Batman Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Çetin, doktorların tüm müdahalelerine rağmen kurtarılamayarak yaşamını yitirdi. Olaydan sonra kaçan saldırganların eşgallerinin belirlendiğini belirten polis yetkilileri, infazla ilgili soruşturmanın sürdüğünü belirtti.

13 Şubat günü akşam saat 6 sıralarında **Erdal Aksu** adlı bir öğretmenin, kendisi gibi öğretmen olan bayan arkadaşı **Songül Çelik**'in evine

gelerek evde bulunan **Cevahir Kaya** ve **Enver Kaya** çifti ile sohbet etmeye başladığı, sohbetin tartışmaya dönüşmesi üzerine **Erdal Aksu**'nun henüz belirlenemeyen bir sebepten dolayı silahını çekerek Cevahir-Enver Kaya çifti ile birlikte ev sahibi **Songül Çelik**'i öldürdüğü belirtildi. O sırada eve misafir olarak gelen Enver Kaya'nın amcasının oğlu **Hikmet Kaya**'nın da kendisini ikinci kattan aşağı attığı ve ağır yaralı olarak hastaneye kaldırıldığı öğrenildi. Daha sonra, evden kaçarken silah seslerini duyan polisle karşılaşan Aksu'nun, karşısına çıkan polis memuru **Kurbani Akboğa**'yı da ağır yaraladığı ve olay yerinden kaçtığı belirtildi. Yaralı olarak hastaneye kaldırılan polis memurunun daha sonra yaşamını yitirdiği öğrenildi.

İsveçli Parlamenterlerin kirli savaşa tepkisi:

Türkiye kirli çamaşırlarını temizlemelidir

Bu 16 dava hakkında verilecek karar, diğer yüzlerce davanın nasıl anlaşılması gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır.

Türk Dışişleri Bakanı'nın yeni biten İsveç ziyareti nedeniyle altı İsveç milletvekili Türk hükümetinin insan hakları ihlallerini eleştiren bir açıklama yaptı. İsveç'in tirajı en yüksek gazetesi olan Dagens Nyheter'de 17 Şubat'ta yayımlanan açıklamanın Türkesini okurlarımıza sunuyoruz.

Ekim 1994'ten beri, Strasburg'taki Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AIHK) Türkiye'den 16 davayı ele almayı kararlaştırdı.

Ele alınan davalar Türkiye Cumhuriyeti devletine yönelik şikayetlere dayanmaktadır. aTüm davalar Türkiye'nin Güneydoğusu'ndaki Kürt sorunu ile ilgilidir. Şikayetler, Türk güvenlik güçlerinin PKK'ye karşı mücadelesinde köy yakmalara, zorla göçe, işkenceye ve daha diğer bir çok vahşet ve aşağılayıcı davranışlara kadar uzanmaktadır.

Tüm bu davaların ön araştırma sonrası incelenmeye alınması kararlaştırılırsa Türkiye için kapsamlı sonuçlara yol açması kaçınılmazdır. Bu durumda Kürt sorunu tüm boyutlarıyla ve Türkiye'de insan hakları sorunu çok tiz bir incelemeye tabi tutulacaktır.

Ele alınan tüm bu davalar, aTürkiye'ye karşı Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na Türkiye'nin insan haklarıyla ilgili sözleşmeleri çiğnediğini ileri süren 560 şikayete dayanmaktadır. Tüm bu davalar ele alınmayı beklemektedir. Bu 16 dava hakkında verilecek karar, diğer yüzlerce davanın nasıl anlaşılması gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda bir davanın ele alınmasının ön şartı davanın ilgili ülkede bütün hukuki aşamaları aşmış olmasıdır. Şimdi gündemde olan, AIHK'nin sözkonusu davaları ilgili ülkede bütün hukuki aşamalardan geçmeden bile ele almasıdır. Eğer AIHK sözkonusu davaları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AIHM) götürmeyi kararlaştırırsa, bu Türkiye'de insan haklarını koruması gereken hukuk sisteminin bir bütün olarak ciddi boyutlarda eleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu durumun en uç sonucu Türkiye'nin Avrupa Komisyonu'nu terk etmeye zorlanmasıdır.

AIHM'deki Türk hakim Profesör **Bakir Noglar** görevinden istifa etti ve Türk Dışişleri Bakanlığı'na yazdığı istifa gerekçesinde şöyle demektedir: "Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalamakla uymayı taahhüt ettiği Avrupa satandartlarının gereklerini yerine getirmemektedir. Türkiye, kirli çamaşırlarını Strasburg'da değil, kendi toprakları üzerinde temizlemeye başlamalıdır."

Türkiye Cumhuriyeti devletinin 6 Kürt parlamenterine karşı uyguladıkları ve verilen ağır hapis cezaları dünyanın birçok yerinde dehşet ve nefret uyandırdı. Aralık 1994'teki mahkeme İsveç'ten gidenler de dahil geniş bir kesim tarafından izlendi.

Su anda yasaklanmış bulunan DEP üyesi bu parlamenterler demokratik yollardan seçilerek TBMM'ne girip, orada aktif olarak çalışmışlardır. aTürkiye Cumhuriyeti devletinin birliğini bozmak ve vatana ihanet iddialarıyla suçlandılar. Ankara DGM Başsavcısı **Nusret Demiral** bu iddialarına güçlü kanıtlar sunamadı.

İddia noktaları arasında TBMM açılışında bu parlamenterlerin kendi

seçmenlerinin idili olan Kürtçe ile yemin etme istemeleri de yer almaktadır. Kürt parlamenterlerine karşı izlenen bu tutum, daha Eylül ayında Avrupa Parlamentosu Dışişleri Komisyonu'nun Türk parlamenterleriyle bütün ilişkilerin sınırlandırılması yönünde bir öneride bulunmayı kararlaştırmaya neden oldu.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TIHV), Türkiye'de insan hakları ihlallerini belgeleyen ve işkenceden kurtulanları rehabilite etmeye çalışan bir devlet dışı (Non-governmental) örgüttür. TIHV'nin 1993 yılı ile ilgili raporu kara bir tablonun belgesidir. Türkiye'de artan şiddet 3492 kişinin yaşamına mal olmuştur. 29 kişi işkenceye ölmüştür. Gazeteciler ve gazete dağıtıcıları öldürülmüştür. Basın büyük bir baskıyla karşı karşıyadır. 2 Şubat'ta yeniden bir günlük gazete kapatılmış ve Kürt müziğinin serbest olduğu söylenmesine rağmen Kürt müziği yapan 8 şirket sahibine karşı dava açılmıştır. Türk devletinin soruna politik çözümler arama yönündeki başarısızlığı devam ediyor.

TIHV, Eylül 1994'te "İşkence dosyası - gözaltında ya da cezaevinde ölenler, 12 Eylül 1980-12 Eylül 1994" isimli bir broşür yayınladı. Terörle Mücadele Yasası'na dayanarak bu broşüre el konuldu. aBroşürün yazarlarından olan TIHV Başkanı **Yavuz Önen** ve Yönetim Kurulu üyesi **Fevzi Argün** hakkında dava açılma tehdidi yapıldı. Dava, uluslararası baskılar sonucu açılmadı. TIHV ekonomik olarak Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Uluslararası Af Örgütü ve İsveç Dış Yardım Örgütü (SIDA) tarafından desteklenmektedir.

İsveç hükümetinin Türkiye'de insan haklarının korunması ve diyalog için yorulmadan çalışan güçlere yardım etmeye devam etmesi ve bu yardımın güçlendirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. aBu güçler arasında TIHV de sayılmalıdır. İsveç yasaları gereğince İsveç'in Türkiye'ye savaş araçları satması gündeme gelmemelidir. İnsan hakları demokrasi ve ekonomik ve sosyal gelişme arasındaki kopmaz bağın altı çizilmelidir.

Güney Afrika'da, Filistin'de, Bask sorununda, Kuzey İrlanda'da barışçıl süreçler gündeme geliyor, ancak Türkiye'de hiçbir şey değişmiyor. Katliamlar, işkenceler ve askeri çözümler anlamsız ısrarlar devam ediyor. Rejim her defasında "bütün devletlerin kendisini terörizmle karşı savunma hakkına sahip olduğu ve PKK'nin dış güçler tarafından teşvik edilen bir terör örgütü olduğu" biçimindeki hayalleri ile zorlayan anlamsız gerekçelerini tekrar etmekten yorulmuyor.

Türkiye, Avrupa ve Uluslararası Af Örgütü gibi örgütlerden gelen eleştirilerin terörün devamını teşvik ettiğini iddia ediyor. İsveç bile bu kızgın iddialardan payını alıyor ve İsveç devletinin terör örgütlerine ekonomik destek sunduğu ileri sürülüyor.

Avrupa konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve aynı zamanda Avrupa Birliği'ndeki İsveç temsilcileri Türkiye'nin şiddet ve çatışma politikasının dünyanın birçok yerinde olduğu gibi diyalog ve görüşmeler ile yer değiştirmesi yönündeki çabalara yorulmadan destek vermediler.

Bert Hurtig (Sol Parti)
Karl-Göran Björnsmark (Liberal Halk Partisi)
Ulf Björklund (Hiristiyan Demokratik Toplum Partisi)
Kirstina Svensson (Sosyal Demokrat İşçi Partisi)
Anders Svard (Merkez Parti)
Ragnhild Pohanka (Çevre Partisi)

Sitêrka Geş

Felat Dilgeş

SILAV LI TE YAŞAR KEMAL

Û rojekê Çiyayê Agirî bi hêrs alav da; pêt û alava agir hawirdorê ronahî kir. Çirûsk û sotikên agir ji Çiyayê Agirî hilpetikîn, sotikên agir li çaraliyên Enebolê, li çaraliyên dinyayê belav bûn. Û sotikên agir hawirdora xwe ronahî kirin, tîn dan û der û dora xwe germ kirin. Sal ku bi ser salan ketin, dem ku di ser deman re derbas bûn; sotikên agir xwîn û goşt girtin; bûn beden û bûn mirov. Û ji van mirovên xwîngerm re lawên Agirî, zarûkên agir gotin. Lawên Agirî hemû kesî, hemû derê bi tîna xwe germ dikirin; bi şewq û şemala xwe, bi berq û ronahiya xwe tarîstanan diqelaştin. Lê bi tenê kêmasiyek Lawên Agirî hebû; ew jî zarûkên agir tîn nedidan xwe; xwe germ nedikirin; ji dinyayê re dibûn ronahî, lê li xwe ronahî nedikirin.

Û rojekê Çiyayê Agirî, lawên agir li der û dora xwe civandin. Û Çiyayê Agirî bi wê haşmet û bilindahiya xwe, bi wî serê xwe yê ku pê sond dihat xwarin, bi wê mezinbûn û keleşiya xwe, bi wê zanabûn û rojditîniya xwe, bi wê camêrî û mêvanperweriya xwe, bi wê pêt û alava xwe, li lawên xwe, li zarûkên agir şîret kir: Ji îro pê ve, ew lawên min ên ku ji mirovatiyê re bûn ronahî; mirov û mirovatiyê bi tîna xwe germ kirin, bila êdî li zarûkên agir, li zarûkên Newrozê, li birayên xwe jî xwedî derkevin û bila sotikên agir xwe jî germ bikin û bila ronahiya agir der û dora xwe jî rohnî bike!..

Û piştî wê rojê, zarûkên agir li der û dora Çiyayê Agirî civiyan. Bi çiyayê Agirî şewirîn, bi ser Çiyayê Agirî ve giriyân. Wusa giriyân, wusa li xwe xistin, wusa şîn kirin ku ji şîna wan dinyayê reş girê da. Ev, şîna şahiya birayên hundabûyî yên ku rastî hev hatibûn bû. Heta wê rojê jî mirovati jî şînek weha re nebû şahid; çimkî heta wê rojê jî bi tenê şîna mirinê dihat girtin. Û wê rojê zarûkên agir sond xwarin û lawên Agirî bi agir sond xwarin. Û Agirperestî wê rojê bû baweriyek. Û zarûkên agir şîn kirin, reş girêdan, li biyanibûna xwe, ji agir dûrketina xwe pirsîn. Û zarûkên agir şer kirin; giriyân, qîriyan û li dora agir bi şer hev de civiyan. Wusa bi ser hev de giriyân ku, ji hêstirên çavê wan Dicle û Firat rabûn û Dicle û Firatê di wê rojê de xwe li hevdu pêçan; di wê rojê de bûn destbirak û di wê rojê de fêm kirin ku ava wan ji kaniyêkê diherike û di wê rojê de gihîştin hev. Av li agir qelibî agir li avê; lê îcar ji berê bêtir bû şewq û hêza alavê.

Û Çiyayê Agirî li lawên xwe, li zarûkên xwe yên hunda, li zarûkên xwe yên jibîrbûyî, li wan zarûkên xwe yên ku dinyayê ronahî dikirin, lê piştî wan li Çiyayê Agirî bûn digeriya; li zarûkên xwe yên bi xîret, li sotikên xwe yên ku ji Çiyayê Agirî hatibûn dûrxistin digeriya. Bi lez û bez gazî wan dikir; perrên xwe, bazkên xwe ji bo wan vekiribûn. Di-viyabû agir li agir vegeciya û agir ji agir dûr neketa. Agir ku ji agir dûr biketa, tîna xwe, şewq û şemala xwe, alav û ronahiya xwe hunda dikir.

Piştî wê bangê, piştî wê fermanê, çirûskên agir, sotikên agir yek bi yek li Çiyayê Agirî dizivirîn. Lê hê jî, lê hê jî Çiyayê Agirî li felqên agir digeriya. Û rojekê felqek agir î ronahîdar li Çiyayê Agirî zivirî. Bi hatina wî, bi zivirîna wî re li Çiyayê Agirî dilanek çêbû. Çil roj û çil şevan dengê def û zirneyan ranewestîn. Te diqot qey ku agir bi agir re dizewice; lê ew şahiya Dicle û Firatê; lê ew pêlên avê yên serhildêr!..Çiyayê Agirî, Dicle û Firat bi vegera felqek agir şa dibûn. Ev felqê agir î mezin Yılmaz Guney bû. Zarûkek agir li agir zivirîbû; agir bi agir şa dibû.

Û banga Çiyayê Agirî ya ji bo zivirîna zarûkên Agirî hê jî nedisekinî. Çiyayê Agirî li zarûkên xwe yên dûrketî, li zarûkên xwe yên li xerîbiyê digeriya.

Û rojekê, û rojekê dîsa li Çiyayê Agirî dilanekê dest pê kir. Def û zirneyan lêdixist; dengê elbaneyan bi ser dengê bilûran diket; qor bi qor govend dihat girtin. Dilanek, dilanek gelek mezin li dar ketibû. Felqek agir î mezin li Çiyayê Agirî zivirîbû; dîsa agir bi agir şa dibû. Ev felqê agir, ev agirê ronahîdar Yaşar Kemal bû. Û dilana li serê Çiyayê Agirî çiqas diçû, geş dibû, gurr dibû û xweş dibû. Û Yaşar Kemal ketibû serê dilanê; felqê agirê, zarûkê agir, agirê jî agir; wî govendegerê mezin bi laşê xwe yî gir xwe dihejand; serê govendê, serê dilanê dikişand û pê re jî destmala xwe dihejand. Bejn û bala wî, govendgeriya wî û destmala destê wî gurzê Rostemî Zal û ew ala di destê wî de Kawayê Hesinker bi bîra mirov dianî. Ew bayê destmala wî, ewrên reş ên li ser gelê wî belav dikirin.

Û Çiyayê Agirî bi zarûkên agir şa dibû...

Û kalê axirzeman û pîrê zanyar weha dest bi çiroka xwe dikir: Carek ji caran, rihme li dê û bavên hazir û gohdaran; nelet li çavnebar, xêrnexwaz, cimnexweş, hesûd û neyaran! Û bi navê Yaşar Kemal felqek agir; na zarûkek agir hebû. Bavê wî Wanî, ew bi xwe ji nîjada Ehmedê Xanî bû... Û kalê axirzeman weha dest bi destana xwe kir... Û tu bi ser çavan re hatî... Û silav li te Yaşar Kemal!..

Tarihimize sağduyulu

• Cemil Cevher

Bazen tarihin subjektif ve oldukça yüzeysel yaklaşımlarla ele alınması, bizlerde çok çarpık bir tarih anlayışının şekillenmesine yol açabilmektedir. Kimi zaman kahramanlık-kahraman veya ihanetçilik-ihanetçi olarak değerlendirdiğimiz tarihsel olay ve kişiliklerimiz yeniden ele alınarak hakettikleri yerlere konulmalıdır.

Bir dönem için işbirlikçi-hain olarak damgalanan Mustafa Barzani hakkındaki yanlış yaklaşımlar terk edilerek bugün bizim nezdimizde hakettiği konuma getirilmiştir. Aynı şekilde İdris-i Bitlisi vb. tarihi şahsiyetler hakkında dönem dönem öne sürülen ihanetçi oldukları yönündeki iddialar bir kenara bırakılarak, tarihimizdeki gerçek yerlerine oturtulmalıdır. Bu noktalara açıklık getirirken, iki olguya dikkat çekmekte yarar vardır: Birincisi, Kürtlerin uzun dönemlerden beridir bölgedeki değişik güçlerle ittifak kurdukları veya onların "himayelerine" girdikleri görülmektedir. Tespit edilmesi gereken ikinci olgu ise, ülkemizdeki belli kişiliklerin kahramanlık-ihanetçilik ikilemi içerisinde yalpalaması ve çoğu kez bu seçeneklerden birine "kayması" gerekliliğidir.

Peki neden böyle oluyor? Yani bu olguların altında yatan sebep nedir?

Ülkemizin son birkaç yüzyıllık tarihine bir göz atıldığında çok olağanüstü bir sürecin yaşanmakta olduğu anlaşılacaktır. Maddî ve kültürel değerleri aralıksız bir şekilde tahrip edilerek özgüçü alabildiğine zayıflatan bir halkın, çoğu kez güçlü siyasi otoritelerin boyunduruğundan kurtulmak için başka bir güce dayanmasının nesnel temelleri sürekli ayakta kalmıştır.

Tarihte büyük uygarlıkların inşasında önemli roller alarak çeşitli devletler kurmuş olan Kürtlerin, ülkelerini istila eden yabancılara karşı gösterdikleri eşine az rastlanır direnişlere rağmen istedikleri hedefe ulaşamamaları, ancak düşmanlarımızın güçlülüğü-örgütülülüğü ve öz değerlerimizin tahribatı ile açıklanabilir.

Ülkelerinin aynı anda farklı devletler tarafından istila edilmesi karşısında zor duruma düşen Kürtler, çoğu kez bir devlete karşı bir diğerini desteklemek veya ittifak kurmak suretiyle özerk yapılarını korumaya çalışmışlardır. İdris-i Bitlisi'nin Persler'e karşı Osmanlılar'la kurduğu ittifak sonucu Kürtler'in özerkliklerini sağlaması bu örneklerden biridir.

İdris-i Bitlisi çoğunlukla, ülke topraklarının bir kısmının Osmanlıların yönetimine girmesini sağlayan -buna sebebiyet veren- biri olarak ilan edilip ihanetçilikle damgalanmıştır. Kanımca bu ittifaktan ötürü Bitlisi'nin ihanetçilikle suçlanması, bizleri ne-redeyse birçok tarihi kişiliği aynı şekilde değerlendirme hatasına düşürebilir. Nitekim kimilerinin "Kürdistan tarihi, ihanetlerin ve düşürülmüşlüğü tarihidir" şeklindeki tespitleri bütünüyle bu yaklaşımın bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Kürdistan tarihini işbirlikçilik tarihi derecesine düşürenlerin, hiçbir kaygıya kapılmadan bugün ülkemizin çeşitli parçalarını denetimlerinde bulunduran devletlerle ilişkiye geçtikleri

Daha önceki süreçlerde olduğu gibi Kürtler bu tür ittifaklarla bir dönem için bile olsa kendilerini koruyan bir "şemsiye" sağlamışlar veya sağlamak istemişlerdir. Dahası Kürtler'in uzun bir dönem için kendilerini toparlayıp nefes almaları ve yine çok sayıda bölgesel devletler kurmayı başarmaları da bu tür ittifaklar sayesinde olmuştur.

ve hatta bu ilişkiler sonucu o parçalardaki Kürt ulusal hareketlerine önemli zararlar verdikleri de bilinen bir gerçekliktir.

Tarihsel olguları kendi şartları içinde değerlendirmeden salt kendi subjektif önyargı ve niyetlerimize dayalı bir tarih yorumuna kaçarsak tarihsel gerçekliği ne oranda yansıtabiliriz?

Kürt toplumu tarihte, güçlü ve çeşitli yabancı istilacılarla uğraşmak zorunda kaldığı gibi, kendi içinde de sosyal, kültürel, dinsel, mezhepsel, aşiretsel vb. açılardan farklı çıkar ve istemlere sahip bölük pörçük gruplara ayrılmış ve bu durum toplumun kan kaybedip güçsüzleşmesinde belirleyici bir faktöre dönüşmüştür. Bir halkın başka bir otoritenin yardımına ihtiyaç duymadan kendi öz gücüyle ayakta kalabilmesi elbetteki tercih edilecek bir durumdur. Ama yaşamın gerçekleri her zaman bizim değerlerimize uygun düşmüyor.

Halklar bazen bütünüyle güçlü bir istilacı gücün denetimine girmektense, ona rakip başka bir güce dayanmayı tercih ederler. Ne var ki sağlanan destekler karşılıksız olmaz. Zaten eğer "kurtarıcı" güç bir çıkar sağlamazsa neden böyle bir role soyunsun ki? Kürtler'le Osmanlılar'ın kurduğu ilişki bu temele dayanmaktadır. Şimdi Osmanlılar'ın bu ittifaktan sağladığı çıkarlara bakılarak, ittifakı gerçekleştiren Kürt ileri gelenleri ihanetçilikle suçlanabilir mi? Kürt topraklarının bütünüyle kayıtsız şartsız bir yabancı gücün eline geçmesi mi iyi, yoksa böylesi bir olasılığın önünü kapatmak için bir diğer güce dayanarak önemli olanaklar ele geçirmek mi iyidir? Söz konusu seçeneklerin Kürtler tarafından oluşturulmadığı, onların sadece kendi istemleri dışında ortaya çıkan seçenekler içerisinde en iyisini seçme durumunda oldukları gözönünde bulundurulduğunda ikinci seçeneğin daha tercih edilebilir bir durum olduğu anlaşılacaktır.

Gerek İdris-i Bitlisi döneminde gerekse önceki dönemlerde Kürtler'in, bölgenin etkin devletleriyle girdiği ilişkiler bir yandan belli bir bağımlılık yaratırken, bir yandan da Kürtler'e nispi bağımsızlık ya da özerklik sağlamıştır. Bu ikili boyutlar taşıyan ilişkiler temelinde başlayan sürecin gelecekte alacağı şekil, Kürtler'in kendi aralarında kuracakları ilişki tarzı tarafından belirlenebilir: Kürtler ya kendi aralarında güçlü bir ittifak kurarak bağımsızlıklarını kazanacaklardır, ya da Kürtler'in arasındaki çelişkilere de faydalanan egemen devletler, onların varolan haklarını da gaspederek kendilerini tam bir boyunduruk altına alacaklardır.

Ve maalesef çoğunlukla ikinci olasılık gerçekleşmiştir. Ama bu sonuç bir kader değildi. Kürtler dönemin kendilerine sunduğu olanakları kul-

lanarak birinci seçeneği de gerçekleştirebilirlerdi. Bu sonucun gerçekleşmemesi onun imkansız olduğu anlamına gelmiyor.

Yine şurası da bir gerçek ki, Kürtler özellikle İdris-i Bitlisi'nin Osmanlılar'la yaptığı ittifak sonucu elde ettiği özerkliğin büyük yararlarını görmüştür. 19. Yüzyılın başlarından itibaren başgösteren Kürt direniş odakları, çoğunlukla Bitlisi'nin sağladığı sancakların merkezlerinde oluşmuştur. Bu direnişçi gelenek 20. yüzyıla da sarkmış ve olumlu etkilerini günümüze kadar ulaştırmıştır. Buna rağmen birileri kalkıp İdris-i Bitlisi'yi bir işbirlikçi-hain olarak lanse edebilmektedir.

İdris-i Bitlisi, kendi döneminde Kürtler için elde edilebilecek kazanımların azamisi ini sağlayacak onlar için geleceğin bağımsız toplumuna ulaştırmaya çalışan bir yurt severdir. Salt kendi emri olduğu Bitlis Emirliği'nin çıkarlarını değil, Kürtlerin birliğini sağlayarak onları yabancı egemenliğinden kurtarma çabalarıyla bütün halkın çıkarlarını savunmuştur.

★ ★ ★

Kürt emirlerinden İdris-i Bitlisi ile Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim arasında gerçekleştirilen anlaşmanın niteliğini gerçek boyutlarıyla kavrayabilmek için bu ittifakı, Kürtlerin geçmiş tarihsel süreç içerisinde değişik siyasi otoritelerle geliştirdiği ilişki tarzlarıyla bağlantılı bir şekilde ele almak gerek.

Tabii bu ilişkileri ele almadan önce, buna neden ihtiyaç duyulduğu noktası üzerinde durmak yarar vardır. Çünkü olayın temelinde, küçük küçük aşiret ve beyliklere bölünmüş toplumun kendi özgüçüyle ayakta duramayıp bu eksikliğini bir başka güce dayanarak giderme olgusu yatmaktadır.

Peki halkımızın tüm potansiyelini toparlayarak kendi özgüçü temelinde her türlü zorluğa göğüs gerip tam bağımsızlığını sağlamasını engelleyen etkenler nelerdir acaba?

Kanımca bu etkenlerin başında tüm Kürtleri kendi çatısı altında biraraya getirecek merkezi bir siyasal otoritenin yokluğu gelmektedir. Bilindiği gibi, Kürtlerin önderliğinde M. Ö. 612'de kurulan Med İmparatorluğu M. Ö. 550'de Persler tarafından yıkılmış ve bu yıkılış tarihi aynı zamanda Kürtler için siyasal otoritesizliğin ve topraklarının değişik kavim ve devletler tarafından istila edilmesinin de başlangıcı olmuştur.

Bu yönüyle Med İmparatorluğu'nun dağılması, Kürdistan tarihinde önemli bir dönemeci temsil etmektedir. Bundan önceki süreçte Kürtler, kendi aralarındaki iç bölünmüşlük ve farklılık yaratan etkenlerin çokluğuna rağmen tüm potansiyelini merkezi-siyasal birlik potansiyelinde eriterek ortak bir hareket zemini yakalayabilmiş; merkezi siyasal

ve nesnel yaklaşmalıyız

Bazen tarihin subjektif ve oldukça yüzeysel yaklaşımlarla ele alınması, bizlerde çok çarpık bir tarih anlayışının şekillenmesine yol açabilmektedir. Kimi zaman kahramanlık-kahraman veya ihanetçilik-ihanetçi olarak değerlendirdiğimiz tarihsel olay ve kişiliklerimiz yeniden ele alınarak hakettikleri yerlere konulmalıdır.

Bir dönem için işbirlikçi-hain olarak damgalanan Mustafa Barzani hakkındaki yanlış yaklaşımlar terkedilerek bugün bizim nezdimizde hakettiği konuma getirilmiştir. Aynı şekilde İdris-i Bitlisi vb. tarihi şahsiyetler hakkında dönem dönem öne sürülen ihanetçi oldukları yönündeki iddialar bir kenara bırakılarak, tarihimize gerçek yerlerine oturtulmalıdır. Bu noktalara açıklık getirirken, iki olguya dikkat çekmekte yarar vardır: Birincisi, Kürtlerin uzun dönemlerden beridir bölgedeki değişik güçlerle ittifak kurdukları veya onların "himayelerine" girdikleri görülmektedir. Tespit edilmesi gereken ikinci olgu ise, ülkemizdeki belli kişiliklerin kahramanlık-ihanetçilik ikilemi içerisinde yalpalaması ve çoğu kez bu seçeneklerden birine "kayması" gerçekliğidir.

Peki neden böyle oluyor? Yani bu olguların altında yatan sebep nedir?

Ülkemizin son birkaç yüzyıllık tarihine bir göz atıldığında çok olağanüstü bir sürecin yaşanmakta olduğu anlaşılacaktır. Maddî ve kültürel değerleri aralıksız bir şekilde tahrip edilerek özgücü alabildiğine zayıflatan bir halkın, çoğu kez güçlü siyasi otoritelerin boyunduruğundan kurtulmak için başka bir güce dayanmasının nesnel temelleri sürekli ayakta kalmıştır.

Tarihte büyük uygarlıkların inşasında önemli roller alarak çeşitli devletler kurmuş olan Kürtlerin, ülkelerini istila eden yabancılara karşı gösterdikleri eşine az rastlanır direnişlere rağmen istedikleri hedefe ulaşamamaları, ancak dışmanlarımızın güçlülüğü-örgütlülüğü ve öz değerlerimizin tahribatı ile açıklanabilir.

Ülkelerinin aynı anda farklı devletler tarafından istila edilmesi karşısında zor duruma düşen Kürtler, çoğu kez bir devlete karşı bir diğerini desteklemek veya ittifak kurmak suretiyle özerk yapılarını korumaya çalışmışlardır. İdris-i Bitlisi'nin Persler'e karşı Osmanlılar'la kurduğu ittifak sonucu Kürtler'in özerkliklerini sağlaması bu örneklerden biridir.

İdris-i Bitlisi çoğunlukla, ülke topraklarının bir kısmının Osmanlıların yönetimine girmesini sağlayan -buna sebebiyet veren- biri olarak ilan edilip ihanetçilikle damgalanmıştır. Kanımca bu ittifaktan ötürü Bitlisi'nin ihanetçilikle suçlanması, bizleri ne-redeyse birçok tarihi kişiliği aynı şekilde değerlendirme hatasına düşürebilir. Nitekim kimilerinin "Kürdistan tarihi, ihanetlerin ve düşürülmüşlüğü tarihidir" şeklindeki tespitleri bütünüyle bu yaklaşımın bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Kürdistan tarihini işbirlikçilik tarihi derecesine düşürenlerin, hiçbir kaygıya kapılmadan bugün ülkemizin çeşitli parçalarını denetimlerinde bulunduran devletlerle ilişkileri geçtikleri ve hatta bu ilişkiler sonucu o par-

çalardaki Kürt ulusal hareketlerine önemli zararlar verdikleri de bilinen bir gerçekliktir.

Tarihsel olguları kendi şartları içinde değerlendirmeden salt kendi subjektif önyargı ve niyetlerimize dayalı bir tarih yorumuna kaçarsak tarihsel gerçekliği ne oranda yansıtabiliriz?

Kürt toplumu tarihte, güçlü ve çeşitli yabancı istilacılarla uğraşmak zorunda kaldığı gibi, kendi içinde de sosyal, kültürel, dinsel, mezhepsel, aşiretsel vb. açılardan farklı çıkar ve istemlere sahip bölük pörçük gruplara ayrılmış ve bu durum toplumun kan kaybedip güçsüzleşmesinde belirleyici bir faktöre dönüşmüştür. Bir halkın başka bir otoritenin yardımına ihtiyaç duymadan kendi öz gücüyle ayakta kalabilmesi elbetteki tercih edilecek bir durumdur, ama yaşamın gerçekleri her zaman bizim istemlerimize uygun düşmüyor.

Halklar bazen bütünüyle güçlü bir istilacı gücün denetimine girmektense, ona rakip başka bir güce dayanmayı tercih ederler. Ne var ki sağlanan destekler karşılıksız olmaz. Zaten eğer "kurtarıcı" güç bir çıkar sağlamazsa neden böyle bir role soyunsun ki? Kürtler'le Osmanlılar'ın kurduğu ilişki bu temele dayanmaktadır. Şimdi Osmanlılar'ın bu ittifaktan sağladığı çıkarlara bakılarak, ittifakı gerçekleştiren Kürt ileri gelenleri ihanetçilikle suçlanabilir mi? Kürt topraklarının bütünüyle kayıtsız şartsız bir yabancı gücün eline geçmesi mi iyi, yoksa böylesi bir olasılığın önünü kapatmak için bir diğer güce dayanarak önemli olanaklar ele geçirmek mi iyidir? Söz konusu seçeneklerin Kürtler tarafından oluşturulmadığı, onların sadece kendi istemleri dışında ortaya çıkan seçenekler içerisinde en iyisini seçme durumunda oldukları gözönünde bulundurulduğunda ikinci seçeneğin daha tercih edilebilir bir durum olduğu anlaşılacaktır.

Gerek İdris-i Bitlisi döneminde gerekse önceki dönemlerde Kürtler'in, bölgenin etkin devletleriyle girdiği ilişkiler bir yandan belli bir bağımlılık yaratırken, bir yandan da Kürtler'e nispi bağımsızlık ya da özerklik sağlamıştır. Bu ikili boyutlar taşıyan ilişkiler temelinde başlayan sürecin gelecekte alacağı şekil, Kürtler'in kendi aralarında kuracakları ilişki tarzı tarafından belirlenebilirdi: Kürtler ya kendi aralarında güçlü bir ittifak kurarak bağımsızlıklarını kazanacaklardı, ya da Kürtler'in arasındaki çelişkilere de faydalanan egemen devletler, onların varolan haklarını da gaspederek kendilerini tam bir boyunduruk altına alacaklardı.

Ve maalesef çoğunlukla ikinci olasılık gerçekleşmiştir. Ama bu sonuç bir kader değildi. Kürtler dönemin kendilerine sunduğu olanakları kullanarak birinci seçeneği de gerçekleştirebilirlerdi. Bu sonucun gerçekleşmemesi onun imkansız olduğu anlamına gelmiyor.

Yine şurası da bir gerçek ki, Kürtler özellikle İdris-i Bitlisi'nin Osmanlılar'la yaptığı ittifak sonucu elde ettiği özerkliğin büyük yararlarını görmüştür. 19. Yüzyılın başlarından itibaren başgösteren Kürt direniş odakları, çoğunlukla Bitlisi'nin sağladığı sancakların merkezlerinde oluşmuştur. Bu direnişçi gelenek 20. yüzyıla da

sarkmış ve olumlu etkilerini günümüze kadar ulaştırmıştır. Buna rağmen birileri kalkıp İdris-i Bitlisi'yi bir işbirlikçi-hain olarak lanse edebilmektedir.

İdris-i Bitlisi, kendi döneminde Kürtler için elde edilebilecek kazanımların azamisi ini sağlayacak onlar için geleceğin bağımsız toplumuna ulaştırmaya çalışan bir yurtseverdir. Salt kendi emriyle olan Bitlis Emirliği'nin çıkarlarını değil, Kürtlerin birliğini sağlayarak onları yabancı egemenliğinden kurtarma çabalarıyla bütün halkın çıkarlarını savunmuştur.

★ ★ ★

Kürt emirlerinden İdris-i Bitlisi ile Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim arasında gerçekleştirilen antlaşmanın niteliğini gerçek boyutlarıyla kavrayabilmek için bu ittifakı, Kürtlerin geçmiş tarihsel süreç içerisinde değişik siyasi otoritelerle geliştirdiği ilişki tarzlarıyla bağlantılı bir şekilde ele almak gerek.

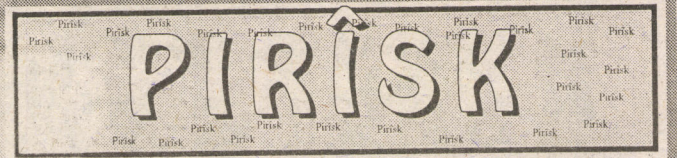
Tabii bu ilişkileri ele almadan önce, buna neden ihtiyaç duyulduğu noktası üzerinde durmakta yarar vardır. Çünkü olayın temelinde, küçük küçük aşiret ve beyliklere bölünmüş toplumun kendi özgüçüyle ayakta duramayıp bu eksikliğini bir başka güce dayanarak giderme olgusu yatmaktadır.

Peki halkımızın tüm potansiyelini toparlayarak kendi özgücü temelinde her türlü zorluğa göğüs gerip tam bağımsızlığını sağlamasını engelleyen etkenler nelerdi acaba?

Kanımca bu etkenlerin başında tüm Kürtleri kendi çatısı altında bir araya getirecek merkezi bir siyasal otoritenin yokluğu gelmektedir. Bilindiği gibi, Kürtlerin önderliğinde M. Ö. 612'de kurulan Med İmparatorluğu M. Ö. 550'de Persler tarafından yıkılmış ve bu yıkılışı tarihi aynı zamanda Kürtler için siyasal otoritesizliğin ve topraklarının değişik kavim ve devletler tarafından istila edilmesinin de başlangıcı olmuştur.

Bu yönüyle Med İmparatorluğu'nun dağılması, Kürdistan tarihinde önemli bir dönemeçi temsil etmektedir. Bundan önceki süreçte Kürtler, kendi aralarındaki iç bölünmüşlük ve farklılık yaratan etkenlerin çokluğuyla rağmen tüm potansiyelini merkezi-siyasal birlik potansiyelinde eriterek ortak bir hareket zemini yakalayabilmiş; merkezi siyasal otoritenin yıkılması sonucunda ise her şeye rağmen birlik ve bütünlüğü sağlayan harç ortadan kalkmış, böylelikle halkımız bir yandan değişik yabancı güçlerin istila amaçlı saldırılarıyla boğuşurken bir yandan da kısır iç çekişmelerle mevcut potansiyelini içten içe kemirme, eritme sürecine girmiştir.

Değişik ve güçlü devletlerin saldırıları ile iç bölünmüşlük ve kavgalar halkımızın öz dinamiklerinin alabildiğine tahrip olmasına ve bir noktadan sonra da belli oranlarda bölgedeki çeşitli siyasi otoritelere bağımlı bir duruma düşmesine yol açmıştır. Yazının başlangıcında tespit ettiğimiz birinci olgunun temelinde yatan gerçeklik budur. Ama bu belli düzeylerdeki bağımlılık ilişkilerinin, dönem dönem yarattıkları tahribatların yanında, "ihanet ilişkisi" olmaktan çok Kürtler'in güçlü siyasi otoriteler arasındaki çelişkilere faydalanarak kendilerine yer açmaları

Mirze Bextiyar

Du nûçe û rastîyek

Di vê meha dawîn de du nûçeyên ku rojeva Kurdan ele-qedar dike, rûdan; yek jî rawestandina xebata avakirina Cepheya Kurdistanê Bakur ya ku ji sal û nîvekê û vir de dom dikir, bû; ya duduyan jî destpêkirina xebata avakirina "Parlamentoya Sirgûnê" ye.

Dema her du nûçe bi hevdu re di kîjan çapemeniya welatekî din ê dinyayê de, belav bûbûya, ez bawer im şef redaktor wê gazî berpirsiyarên nûçeyan bikira û wê bigota; "ev nabe, li welatekî ku cephe nikaribe ava bibe, çawa parlamento te avakirin? Herin li rastiya van nûçeyan bikolin."

Ez bawer im, dema şef redaktor bibihîze ku ev nûçe rast in, ji aliyekî ve, wê gunehê xwe bi Kurdan bîne, ji aliyê din ve jî wê bibêje van herdu nûçeyan li kêleka hevdu, an li bin hevdu di quncika mîzahê de çap bikin.

Lê şef redaktor nizanê ku em Kurd, tiştên nikaribin rûbidin, dikin. Em tiştên divê bîn kirin, nakin. Wan teoriyên ji bo ilmê mantiqê hatine çekirin, yek ji wan jî li bejna me Kurdan nayê. Ne hewce ye ku em ji rojên derbasbûyî mînanan peyde bikin. Çend bûyerên ku nuh rûdane, têra mîsala ve îddîyayê dikin. Kurdistanê Başûr çî bigre bêî navbirrandê 30 salî şerê çekdarî da. Hêzên neteweyî di nefîceyê de, bi saya alîkariya dinyayê ve jî, li perçeyekî welatê xwe, desthilatdarî bi dest xist. Nuha raweşa Kurdistanê Federe de facto ye. Ew dewletên ku Kurdistan dagirtine ji bo peydekirina fersendeka ku bikaribin wê hilweşînin, wek gurên har li dorê diçin û tîn. Di raweşke weha xeter de, herdu partiyên sereke ku ji bo Kurdistanê azad heta nuha bi deh hezaran şehîd dane, bi wê cepxaneyê xwe ya xîzan şerekî har li dar xistine. Tirkiye û Seddam Huseyin beyanên çûda dan ku ji bo li hevduanina herdu aliyên amade ne. Bi gotineke din, du gurên har dixwazin du mîhan li hev bînin. Hîn mîhan li hember êrişên guran, parastina xwe mîsoger nekirin, lê ketine şerê dabêşkirina mîrgê.

Kurdistanê Bakur îro, raweşa xwe ya herî xerab va heftê (70) salên dawiyê dijî. Ew bajarên ku keleyên Kurdperweriyê bûn, îro di bin postalên ordiya Tirkiyeyê û milîsên dewletê de nin. Bi milyon Kurd koç kirin. Li dora 2000 gund hatinîn şewitandin, ji binî ve hatinîn hilweşandin, bi hezaran gund hatinîn niv-vala kirin, bi hezaran welatperwerên Kurd hatinîn qetilkirin. Ev êriş û barbariya dewletê bi hemû aloziya xwe ve dom dike. Di raweşke weha de, divê hêzên Kurd bi her ewayî xwe nêzîkî hevdu bikin, mil bidin hevdu û berxwedaneke bi hêz ava bikin. Di raweşke weha de destpêka xebata avabûna Platforma Cepheya Neteweyî ya Demokratîk a Kurdistanê Bakur, di nava Kurdan de hevî û sempatiyeye mezin çêkir. Lê piştî xebata nozdeh (19) mehan ku neh (9) civîn pêk hatin û 12 hêzên Kurd beşdarî wê bûn, xebatên ji bo cepheyê belav bû. Heger PKK bixwesta ev cephe ava dibû. Ew hêza ku ji bo avakirina cepheyekê ne hazir bû, vêca wê di nava mehekê-du mehan de "Parlamentoya Sirgûnê" ava bike!!!

Parlamentoya Sirgûnê ne dezgeheke nû e ku PKK'ê ew îcad kiriyê. Neteweyên têkoşina rizgarî û azadiya xwe didin û welatê wan dagirkinî ye, ji bo mehkûmkirina dewleta kolonyalist ya di qada dîplomasiyê de, wek qonaxeke bilind a têkoşina xwe, parlamentoyên sirgûnê ava dikin.

Lê tiştê nuh ew e ku PKK'ê "Meclîsa Neteweyî" û "Parlamentoya Sirgûnê" ne li gor qaîde û awayên avakirina dezgehên ku bi vî rengî nin û ne li gor berjewendiyên pêvajoya welêt ava dike, lê li gor armanc û taktîkên xwe yê rêxistinî ava dike. "Parlamentoya sirgûnê" qonaxa arîfeya dewletbûna neteweyekî ye. Ew gelê ku hatiye merhela dewletbûnê, tê wê maneyê ku yekîtiya xwe ya neteweyî gihandiyê mustewa herî bilind. Welatekî ku di warê yekîtiya neteweyî de, gava herî pêşî û esasî nikaribe biavêje; yanî nikaribe cepheyekê ava bike, mafê wî yê avakirina "Parlamentoya sirgûnê" qet tune.

Dema hêz an meyleke siyasî rabe "Parlamentoya sirgûnê" ava bike, ev dezgeh nabe dezgeheke neteweyî. Ger bibe-bibe, wê bibe parlamentoya hêz an meyleke siyasî.

Di sala 1992'an de jî PKK'ê bi hella-hellayeke mezin rabû bi navê "Hilbijartina Meclîsa Neteweyî", "hilbijartin"ek çêkir. Dû re jî, navê wê bi yekcarî nema anî zimên.

Dema "meclîs"ek, "parlamento"yek ji alî hêzekê ve an meyleke siyasî ve bê damezirandin, ji holê rakirina wê jî gelek hêsan e, di destê rêvebir an rêvebirên wê partî û meylê de ye.

Ji xwe, ez li vir behsa awa û şeklê "Parlamentoya Sirgûnê" nakim. Ew bi serê xwe tevlihevîyeye mezin e. Diyar e ku ev biryar ji nav du lîvên kesekî derketiyê, lê yê wê tebtîq dikin, çî jê fahm kirine, wê dibêjin. Di belavok û beyanên derketine de jî, ne diyar e ku bê gelo ev "parlamento"ya kesên ku li derveyê welêt in, yan "parlamento"ya neteweyî ye, lê li surgûnê hatiye damezirandin. Herweha ne diyar e, bê ev ya Kurdên ji Kurdistanê Bakur e, yan jî ya hemû Kurdistanê ye.

Lê tiştê herî baş ew e ku em Kurd ne hewqas populer in ku bibin nûçeyên çapemeniya dinyayê, nexwe em ê ji koşeyên wan yê mîzahê re herroj bûbûna babet.

ÇEND MÎLQATİKÎ

• Seyîtxan Kurij

Miyûn gelê (şarê) Kurdî di milqatîkî yo cawo girîng gênî. Ma îta di meselûn kilmekûn ra vûnî "milqatîkî". Hêna zaf şarî hêt Çewlîg vûnû "milqatîk". Milqatîkûn ra Tirkî merdim eşkenû vacû "fikra". Miyûn edebîyatî fekkî yê gelê Kurdî di sonik û deyrûn het di cayî milqatîkûn zi girîng û. Qêdo (qeydo) ki yenû zûnayîş lehça Zazakî zaf kemî ameya nuştîş. İnay ra gel cuyayîşî (heyatî) xwi, zûnayê xwi, tecrubê henzar serrûn, fikrê xwi pê milqatîkûn ardî zûn. Çimkî pê milqatîkûn gurê xelêt, xayîne, bêbextê yêni rexnekerdiş. Her gel gorê xwi qêde cuyayîşî xwi esto. Gel holê û xirabê, raştîyê û xeletîyî tecrubê cuyayîşî xwi ra veceno. İnî qayde kitabûn di nuştênî, la miyûn gelî di sê qanun î. Milqatîkûn di bîyayê hêna zêd bînatê heywûnûn û însûnûn di, bînatê heywûnûn û heywûnûn di vêriyênî. İta di heywûnî sembol î, esas yenû a me'na ki "Diyeso to rî vûna, vevê ti bieşnawî".

MARÛ LUY

Demûnî serr ra vera wusarî yo. Yo luy şina yo verrojîki di qeldiyena ra (qelbiyena) ra, xwi dûna ver tîj.

Ya ha owca di raqeldiyayi, henda vîna ki yo mar hûn û miyûn yo belek vori d' o. Mar ha gûni ve d' o, hin-hina ki bimirû. Merhemet kwen luy zerre, wazena marî bixelisnû. Luy marî piyêşena xwi mil a û şina tîj ver a qeldiyena ra. Tîj dûna marî ri, gûn yenû marî, wi yenû xwi. Mar kî yenû xwi, qirikê luyi di luefûnî xwi kenû pît (pêt), luy qefilnenû.

Luy vûna: -Maro bira, ti hê y se kenî?

Mar vûnû: Ez tu xeniqnena

Luy vûna: Sucî mi ci û? Mi tu ri yo xirabê kerdî? Ti qê mi xeniqnênî?

Mar vûnû: Sucî tu çinû, la ez ca ra tu kişena.

Luy vûna: La ti yo firsend mi nidûnî?

Mar vûnû: Ti eş kene wesîyêti xwi yî pêyin bikirî.

Luy vûna: Wesiyet mi wo pêyin owi ku ez aşiqay o girîkê tu ya rind biya. Ez wazena qirikê tu rind a temaşe bikirî. Milî xwi derg kir, ez rind a biunî a qirikê tu ya rind a.

Mar qirikê xwi kenû derg, ûnû verî fekkî luy. Luy zît bena qirikê marî tepişena, kena pît. Mar biye nefes mûnenû û mirenû.

Luy biyêçê marî tepişena, yi erd ser o kena derg, kena roşt se tîr û durî ra vindena uniyena marî ra, vûna:

-Biratê ri raştîyê lazim a, biratê di bêbextê nibena!

LUY Û CİTIYER

Yo zemûnî di yo luy û yo citiyer benî way û biray. Luy citiyerî ri zaf holê kena. Tim û tim yi ri xeberûn ûna.

İni demi di yo heş musawû querîyêk. Citiyer tim û tim yenû ki heş querîyêk yi telef kerdû. Citiyer kutikûn benû yegay (hêgay) ver, merdimûnî çekdarûn benû, la taway pere nikenû. Wi mecbur mûnenû hêna şinû luy het. Luy ra vûnû:

- Wayê, yo heş musawû querîyêk ma, yêgay ma ya taway niverda, ma îni ra sinî bixelisim?

Luy vûna: Birawo, ez siba yo gezi kena biyêçê xwi ya, dûmara yegay şina-yena, toz-dumûn verdena îtawûn ser. Ti pers bikir vaci "Çi û, se bû?" Ez vûna "La mîrî welatî niweş kotû, hekîmî amê ser, vatû dermûnî niweşî yi dimê heş û; kûmca yo heş ame vînayîş, gerek bîyêrû kiştîş û dimê yi bîyerû tirakerdiş."

Rueja bîn sêrsibay luy yena 'eynî o qêde kena. Der-cîrûn yenî piye ser, persênî vûnî:

-Çita wû, se bû?

Luy vûna: -Hayloo, mepersiyên! Mîrî welatî niweş kotû, darî derdî yi dimê heş o. Gerek kûm ca yo heş estû, bîyerû kiştîş.

Heş vêng luy eşnawenû. Luy cuwa pê hêt heş a şina, heş vûnû:

- Wayê, o çî û ti vûna?

Luy vûna: birawo, mepers, hal-hewal ûna wû.

Heş vûnû: -Ez se bikirî?

Luy vûna: - Bîye ina çal kuri, ez kerrûn dûna tû ser, tû nimnena

Heş vûnû: - Wa bû.

Heş kwenû zerrê çal, luy kerrûn dûna yi ser, wi binî kerrûn di mûnenû.

Heş bin ra qêrrenû: -Wayê, caykê mi aysenû?

Luy vûna: -Gueşî (goşî) tû aysenî.

Heş vûnû: -Gueşûnî mi tira kiri.

Luy gueşûnî heşî tira kena.

Heş vûnû: -Caykê mi aysenû.

Luy vûna: -Destî tû aysenî.

Heş vûnû: -Destûnî mi tira kiri.

Ya destûni yî tira kena.

Wi hêna vûnû: -Hama caykê mi aysenû?

Ya vûna: - Lingî tû aysenî

Wi vûnû: - Lingûnî mi tira kiri.

Ya lingûnî yî tira kena

Wi hûnc (ancî) veng dûnû: -

Caykê mi teber a mend?

Ya vûna: - Sarê tû mend.

Wi vûnû: - Sarê mi zi tira kiri.

Lu sarê heşî zi tira kena, citiyer heşî ra xelisiyenû.

Citiyer luy ra vûnû: - Wayê tû ma ri zaf holê kerd, ez wezana ki siba tû de'wet bikirî.

Luy vûna: - Taway nibenû, ez siba sêrsibay yena.

Rueja bîn citiyer xelatê luy kenû

hedre û genû şinû luy het.

Citiyer perro bîn ra zi yo tûnzî kenû yo çuwal, erzenû binî çeng xwi.

Lu weta yena, la tûnzî vîna.

Citiyer vûnû: - Wayê, bîye xelatê xwi bigîr.

Ya vûna: - Bira, xelatê mi oca di ruen û ti şue, ez yena gena.

Citiyer çarnenû niçarnenû nişkenû luy bixapînû. Uniyenû ki ûna nibenû, tûnzî verra dûnû. Luy remena, tûnzî kwena dim a.

Luy remana şina miyûn yo kerrî di xwi nimnena. Ya qefliyaya, xilik-bilik ra kota. Kiştûn dûna xwi ri, vûna:

- Ço çinû yo zuape (zope) bigîrû mi bikişû bikişû? Ez qê citiyerî ri hole bikîr ki wi zi ûna bikir mi!

A hel yo şune ho oca di pes çimenû. Şune vengî luy eşnawenû, yo çue genû û pê yo dest a biyêçê luy tepişenû, xêliyek dûnû luy ri. Sinî benû luy xwi yî dest ra xelisnena, remana şina şikêf yo kerrî di binê arrisiyena û xwi bi xwi vûna:

- Ne'let bîyerû inî zemûnî! Ço niftûnû xwi ri yo qal bikirû.

MARÛ 'ELÎ

Rojêk yo merdim ho riye ra şinû, yo cawo serdini di, cawo owkini (awkini) di raştî yo marî yenû. Nûmê inî merdimî. 'Elî yû. Gunekê 'Elî marî yena, wi mari piyêşenû xwi ya û şinû yo verrojîki di qeldiyenû ra.

İta tîj dûna marî ri, benû germin. Ki benû germin gûn yenû marî. Wi sê hê vêr benû xişt û dasî vecenû, 'Elî ra vûnû:

-Ez gerek a tu bikişî.

'Elî vûnû: - Ti qê mi kişenî? Mi tu merg ra xelisna.

Mar vûnû: - Ti benîadem î, şima duşmenî min î; ez tu kişena.

'Elî vûnû: - Ma şimi şer'at?

Mar vûnû: - Ma şimi.

Mar û 'Elî şinî yo derê owk (awk) ver. 'Elî owk ra vûnû hal-hewal ûna, mi ini mar merg ra xelisna, wi zi wazenû mi bikişû, Ti vûna se?

Owk vûna: -Wa tu bikişû. Ez ehend pak a, temiz a la hûnc şima xatirî mi nizûnî. Şima mi kenî lêmin, şima çî pîsî erzenî zerrî mi. Ti marî ri holê kenî wa tu bikişû.

Yî hêna şinî, raştî yo luy yenî. Elî luy ra vûnû wayê, hal-hewal mar ûna wû. Wi wazenû mi bikişû. Ti ma ri şer'at bikir.

Luy vûna: - Ez şima ri şer'at kena, la yo tenî ri şer'at nibenû. Semedî şer'atkerdiş a di teni lazim î. Şima inkê yo ten î, şima gerek a ciye ser bikurî. Wa mar tu verra dû, û şuwer dur, ez do waxt şima ri şer'at kena.

Mar 'Elî verra dûnû û şinû dur. Lu vûna:

-'Elî, owi çî û ho weti d'o?

'Elî vûnû: -Mar û.

Ya vûna: -La owi ko ho tu ver a çî û?

Wi vûnû: -Kalm [e]

Ya vûna: - De pîriye di marî bikişî! Mar biyêştibar û, îfbarê marî nibena.

'Elî pê kalmî ya dûnû marî ri, yi kişenû û tira xelisiyenû.

ŞEWÊ LACÎ QÊYSERÎ

Demêk Kurdîstani di yo qêyser û lacî xwi bîni. Lacî qêyserî rojêk xêliyek devûn çî bar kenû û çend merdimûn xwi zi nûn xwi het a, hêt welat cuar (serhed) a şinû. Yî hunî riye d' e, yo şew (şow) 'ecayîb benû puk, benû xezeb. Oêyser kîye di xwi bi xwi vûnû wêrrikna lacî mi aqil bikêrdîyên a devaya gird sara bibirnaynî û zerrê piyestê yay kotiyen.

Lacî qêyserî zi ser yo ko ya mendû, wi û umbaz xwi mijûl benî ki yo çarê xelisiyayîşî vîni. Yîn ra yo vûnû:

- Ma a devaya gird sara bibirni û zerrê yay kwîr, ma ancax o qêde bixelis.

Yî ûnî a deva sara birnênî û kwenî û zerrê piyestê yay, Serdî ver. wuşkay ver piyeste yenû piyê, gurmiciyenû; yî a şew tê sitar benî. Sêrsibay tîj kwena a, benû nerma, piyeste yawaş yawaş verra diyenû, yî tira vêciyenî. Lacî qêyserî û çend umbazî yî xelisiyenî la karwûn piyer qîr benû.

Lacî qêyserî kî şinû kê xwi. Di cinî yi estî: Yo dedkênay (kênay apî) yi ya, a bîn xerîb a. A şewa ki wi koy ser o mûnenû cinîya yiya xerîb lehêf ûncena xwi sare, kwena (rakwena). Dedkênay yi hetûn sêrsibay nikwena; şina teber, yena zerre. A şewi zi hetûn sêrsibay hot duerim biyû paka, hot duerim biyû hora.

Lacî qêyserî ki şinû kê xwi, cinîya xwiya xerîb ra persenû:

- Tu aya şew çî dî çî nidî?

Ya vûna: - Mi taway nidî. Şûn di binekî puk bi la bacê ez kota. Ez sêrsibay wirişt a ki weşî ya.

Wi kênay apî xwi ra persenû: - Tu aya şew dî çî nidî?

Ya vûna: - Aya şew hetûn sêrsibay hot ray hawa bi hora, hot ray bi paka.

Lacî qêyserî vûnû: - Ti dedkênay min a, zerrê tu mi vêşena. Ti şew semedî min a nikota, ayay ra ti zûna ki hawa hot ray bi paka, hot ray bi hora. A cinîya mina bîn xerîb a, ez umîrî yay di niya, ayay ra yay lehêf ûnt xwi û kote; nizûna a şew hawa sinî bi.

Wi ûnî a cinîya xerîb ver denû û wi û keynay apî xwi pîya cuye (heyat) viyarnenî.

Mele û Teyr

Li gundekî teyrek fesidî bû mirîşkên gund. Rojê du, sê mirîşk dixwar û gundî li hemberî êrişê teyr bê çare mabûn. Rabûn berê xwe dan cemî mele yê gund û gotin: Mele ji mere çare û hêviyekê bibîne.

Mele got:: Ez benî ew jî teba kî xwe-daye û qismetê xwe dixwe. Çendek derbas bû rojekê ew teyrê nêçîrvan, li rastî mirîşka melê hat û nêçîra xwe hilanî û firîya. Mele bangî gundiya kir û got; ev teyrê henê qetlê wî helal bûye. Hûn ji mire wî bigrin.

Gundiya teva keç û jin û mêr, dan ser pişta teyr ha li vir û ha li wêde rê, teyrê nêçîrvan zevt kirin. Melle got; ez benî ka hûn wî ji minre bînin.

Teyr anîn ber destê mele, mele hişk bi qirika teyr girt û hêdika şaşika xwe ji serê xwe kir û tîrêjek ji şaşika xwe jê kir û bi lingê teyr ve girêda dût re teyr berada. Gundi şaş mabûn, gotin: Xoco ma te çima wekir? Me ew qas tab û sab xwar ji bona em wî zevt bikin; te çima ew berada. Xoco got ez benî ev îş ne îşê weye hûn dev jê berdin. Min malawî xerakir. Heta emrê wî hebe ewê çavê wî li deriyê xelkê be.

Here mala xalê xwe

Li cem me xortek hatibû çaxa zewacê. Rabûn jêre jinek xwestin û di demek kin de ew zewicandin. Xort ji ber sedema zewacê roj bi roj bêxêrdibû (zeîv). Bavê wî di ferqa meselê debû. Lê fedî dikir kû jêre bêje lawo zêde zorê nede xwe heftayek, dehroj derbasbû bavê lê nêrî wê lawik xwe di destxe.

Bavê wî jêre got law nûka tu aciz bûye ka çend roja here bajêr. Mala xalê te li

wire çendekî here mala xalê xwe.

Rabûn xort şandin mala xalê. Çend roj derbasbûn. Lawik, açiz bû û vegefiya malê. Gava dihat malê di re de li rastî keriyek pezê mêşin hat; wê demê mih dihatine beran. Lawik mêzekir kû beranekî xwe daye ber sîya gomakî û dike helke helk; li beran nêrî û fikirî. Ji nûde hêşewî hate serê wî kû bavê wî ji bona çî ew şandiyê mala xalêwî û ber beran ve çû û ji

Bav û Law

Rojekê bav û law ji êzingan hatibûn û kevaniya malê dayika lawik, ji wanre hêrayî çêkiribû. Lawik, zahf birçî bûbû. Li benda bavê xwe nesekinî û bi xezep kavçî li hêrayî yê (gîrar) xist û kir devê xwe. Wê gavê devê lawik zahf şewitî. Ji bo bavê xwe jî

bixe wê qefikê, dengê xwe nekîr. û ji ser xwarinê rabû, xwe dirêşkir.

Bavê wî destê xwe şuşt û hat ser sifre got; Lawo ma çibû, tu çima rabû te nanê xwe ne xwar?

Lawik, divamin qet rojekê li vê malê xwarinek germ çê nekîr ku, me xwarinek germ nexwar.

Wê gavê bav jî bi wê bawerîya kû xwarin cemidîye

li ser sifre rûnişt û bi kerbîn kevçiyê xwe li hêrayî yê xist, ew tiştê kû hatibû serê lawik hat serê bavê wî jî. Hêşira di çavê bavê de davêt. Lawik, bi qerf got; "Bavo ma çibû tû digirî? bavo got; "lawo tiştê tune. Min di xeyalê xwe de dît ku tabûtek derbas dibû. min got qev tu miriyî. J ber wê çendê zikê min şewitî û hêşir ji çavên min hatin xwar.

Ronahî Reşxan

Bavê min jî dibêje

Du zarokan bi hevve qise dikirin:
Yekî jî ê din re:

-Bavê min dikare li bavê te xe!

Yê din:

-De wê de here lo, tu jî hema di-rewan dikî!

Yê din dîsa:

-Birayê min ji birayê te bi aqil û jirtir e!

Yê din:

-Derew, te dîsa derew kir!

Yê din dîsa:

Diya min ji diya te xweşiktir e!

Yê din:

-Haaa, ha! a îcar te rast got,

lewra bavê min jî her tim vê yekê dibêje!!!

Ma hişê wî haba..!

Gundî hemû li dorê ci-viyabûn, wî jî li erebanê dixist û digot:

"Hê Allah, hê ! hê !

Selawat li nebî Muhammed, hê hê !"

û carê rabû pê û li dora xwe zîz bû. Wek perwanê, li dora xwe zîz dibû ji alîke de jî li erebana xwe dixist

Ji alîkê de jî qesîde digot.

Ji gundiyan yekî ji gundiyekeî din pirsî:

-Ero tu dibînî, çawa li dora xwe zîz dibe, eynî wekî perwaneyê. Gelo ma hişê wî naçe?

Gundiyeî din:

-Na lo ! Ma ger HIŞ di serê wî de heba qet weha dikir.

Xefûr û Rehîm

Rojekê golika mirbvek wenda dibe. Lawik, ji malê diçe heya êvarî li golikê digirî, na gerî golikê nabîne û tê malê ji bavê xwera di bê je: "Bavo wele min golik ne dît.." Bav jî jê re dibêje, "lawê min xem nake, li mala xwe rûnê heta sibê Xweda Xefûr û Rehîm e; wê golik xwuya bibe".

Di be sibe lawik radibe biçê li golikê bigere; diçe pişta malan lê dinêre, golik di nava du gurên hêşin de ye; gur ketine ser kefsene golikê û her yek ji aliyekê vv dikşin e. Lawik li bavê xwe dike qêr û dibêje, "bavo were were! waye Xefur û Rahîm golik girtine; Xefûr ji aliyekê ve dikşin e û Rehîm ji aliyê din ve.

EZ Ê PÊ ŞORBÊ VEXWIM!

Carekê gundiyekeî diçe li malekê dibe mêvan.

Kebaniya malê jê re şorbê tîne datîne ber, lê kevçî ji bir ve dike.

Mêvan dinihêre ku kebanî ser-wext nabe, dibêje:

-Xuşkê,xuşkê ca ji kerema xwe tu dikarî ji min re kêrê bînî.

Kebanî:

-Mêvanê delal ma tu yê çî bikî bi kêrê?

Mêvan:

-Ez ê guhê xwe jêkim, bikim kevçî ku pê şorbê vexwim..!

Qurmê reş û Kerê boz

Rojek ker wenda dibe. Xewdiyê kerî û Avdila diçin li kerî digerin. Li ciheke xwediyê kerî qurmekî reş dibîne û ban Avdila dike: "Hu Avdila! hu Avdila! ew qurmê heyê reş ne kerê me yê boz e? Avdila debêje:"Haylê hirça li jina bavê.... Wextê tu dizanî qurmê reş e. lê îca çawa kerê boz e?"

Mamik

Sermişar e, pêxepar e.
Hegî ne kerbi dik e.

Têbînî: Di amadekirina wî rupelî de ji kovara Mîr Kut hatiye îstifadekirin

ÇARÎNEK

Ez ne di koxa bavê kesî de mirîşk
Ne jî di bin mirîşka kesî de hêk îm,
Tu kes nikare min bimirîşkîne
Ji sedsalan û vir de ye her dik im !

*Navê Şair di arşiva me
deveşartîye ger pêwîs be em dikarin
rojêkê ji we re navê wî jî binivîsin.*

Bijî hebûnîzm
Bimre rûtîzm!

rûtek

DÜNYA TURU

Kuzey İrlanda

Sinn Fein, İngiltere delegasyonu ile olan toplantılarını, bürolarına yerleştirilen "dinleme cihazı"nın bulunmasından sonra erteledi. Sinn Fein'in başkan yardımcısı Martin Mc Guinness, olayı yaptığı bir basın toplantısıyla açıkladı. Başkan yardımcısı, dinleme cihazının odanın rutin temizliği sırasında ortaya çıktığını bildirdi. Ancak Kuzey İrlanda'dan sorumlu hükümet temsilcisi, yapılan araştırmalarda böyle bir olaya rastlanmadığını, İngiliz hükümetinin Sinn Fein'in ofisine dinleme cihazı koyması için herhangi bir neden bulunmadığını açıkladı. Sinn Fein başkan yardımcısı, dinleme cihazının bulunmasından sonra Kuzey İrlanda güvenlik sorumlusuna haber verdiklerini, onun da İngiliz delegasyonu üyelerinden biriyle birlikte gelerek odadaki dinleme cihazını gördüğünü ve olayı kabul ettiğini açıkladı.

İsrail-Filistin

İsrail ile Filistin delegasyonları arasındaki toplantılar yeni bir toplantı tarihi belirlenmeden sona erdirildi. İsrail ile Filistin delegasyonları arasındaki temel sorunların; 1) Filistinlilerin yönetim alanlarının genişletilmesi, 2) Bazı sınır kapılarının halen İsrail'de çalışan Filistinliler için açılmaması (bundan 50 bin Filistinli işçi etkileniyor), 3) İsrail hapisanelerinde halen tutuklu bulunan 6 bin Filistinli'nin serbest bırakılmaması, 4) Filistinlilerin diplomatik faaliyet ve görüşmelerini Kudüs'te yapma isteği, 5) Filistin otonom bölgesinde seçimlerin yapılması tarihi ve koşulları, 6) İsrail'in güvenlik sorunu olduğu belirlendi.

Öte yandan İsrail İnsan Hakları Örgütü, yaptığı açıklamada 1987'deki "taşlı direniş"ten bu yana İsrail askerleri ve işbirlikçi Filistinliler tarafından öldürülen Filistinli sayısının bin 396 olduğunu ve bunun 258'inin 16 yaşından küçük çocuklar olduğunu açıkladı. Aynı süreçte ölen İsraili sayısının ise 230 olduğu ve bunlardan 57'sinin askerlerden oluştuğu açıklandı.

Meksika

Mexico City ve Veracruz şehirlerinde bulunan silah depolarının Zapatista gerillalarına ait olduğunun tespit edildiğini iddia eden Meksika hükümeti askeri güçleri ülke çapında operasyonlara başladı. Zapatista gerilla lideri komutan Marcos'un basına verilen fotoğraflarıyla beraber, komutanın eski bir akademisyen olduğu, üniversitede "sınıf mücadelesi" dersi verdiği ve 1980'den sonra yeraltına çekildiği açıklandı. Zapatista Kurtuluş Ordusu'nun en güçlü olduğu Chiapas bölgesinde operasyonların daha hafif yürütüldüğünü bildiren gözlemciler, hükümet güçlerinin bölgede gerilla gücünü ve desteğini tam olarak kestiremediğini bildiriyorlar.

Zapatista Kurtuluş Ordusu Komutanlığı, basına yaptığı açıklamayla, teslim olmayacaklarını, mücadelenin devrime kadar süreceğini duyurdu. Bu arada ABD insan hakları örgütleri, Meksika hükümetini operasyonlardaki haksız tutumlarından ve işkence yapmasından dolayı kınadı.

Angola

Hükümet güçleri MPLA ile hükümet karşıtı UNITA örgütü arasındaki barış görüşmeleri sonucu oluşturulan protokol gereği, 7 bin BM askerinin Angola'da bulundurulacağı açıklandı.

1995'te MPLA'nın iktidarı ele geçirmesinden bu yana süren iç savaşta 500 bin sivilin hayatını kaybettiği belirtildi. UNITA liderinin barış protokolüne uymaması, ABD eski başkanı Ronald Reagan'ın Afrika'daki komünizm düşmanı gözdesi Jonas Samimbi'nin gözden düşmesine neden oldu.

Kanada

Kanada hükümeti, şubat ayı sonunda Kanada'ya gidecek olan ABD başkanı Bill Clinton'dan Quebec sorunu konusunda destek almak isterken, Quebec liderlerinin de sorunun çözümü için Clinton'dan destek isteyecekleri öğrenildi. Quebec'in Kanada'dan ayrılmak istemeleri ABD için "önem" taşıyor.

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA) içerisinde bulunan Kanada'daki Quebec'in ayrılma yönündeki istemlerine ABD yönetiminin olumlu yaklaşmadığı bildiriliyor.

Batı, kurumlarını sorguluyor

• Seyda Alpşen

Bosna-Hersek'te NATO ile BM arasında oluşan çelişkiyi sonradan NATO'yu oluşturan ülkeler arasındaki çelişki düzeltilmeye çalışılırken yeni ayrılık noktaları ortaya çıktı.

NATO ile ilgili, Batı basınında oldukça yoğunlaşmış tartışmalar başladı. Tartışmalar üzerine Almanya ve Fransa NATO'nun yeniden tanımlanması doğrultusunda çağrı yaptılar. Bu çağrıya İngiltere ve İspanya olumlu yanıt verdiler. Ancak yeni içeriğin ne olabileceği konusunda ülkeler tam bir görüş birliğinden yoksunlar. Batılı devletlerin ortaya program koymamaları üzerine, Fransa'da Le Monde, İngiltere'de The Guardian türü gazeteler NATO yerine Batı Avrupa ülkelerinin kendi askeri-politik anlayışlarını netleştirmeleri gerektiğini içeren yorumlar yapmaya başladılar.

ABD, NATO'yu kendi çıkarına kullanıyor

Her iki gazete de yorumlarında ABD'yi eleştirerek, aslında ABD'nin NATO'yu kendi çıkarları için kullanmaya çalıştığını, ABD'nin temel ilgilenme alanlarının kendi ekonomik çıkarlarının doğrudan et-

Sovyetler Birliği'nin çözülmesinden sonra uluslararası alanda onun çekildiği yerlerin doldurulması, yeni ekonomik pazarların yaratılması için, içten içe süren çatışma "yeni dünya düzeni" denilen düzenin aslında nasıl bir düzen ve iki yüzlülük olduğunu ortaya çıkarıyor. NATO, BM ve Avrupa Birliği'nin hiç de uluslararası normlara bağlı kalmadıkları, batılı ülkelerin bu kurumları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalıştıkları artık kendi basın-yayın organlarınınca da tartışılmaktadır.

kilenmesi ya da etkilenmemesi ile bağlantılı olduğunu yazdılar.

Öte yandan Doğu Avrupa ülkelerinin, Batıyla ekonomik entegrasyonu kolaylaştırmak ve daha rahat koşullarda kredi kullanabilmek ve aynı zamanda gelişen Rus milliyetçiliğine karşı güvence için NATO'ya başvurmaları tartışılıyor. "Barış için ortaklık" adı altında Macaristan, Romanya, Çekoslovakya ve Polonya ile anlaşmalar yapılmasının ardından geçen aylarda toplanan "süper yedi" zirvesinde Rusya'nın NATO ülkelerini uyarması ve Batıyı, "soğuk savaş" dönemini hatırlatarak "soğuk barış" yaratmakla suçlaması tartışmaları yoğunlaştırdı. NATO'daki ABD'li yetkililer NATO'nun di-

Geçen ay Fransızların Irak hükümetiyle gizli ekonomik ilişkilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, Fransızlara karşı yürütülen kampanyadan sonra, bu ayda da bazı İngiliz şirketlerinin İngiliz hükümeti bilgisi dahilinde Irak'la ilişki geliştirdikleri ortaya çıktı. Bu durum aslında Batılı her ülkenin uluslararası politikada kurallar standardı olmadığını ve hemen hepsinin aslında ekonomik çıkarları için ne kadar iki yüzlü davrandıklarını gösteriyor.

yaloga yönelik "barış için ortaklık" görüşmelerini sürdürmesini ancak kimi ülkelerin asla bu ortaklığa dahil edilmemesi gereğini belirtiyorlar. Özbekistan, Ermenistan, Kazakistan ve Yugoslavya'dan kalma ülkelerin bu tür bir anlaşma için gerekli koşulları oluşturmadıkları bildiriliyor.

Sosyalistler iktidarda

Doğu Avrupa ülkelerinde, Çekoslovakya hariç eski komünistlerin ya tek başlarına ya da koalisyonlar biçiminde iktidarda olmaları da tartışılan konular arasında. Batı ülkeleri bu ülkelerde komünistlerin yönetiminde olmalarının serbest pazar ekonomisi anlamında yavaşlatıcı ancak, demokrasi anlamında olumlu yanlarının olduğunu düşünüyorlar. Halkın kısa zamanda eski ko-

panyadan sonra, bu ayda da bazı İngiliz şirketlerinin İngiliz hükümeti bilgisi dahilinde Irak'la ilişki geliştirdikleri ortaya çıktı. Bu durum aslında Batılı her ülkenin uluslararası politikada kurallar standardı olmadığını ve hemen hepsinin aslında ekonomik çıkarları için ne kadar iki yüzlü davrandıklarını gösteriyor. Yine geçen ay İngiltere'nin dünyanın en büyük "işkence aleti" pazarlayıcısı olduğu ve üçüncü dünya ülkelerinin (Türkiye dahil) İngiltere'den İngiliz hükümetinin bilgisi dahilinde işkence aletleri satın aldıkları ortaya çıktı. Tüm bunlarla birlikte şimdi NATO ülkelerinin Ortadoğu ile ilgili, Suriye-Mısır-Lübnan-İsrail-Fas-Tunus ve Cezayir'in içinde bulunduğu bir alanla ilgili bir konferans düzenlemek istemeleri, bu ülke (NATO) yöneticilerine kitle iletişim araçlarında büyük bir eleştiri bombardımanı açılmasına neden oldu. Ortadoğu ülkeleri ile yapılacak konferansın bu ülkelerde; 1) gelişen radikal islamcı hareketleri ve bunların Batı ülkelerindeki terör faaliyetleri 2) İsrail-Filistin barış sürecinin sürdürülmesi ve güvenceye alınması 3) Bazı Ortadoğu ülkelerinde nükleer silah üretiminin denetlenmesi konularını içerdiği açıklandı. Observer gazetesi konuyla ilgili bu tür yönelimlerin güven verici olmadığını işkence aleti pazarlayan, gizli ekonomik ilişkiler geliştiren batı ülkelerinin güvenli, tanımlanmış yeni bir ilişki anlayışıyla davranmadıkça krizi derinleştirecekleri yorumunu yaptı.

Sovyetler Birliği'nin çözülmesinden sonra uluslararası alanda onun çekildiği yerlerin doldurulması, yeni ekonomik pazarların yaratılması için, içten içe süren çatışma "yeni dünya düzeni" denilen düzenin aslında nasıl bir düzen ve iki yüzlülük olduğunu ortaya çıkarıyor. NATO, BM ve Avrupa Birliği'nin hiç de uluslararası normlara bağlı kalmadıkları, batılı ülkelerin bu kurumları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalıştıkları artık kendi basın-yayın organlarınınca da tartışılmaktadır.

Ülkemizin
tarihe sığmayan
her yerinde
artık geleceğin bedeli-
peşin ödeniyor

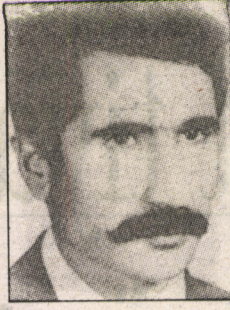
1956- 11. 01. 1977

Ahmet Söken' ni

Erzurum'da faşistlerce katledilişinin
18. yılında saygıyla anıyoruz.

HADEP MYK üyesi Seracettin Kırıcı

NOT: Geçen sayımızda yayımlanan ve bir yanlışlık sonucu orijinal metinde bulunmayan bazı ifadeler yer verilen bu ilanı yeniden yayımlıyor, sayın S. Kırıcı'dan özür diliyoruz.

Kürdistan halkının değerli evladı,
yurtsever önder

Ahmet Karlı' nın

ölümünün 1. yıl dönümünde
onurlu yaşamı ve mücadelesi önünde
saygıyla eğiliyoruz

ALMANYA'dan Sidar, Nesrin, Eyüp, Serdar ve Adnan Tutulmaz

MEDYA GÜNEŞİ ABONE FORMU

Adı, Soyadı:

Mesleği:

Adresi:

6 aylık abone olmak istiyorum

1 yıllık abone olmak istiyorum

Abone koşulları:

Yurtiçi

6 Aylık : 240.000 TL.

1 Yıllık : 480. 000 TL.

Yurtdışı

1 Yıllık : 75 DM, 50 \$

Hesap numarası:

Nusrettin Yüksekaya,

Yapı Kredi Bankası,

İstanbul Aksaray Şubesi,

0076859-8

Lütfen abone bedelinin yatırıldığına ilişkin makbuzun bir fotokopisini gazetemize gönderiniz.

Vejin'den Sosyalist Birliğe destek

ALMANYA (Medya Güneşi)-PKK'den ayrılan bir grup tarafından oluşturulan Vegin, sosyalistlerin birliği yönünde YEKBÜN, KAWA, KUK-RNK, TSK ve TS tarafından atılan adımları ve alınan ortak kararları desteklediğini açıkladı.

28 Aralık 1994 tarihli Vegin bülteninde sosyalistlerin birliği sorununun uzun süredir Kürt solunun gündemindeki önemini koruduğu, bunun gerçekleşmesi için çaba sarfedildiği, ancak tüm bu çabalara rağmen bu güne dek birleşilemediği ifade edilirken, bu olumsuzluğun çok yönlü nedenlerinden en belirgin olanının Kürt solunun reformist ve devrimci kamplaşması olduğu belirtildi. Her örgütün kendi düzeninde birliğe neden gidilmediği sorunu bu bağlamda sorgulaması gerektiği vurgulanan açıklamada, "hiçbir çevre bu faktörleri sorgulamadan, güvenilir sağlam ve kalıcı birliklere gidemez. Bugün farklı düzlemde de olsa bir hayli örnek alınacak geçmiş güç ve eylem birliklerinin pratiği vardır" denildi.

Birliğe ilişkin sorunların çeşitli boyutlarının ifade edildiği yazıda ayrıca bir takım önyargılarla birlik sürecinin daraltılmaması gerektiği belirtilerek, siyasi

birliklerin nihai amaçta iktidarı alma sorunuyla ilintili olduğu, sosyalizmde iddia sahibi olanların sosyal ve ulusal devrim perspektifini de ciddiyetle savunmaları ve bunun sadece söylemde kalmaması, siyasi bir icraat içinde bulunması gerektiği savunuldu.

Birliğin özgün birtakım sorunlarına da dikkat çekilen açıklamada, devamla şu görüşlere yer verildi: "Birlik yönünde atılacak adımlarda her zaman dışlayıcı, ayırım ve kısıtlamalardan uzak bir tutum sergilenilmesi, en azından birliklere giderken doğruya varmak için en tutarlı yoldur. Üstelik tüm ayrılık sorunlarının sinanıp ortaya çıktığı ilk etap teorik ve programatik, en önemlisi de pratikte görüleceğinin altını çizerek sosyalistlerin görevi teorik-siyasal, programatik ve pratik düzlemde hem kendileriyle hem de reformizmle hesaplaşmakken, yine de temel prensip, "hayvansal apolitizm"den uzak, çağdaş hoşgörülülüğe ve kazanmaya dönük olmalıdır"

Bildiride, çeşitli kaygılara karşın, Vegin Hareketi'nin sosyalistlerin birliğine dönük atılan ve atılacak tüm adımları desteklediği ve bu süreçte yer almak istediği belirtildi.

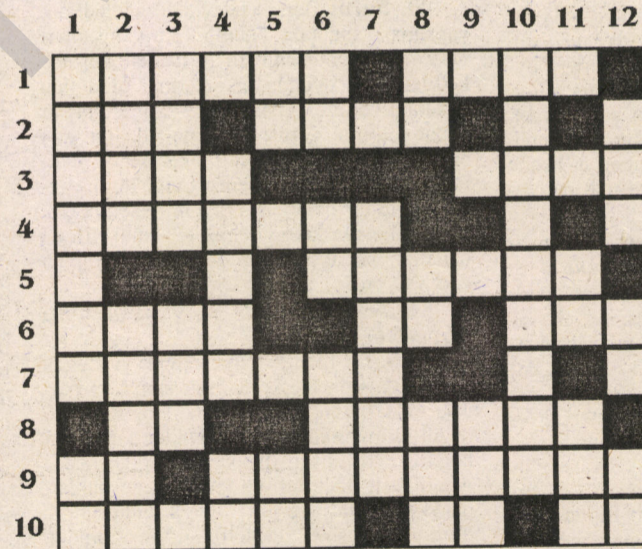
EĞİTİM-SEN'in birlik şenliği

MERSİN (Medya Güneşi)- EĞİT-SEN ve EĞİTİM-İŞ sendikalarının birleşmesinden sonra, oluşturulan EĞİTİM-SEN'in Mersin şubesi, 11 Şubat 1995 tarihinde bu birleşmeyi kutlamak amacıyla bir şenlik düzenledi.

Demokrasi ve özgürlük mücadelesinde yaşamlarını yitirenler için bir dakikalık saygı duruşuyla başlayan toplantıda, açılış konuşmasını yapan EĞİTİM-SEN Mersin şube başkanı Mehmet Babacan, emeğin, yani insanın üretkenlik fonksiyonunun, insanın varoluşundan beri devam ettiğini, emekçilerin haklarını korumak üzere, bölünmüşlüğü ezikliğini ve ızdırabını çeken insanların birlik mücadelesinin bitmediğini, bundan sonra da devam edeceğini söyledi.

Kamu Sendikaları Konfederasyonu çatısı altında birleşmek için çalışmalarının da devam ettiğini belirten Babacan, Kamu Sendikaları Konfederasyonu ile İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun birleşmesinin, birlik süreci bakımından nihai hedefleri olduğunu kaydetti.

Xaçepirs

Kürdistanê kiriyê bin nîrê
xwe- Li aliye Sêrek û Qe-
rejdxê ji vizikê re tê
gotin.

3-Di hundirê wî de-
Zorçetin.

4-Bêjeyî- Berê li Misirê ji
xwedanê rojê re dihat
gotin (berepaş)

5-Di Kîmyayê de sembola
Nîketê- Rojek berê.

6-Peza mê (berepaş)-
Xwendina tîpekî (be-
repaş)- Bi zarava Dimilî

zava (berepaş).

7-Aşê dest.

8-Kurtenivîsa
kîlometreyê- Li aliye
Ruha'yê û di nav Kurdên

aliyê Konya'yê de di şûna

hemî, gişt, gişk de tê bi karanîn.

9-Meriv pê avê jî vedixwe.

10-Kesên zane, gihîştî. entellektuel.

11-Li hinek hereman di şûna guh de tê
gotin- Kulêmek, kêlek.

12-Aletek muzîkê, wek pîyano ye- Di
muzikê de notayek- Qey, gelo

Çeperast:

1- Di dîrokê de dew-
letek, ku tê gotin bav û
kalê Kurdan e, û dew-
leta xwe ji li hêla Di-
yarbekir, Ruha û
dorhêla wê daniye
(2500 sal berî
ledayîkbûnî İsa)- Ribek,
çarek.

2- Belê, e. - Serekê miz-
geftê, mele.

3- Zilm û zordestî-
Nihêrtina bi awakî tûj.

4- Tiştekan an lawirek
gava nuxtinxikî be, jê
re tê gotin. (berepaş)

5- Lawirek çîp dirêj, ku
mizgîna hatina baharê
cara yekem ew dide.

6- Dema bûrî ya
lêkera"badan"ê (be-

hejmarek-
Wek, mîna (ku tîpa
dawîn jê kêmbê)

7- Şîret, pend.

8- Feqet, belam- Di
maneya şehîd de tê bi
kar anîn.

9- Kurtenivîsa
mîlîmetreyê- Mehek-
Dengbêjekî Kurd.

10-Cejna 21'ê Adarê- Ji
leşkerê Hitler yê
xusûsî re dihat gotin-
Di Kîmyayê de sem-
bola Sodyumê

Serejêr

1- Li Kürdistanê, li
dora Dîyarbekir û
Mêrdînê eşîrek- Di
Kîmyayê de sembola
Manganezê

2-Dewletek ku parçekî

Bersiva jûmara buhurî

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	K	O	V	A	N	K	E	R	R	N	E
2	O	L	R	A	G				K	E	Y
3	L	E	K		E	M	D		O	L	
4	I		L	A	L	Ü	N		O		
5		X	Ş	E	X	S	E	I	D		
6	L	I	B			A	R	S	I	M	
7	H	E	R	E	D	O	T	Z	A	N	A
8	B	A	L	A	M	M	A	E	S		
9	B	A	R	A	N	X	I	N	T		
10	A	T	Ş	I	N	R	I	T	I		

□ Doğu Kürdistanlı tiyatro sanatçısı Muzaffer Şafii:

Londra'da yaşayan Doğu Kürdistanlı tiyatro ve sinema sanatçısı Muzaffer Şafii, Londra'da yaşayan bir Kürt mülteciyi canlandırdığı *Northern Lights* (Kuzey ışıkları) adlı son oyunuyla Londra'daki sanat çevrelerinden olumlu tepkiler aldı.

Muzaffer Şafii ile, son oyunu ve Kürt tiyatrosu üzerine yaptığımız söyleşiye okurlarımıza sunuyoruz.

Medya: Önce okurlarımıza kendinizi tanıtır mısınız?

M. Şafii: Ben Avrupa'da yaşayan, genellikle Londra'da bulunan bir Kürt tiyatro yönetmeni ve aktörüyüm. 1956'da İran Kürdistanı'nda, Mahabad'da doğdum. Buraya 21 yıl önce geldim. Devon'da, Darthington Sanat Koleji'nde tiyatro okudum. 1980'de koleji bitirdim. Avrupa tiyatrosunu ve sinemasını temel alan modern drama alanında master yaptım. Ve o zamandan beri de bu alanda çalışmaktayım.

Medya: Geçiminizi aktörlükten mi sağlıyorsunuz?

M. Şafii: Evet öncelikle aktörlük yaparak sağlıyorum. Çünkü ben aktörlük eğitimi gördüm. Aktörlük gelir açısından inişleri-çıkışları olan bir meslek. Bazen bir filmde rol alıyorum çok para kazanıyorum, bazen de konusu çok iyi olan bir tiyatro oyununda zevk duyarak rol alıyorum ve çok az para kazanabiliyorum. Ayrıca part-time serbest gazeteci olarak da çalışıyorum.

Medya: Kürdistan'dayken de aktörlük yapıyor muydunuz?

M. Şafii: Evet, aktör olmaya 6 yaşındayken karar verdim. İlk kez sinemaya gitmiştim ve perde, bana dünyaya açılan kocaman bir pencere gibi gelmişti. Mahabad, 20 bin nüfuslu çok küçük bir şehirdi. Küçük bir sineması ve hadisen kullanılan bir tiyatrosu vardı. Aktör olmaya karar vermiştim ama bu çok zordu. Çünkü hiçbir şey yoktu Mahabad'da. İlk kez 13 yaşında bir lise öğrencisiyken, sahneye çıkma fırsatı geçti elim. Fakat maalesef Kürtçe oynamama izin verilmediğinden, Farsça oynamam zorunda kalmıştım. Şu anda da İngilizce oynuyorum. Bir aktörün kendi diliyle oynamasına izin verilmemesi, bende ilk kez ulusal duyguların oluşmasına yol açtı.

Medya: Şimdi ya da gelecekte Kürt tiyatrosu ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

M. Şafii: Bence Kürt tiyatrosu, batılı anlamda bundan 50 yıl öncesine dek varolmadı. Çünkü Kürdistan'da geleneksel tiyatro daima hikaye anlatma şeklinde, kuşaktan kuşağa aktararak, zengin bir biçimde süregelmiştir. Pek çok materyal olmasına rağmen bir ulusal kütüphanemiz ve ulusal tiyatromuz maalesef yok. Zaten ulusal güvenliğimizin sağlanmadığı bir ortamda ulusal tiyatro da olmaz. Bütün bunların ötesinde Kürtçe, kullanılmasına hiçbir zaman izin verilmeyen bir dil; ve tiyatro sanatının oldukça sofistیک bir biçimi. Dolayısıyla Kürt tiyatrosunu bir İngiliz tiyatrosuyla, Sheakspear'ın 600 yıl önce yarattığı klasiklerle ya da Fransız ve Rus geleneksel tiyatrosuyla kıyaslamak doğru değil. Çünkü bu anlamda bir tiyatro Kürdistan'da hiç varolmadı. 1946'da Mahabad Cumhuriyeti'nde, temel sorunlardan birinin Kürt tiyatrosunun yaratılması olması çok ilginçtir. Ve bu dönemde ilk kez bir tiyatro kamuya açılmıştır. Fakat maalesef Cumhuriyetin 2. ayında Şahlık rejimi Kürtçe tiyatroya kesinlikle yasak koymuştur. Diyebilirim ki, ifade özgürlüğü olmadığı sürece modern anlamda bir Kürt tiyatrosunun gelişiminden söz edilemez.

Medya: Oynadığınız son oyun hakkında ne düşünüyorsunuz?

M. Şafii: Bence bu oyun olumlu bir adım. Çünkü ilk kez daha iyi ve daha direkt bir biçimde Kürt sorununu ele alan bir oyun, İngiliz tiyatrosunda gündeme geliyor. Tabi Kürt bakış açısıyla değil, İngiliz bakış

Kürt tiyatrosunun gelişimi ifade özgürlüğüne bağlıdır

açısıyla. Oyunu ben yazmadım, dolayısıyla benim bakışımı ifade etmiyor. Oyunun yazarı geçmişte Türkiye'yi ve Kürdistan'ı gezmiş bir İngiliz. NATO üyesi olan, Avrupa'nın bir parçası sayılan Türkiye hakkında Avrupa insanına bir fikir veriyor olması nedeniyle, önemli sayılabilir. Hem bu konuda İngiliz izleyicinin bir merakı var. Çünkü sürekli, Türkiye hakkında haber dinleyip gazetelerde resimler görüyorlar. Bu oyunda da Türkiye Kürdistanı'nda bir köyden Londra'ya gelen sıradan bir adamı izliyoruz. Oyun oldukça psikolojik. Bu adam, politik bir eylemliliği olmamasına rağmen karısını, çocuğunu, kardeşini, babasını ve köyünü kaybetmiştir. Geriye onun için hiçbir şey kalmayınca Avrupa'ya gelip sığınmıştır. Burada bir İngiliz kadına aşık olur. Bu onun için "gerçek bir kurtuluş"tur. Oyun bize, ya yurtda birşeylere sahip olmak ya da yurtdışında hiçbir şeye sahip olmamak arasındaki ikilemi gösterir. Mülteci olarak, Avrupa'ya gelmek bir çözüm değildir. Oyunun bu mesajı, gayet romantik bir dille verilir. Bence çok güzel bir oyun ve çeşitli İngiliz yayın organlarında bir süredir övülmekte. Ben de önemli bir başlangıç olarak görüyorum. Bu oyunda yer almak hem sanatsal açıdan beni mutlu etti, hem de oyunun, Kürtlerin insani haklarının nasıl çiğnendiğini göstermesi açısından.

Medya: Sizce oyun İngiliz izleyicisini olumlu yönde etkiledi mi?

M. Şafii: Benim izleyicide gözlediğim yansımaları oldukça önemli. Kürt insanları hakkında olumlu bir imaj ile salonu terkettiler. Ben oyunda bir abartma olduğunu düşünmüyorum. Oynadığım rolde dağlar kadar masum, dürüst ve inatçı; dağlar gibi canlı, gerçek bir Kürt karakteri canlandırmaya çalıştım. Bence oyun İngiliz izleyicisine bir nevi başvuruydu ve sonuç çok olumlu bir reaksiyon olarak gözlemlendi. Bu da bana her bir akşam için daha iyisini yapma enerjisi verdi.

Medya: Gelecekle ilgili planlarınızı öğrenebilir miyiz?

M. Şafii: Elbette herkes kendi yurtda çalışmayı ister. Keşke Kürdistan'ın tüm parçalarında bütün Kürtler için demokrasi ve özgürlük mümkün olsaydı. Dikkat ederseniz bağımsız Kürdistan hakkında değil, sadece demokrasi, özgürlük ve temel insan hakları hakkında konuşuyorum. Öyle ki kültürün ve dilin gelişmesine izin verildiği bir ortamdan söz ediyorum. Ve ben, böyle bir ortamın bir parçası olup Kürt tiyatrosunda çalışabilseydim, öğrenciler yetiştirebilseydim keşke. Zor bir görev ama üstlenmek isterdim. Bunun yanısıra bir Kürt filmi yapmak isterdim, eğer fırsat verilseydi. Ya da başka bir deyişle Yılmaz Güney'in başlayıp (maalesef ömrü yetmediği için) bitiremediği yerden görevi devralmak isterdim. Fakat, ben öncelikle yönetmen ve aktörüm. Kürtlerle ilgili olmayan çalışmalarda da yer alabilirim.

Medya: Kürt sorununu tiyatral bir biçimde ifade etmek için çok fırsat var mı sizce?

M. Şafii: Hayır, fırsat yok. Bu oyun sanırım ikinci oyun ve sadece bir başlangıç. Önceki oyun Iraklı bir Kürdü ve kimyasal silahları işlemişti. Oyunda hiçbir Kürt aktör yer almadı. Çünkü sanıyorum Londra'da yaşayan Kürt bir aktörün varlığından habersizlerdi. Bu, Kürt sorununu göstermek için bir başlangıç; çünkü bildiğiniz gibi politik açıdan bütün sıcak sorunlar İrlanda, Fi-

M. Şafii, Kuzey ışıkları oyununun bir sahnesinde.

listin, G. Afrika gibi şöyle ya da böyle çözümlenme yolunda. Fakat Kürt sorunu hala gündemi işgal eden büyük bir sorun olarak durmakta. Pek olanak olmamasına rağmen, biz bu fırsatları yaratmalıyız ve çoğaltmalıyız.

Medya: Sizce bu ülkede yaşayan insanlar nezdinde, Kürt sorununu gündemde tutmada yeterli miyiz?

M. Şafii: Maalesef hayır. Birçok Kürt mülteciyle konuşum, hepsi yazar. Fakat ne yazık ki, hiç profesyonel oyun yazarı yok. Londra'da bir oyun sahneleyebilmek için bunun tamamen profesyonelce yapılması gerekiyor. Tiyatro dilini çok iyi bilmeniz gerekiyor. Sahneye çıkıp oynamak için de profesyonel olmak gerekiyor. Çünkü sahneye çıktığımızda, bu ülkenin en iyi oyuncularıyla kıyaslanıyorsunuz. Tiyatro, Avrupa'da ve özellikle de İngiltere'de çok ileri. Bugün tiyatronun merkezi burası. Ve biz de bu işi yapabilmeye uygun olmalıyız. Fakat maalesef bizde yeterli sayıda profesyonel yok. Son dönemde, alana ilgi duyan ve eğitimini görmek isteyen arkadaşlar var. Birgün biraraya gelip profesyonelce çalışabileceğimizi umuyoruz.

Medya: Kürt oyunculardan oluşan bir gruba çalışmayı planlıyor musunuz?

M. Şafii: Elbette, fakat daha önce söylediğim gibi, bu alanda eğitim görmüş, hayatını bu işe adanacak yeterli sayıda Kürt profesyonel yok. Çünkü İngiltere'de aktör olarak geçinmek çok zor. Bir sürü zorluğu, özellikle mali zorlukları kabullenmek zorundasınız. Küçük paralarla projelerinizi gerçekleştirmeye çalışmak ya da başka bir deyimle kendi kendinize işkence yapmak yerine, bir iş kurup çok para kazanmak her zaman mümkün. Fakat daha önce İran, Irak ve Türkiye Kürdistanı'ndan oyuncu arkadaşlarla grup çalışmaları denedim, iki farklı dönemde. Fakat bu arkadaşlar amatörlerdi. Onları hiç suçlamıyorum. Çünkü mülteci olarak Avrupa'da yaşamak hiç güvenli değil. Ve biz Kürt ulusu, çok yoksul bir ulusuz. İnsanlar kazandıklarını sadece kendileri için kullanma şansına sahip değiller. Ülkenin belli alanlarda uzmanlaşmış insanlara ihtiyacı var; üniversitelerde öğrencilere, fabrikalarda, endüstride uzman kişilere ihtiyacı var. Avrupa'da yaşayan Kürt entellektüelleri, Avrupa üniversitelerinde hocalık yapan Kürt arkadaşlarımız var el-

bette, ama gerçek şu ki, Avrupa kendi kültürü ve eğitimi için bizim yardımımıza gereksinim duymuyor. Bizim kendi insanımız bize daha çok gereksinim duyuyor. Biz insanımızı her alanda, ama her alanda risk alması için teşvik etmeliyiz ve uluşa kültürel anlamda da zenginleşmeliyiz Politikayı biliyorsunuz. Yasaklanmış, illegal kabul edilen pek çok şey var bugün. Fakat gerçek şu ki, Kürdistan'da belli bir düzeyde otonomi verilmiş olmalı artık. Çünkü bu bir hak, temel insan haklarıdır. Türkiye Avrupa Birliği'ne katılmaya çalışıyor. Fakat nüfusunun yarısı bugün temel insan hakları için mücadele ediyor. Avrupa Birliği'ne katılabilmesi mümkün değil. Yani Türkiye'ye çok pahalıya mal oluyor. Eğer Türkiye Avrupa Birliği'ne katılırsa, bu problem Avrupalıların problemi haline gelecek, onlar da problemin çözümünü yükümlü olacaklar. Oysa biz Kürtlerin istediği sadece diğer uluslar gibi varolabilmek, kendi kültürümüzü ifade edebilmek. Şöyle bir dünya deneyimlerine baktığımızda şunu görüyorum ki, baskı çoğaldıkça, direniş de büyüyor her yerde. Daha çok insan öldürdüğünüzde, daha çok insan vurduğunuzda, insanlar daha çok kinlenip, intikam istiyorlar. Ve hiçbir problem, dünyada kavga yoluyla çözülüyor. Günün sonuna geldiğinizde, masaya oturup uzlaşmak zorunda kalıyorsunuz. Kürtler de bunun dışında değil, temel insan hakları için mücadele ediyorlar ki, bu haklar onlara verilmek zorunda ve de verilecek.

Medya: Okuyucularımıza bir mesajınız var mı?

M. Şafii: Öncelikle yayınladığınız dergi için arkadaşları kutlamak istiyorum ve başarınızın sürekliliğini diliyorum. Ben özellikle yeni kuşağa seslenmek istiyorum. Neyi hissederlerse, hangi kültürel alanda yer almak isterlerse o yolu izlesinler. Çok zor, hatta imkansız görünebilir bazı şeyler, ama hayatta hiçbir şey kolay değil, "eğer özgür olsaydım, eğer demokrasi olsaydı çok başarılı bir aktör, ya da çok iyi bir yazar olabilirdim..." şeklinde düşünmek çok yanlış bir yol. Her koşulda, mücadele etmek zorundasınız. İngiltere'de bile, demokrasinin var olduğu söylenen bu ülkede bile yazar olmak, bir mücadele işi. Diğer Avrupa ülkelerinde de. Fakat, eğer başaracağımıza inanıyorsanız, üstüne gitmelisiniz.